www.davcollegemalout.com | 1

Staff Editor

Narinder Sharma H.O.D., Dept. of English

Student Editor

Vimal Kumar B.A.-III

Supreet Kaur B.A.-III

CONTENTS

SR.	ARTICLE	PAGE NO.
NO.		
1.	EDITOR'S NOTE	3
2.	DEMON OF DEMONETIZATION	4
3.	UNDER THE HEAPS OF BURDEN	5
4.	IMPORTANCE OF USING RIGHT WORDS	6
5.	HAPPINESS	7
6.	RIDDLES	8
7.	A BEST FRIEND	8
8.	A FRIEND IS A TREASURE	8
9.	THOUGHT FOR FRIENDSHIP	8
10.	D.A.V. COLLEGE MALOUT	9
11.	MY TEACHER	9
12.	A STORY	9
13.	LIFE	9
14.	GROWING UP	10
15.	SUCCESS	10
16.	GENDER EQUALITY	10
17.	ENGLISH	10
18.	LIFE OF A COLLEGIAN	11
	(THE GOLDEN PERIOD OF ONE'S LIFE)	
19.	LET THEM LIVE	11
20.	WOMEN EMPOWERMENT	12

EDITOR'S NOTE

'Arpita' the college magazine of D.A.V College Malout is a creative document which besides providing a creative space to its students, showcases the diversity of events and achievements of students and the staff of the college.

Creative expression in any language is exacting in terms of portraying sensitivities and creative renderings of different thoughts and feelings in different forms. It is all the more so when the same is to be done in English. English has definitely got a shot in the arm with the ushering in of globalization and privatization. It is, of course, the most widely used language in the world. So the creative ventures of the students in this language at the college level prepare them for more challenging leaps in future.

I, congratulate the student editors and their fellow contributors to this section of the magazine. Their names in print will boost their confidence to continue with such creative efforts in future as well. My advice to these creative aspirants is to keep empowering themselves with knowledge and rich creative expressions. Their familiarity with the nuances of the same will keep adding to their stature as writers. Good luck to the budding writers!

Narinder Sharma

H.O.D., Dept. of English

DEMON OF DEMONETIZATION

Demonetization now-a-days is the buzz word which has impacted every Indian one way or the other. Mine is a layman's perspective engendered through personal experience and everyday accounts of sufferings of countless people. I think Demonetization is nothing short of a demon unleashed by our Prime Minister by freezing the old currency bills of Rs 500 and Rs 1000. Being an employee who gets the salary after proper tax deduction, my initial response to this move of our PM was that of welcome, perhaps, because of the much acclaimed promises it seemed to entail. It was declared that it would help flush out the black money and would render the

fake currency inoperative.

The PM also sought cooperation of the people in making the venture of Demonetization a success even at the cost of a few days of

hardship for the alleged noble cause. He did make the people believe that the move would ultimately help cleanse the economy of the nation.

But we all started realizing after a few days of its implementation that Demonetization was nothing short of a demon impacting the lives of the people in the worst possible manner and paralyzing the Indian economy. It made the people, especially the poor, lose their jobs, the small industry owners stop their units and made the people stand in never ending queues before helpless banks and cashless ATMs at times to lose their precious lives. Besides this, horrendous inconvenience was caused to patients, tourists-both domestic and international, students, old people and families with marriage functions. Moreover, two thousand rupee bills as replacement for the old currency made daily domestic purchases impossible.

I wonder why such a gigantic decision was enforced on the people of India when even forty days after the decision black money is still elusive, hoarding of money in new bills has taken off and fake currency in new denomination has also figured in the market. That means the avowed objective of our Prime Minister stands almost belied on all counts. And now the new narrative of cashless economy has replaced the previous claims. It sounds a bigger flop in a country where more than 90% transactions are in cash and about 60 crore people do not have even bank accounts.

The question arises as to why demonetization was foisted upon the people in such a reckless manner. Did the government fail to visualize the adverse fall out of this decision or it entails political agenda of the government keeping in view the upcoming elections in two states?

I wonder if an individual, who may even be the PM of a nation, has the right to inflict never ending pain and suffering on the people of the country by an arbitrary experiment. Does it not tantamount to violation of democratic right of the people by depriving them from having legitimate access to their money in banks? I find these questions very intriguing.

Continuing in the same vein, I find the worthlessness of our income tax agencies proved when they failed to nab violators, hoarders and obscenely rich accountable for their transgressions. We hear them making repeated raids on different suspects now. Why did they not do so earlier? And how come they are super active now and are in top gear to show their efficiency in getting hold of violators. And how come they are unable to target any big fish i.e. business tycoons and politicians as yet. Are such people in sync with the government? It is all enigmatic for me.

I feel, the demon of demonetization has acquired gargantuan proportions and has recked hell with the lives of the common people. All this makes 2016 end on a chilling note for the cashless people of this nation. May God save the people from this Demon!

> Narinder Sharma H.O.D., Dept. of English

UNDER THE HEAPS OF BURDEN

The advent of Green Revolution in India proved elixir for the agriculture of northern India. The first phase of Green Revolution witnessed incredible agrarian improvements, institutional changes, development of major irrigation projects and strengthened cooperative credit institution. A technical transformation of such degree was bound to have a deep impact on agriculture. It rejuvenated the mental setup of Indian farmer to a great extent. But this momentum of growth did not last long. The Green Revolution brought several modifications in the cropping pattern of Punjab. Gram, rapeseed and mustard cultivation was replaced by wheat cultivation. At present wheat and rice account for nearly 70 % of the total cropped area of the state. In the mid 80s there was a considerable increase in subsidies and support to agricultural sector. This boosted the financial status of agriculture. But after the late 1990s, the production of wheat and rice per hectare has come to a saturation level.

There is a race of getting higher production per acre. For this, the land of the area has been exploited to a dangerous level by the farmers of northern India. Lack of education added fuel to the fire. Excessive use of pesticides and fertilizers killed the originality of the soil. These techniques ignited an unending cycle in which peasants were forced to spend more and more money on chemicals to counteract the implications of monoculture and fertilization of land. New HYV seeds demand more fertilizers. Further more pesticides lead to resistant species, creating further need for chemical application. The trend of installing submersible pumps has turned the situation worst. Craze for growing crop like paddy in Punjab is the major reason behind such trend. This has resulted in the depletion of underground water resources. Small farmers are finding it difficult to cope with the ever increasing cost of production, but what could one do; they have become dependent on the new technological inputs for their survival.

"Rates of growth of agriculture in the last decade have been poor and are a major cause of rural distress. Farming is increasingly becoming an unviable activity" -Manmohan Singh, P.M of India, 2007

There are also so many other reasons behind the distress of farmers. A crop failure, an unexpected health expense or the marriage of a daughter are perilous to the livelihood of these farmers. In such a scenario, suicide has spread like an epidemic among the disappointed farmers. The farmers are committing suicide by drinking the very pesticides that no longer work on their crops. More than 100,000 farmers have taken their lives since 1997. About 87% of these farmers were financially indebted. These suicides leave permanent scars over the minds of victim's family. The evil practices of corrupt moneylenders deteriorate the condition of the members of the family furthermore.

"The cotton belt is where the suicides are taking place on a very, very large scale. It is the suicide belt of India." Vandana Shiva, Agricultural Economist, 2006

Bogus companies of pesticides working under the umbrella of corrupt politicians also added to the sorrow of farmers. Heavy expenditure on such pesticides adds to his loses. From all sides the so called 'Andata' finds himself in the jaws of exploitation. What panacea could save him from catastrophe? Government runs crop yield insurance scheme, however, crop insurance covers only about 10% of sown area and suffers from an adverse claim to premium. There are problems with both design and delivery of crop insurance schemes.

Large chunk of farmers of Punjab, Rajasthan and Haryana find themselves in the clutches of drugs. They are addicted to drugs such as opium, poppy husk and smack etc. Such a horrible trend aggrieves the situation further. Financial degradation of many farmers is the sole reason behind suicidal tendencies and drugs seem to be the reason behind such occurrences. The political and drug mafia nexus serve their evil designs when depressed and disappointed farmers fall as their prey. It is a matter of deep concern even for the upcoming generations. What type of roots would they be left with?

Moreover, it is also a harsh fact that even farmer does not want to work with integrity. He also prefers to raise production by applying more and more chemicals and fertilizers. Such applications of chemicals and fertilizers deteriorate the quality of food grains. This is the major reason behind nonprocurement of whole wheat by central government from the grain markets of Punjab this year. We blame central government for such non procurement decisions but always hesitate to see the other side of coin. Rice and wheat get rejected from international market due to their bad quality. State government hesitates to procure it in lieu of central government non-cooperation. This furthermore adds burden on the shoulders of farmers. Now, where should he sell his product? Neither domestic nor foreign buyer buys it. Who is in abyss? Who is the real culprit behind the curtains? The answers are still a maze.

Reforms at war foot level are needed to save the agrarian economy of the state. There should be a unified agriculture strategy. Both institutional as well as field reforms are needed urgently to cope with the malfunctioning of this sector. Diversification of agriculture is the need of time. Farmers should be pulled out of the conventional cropping pattern. There is a need to establish psychological tranquility for the farmer. He should be guided according to the needs of present time. Both scientific as well as organic farming should be promoted. There is an urgent need for the formulation of professional integrity in the minds of farmers. For this, special courses should be arranged to harden the farmer at both psychological as well as professional levels. Collaborated efforts are inevitable for this juncture.

> Gurpreet Singh Asst. Professor Department of English

IMPORTANCE OF USING RIGHT WORDS

An incorrect word leads you to humiliation. Shri Krishna words can break or make a relationship. We feel motivated with positive words like. 'Keep it up', 'thanks' but demotivated with words life, not again', 'pathetic'. Words have magical power to attract. They also show the company you keep. For eg. those who use rough language have bad company. Those who speak politely have good peer group. Words lead to your professional growth. Words show inner state of mind. Some of the greatest motivators of this world: Shri. Krishna, Buddha, guru Nanak Dev ji used polite language. They were roughly treated by their foes but still used gentle words Most of those who used expletives in bad state of mind suffer from negative emotions like fear, jealousy. When we use good words, we attract attention but our bad language may put off others. Those who think that use of bad words is in- thing forget that a listener changes mental perception about you.

> Navdeep Kaur B.A.-III

HAPPINESS

Happiness, the inner state of mind, is the most precious gift of the God. One, who is blessed with this gift, is the happiest one in the world.

Outwardly, we all are happy as we find happiness in money making and in luxuries of the life. Everyone thinks that one, who has money power and high status, is the happiest man in the world. But happiness is the exact opposite to it. All these things bring worries and a disease like insomnia with it.

Secret of Happiness lies in each and every letter of Happiness.

> H-Honesty A-Altruism P-Patience P-Peace of mind I-Industriousness N-Never tell a lie

- E-Earning of God Values
- S-Sympathy
- S-Satisfaction

As various researches also show the same :

Happiness is not feeling good all the time, not being rich or affording everything, not a final destination. Happiness is the combination of how satisfied you are with your life and how good you feel on day to day basis.

On a cloudy day, the clouds hide the sun, but the sun is always there in the sky. Happiness is like the sun. It is often hidden by the clouds of thoughts and worries. You have to scatter and dissolve the clouds of your thoughts and worries so that you can experience happiness.

We don't have to create happiness because it is part of our essence but is just hidden. All we have to do is to cool down our mind and feelings because when there is a quiet mind and inner peace and happiness emerges from within us.

Happiness does not depend on circumstances, objects or events. It is an inseparable part of our essence and comes out when mind is free from constant thinking.

We always hope that someone will come to make us happy but we forget that anybody else can just give us a momentary pleasure but our heart and soul can give us permanent joy. It is well said :

"You have to make yourself happy. Nobody else can do it for you."

No doubt all of us have some problems. But it does not mean that our soul should be deprived from the blessing of happiness. We should think about solutions, not about problems. Always believe that no situation remains as it is.

Happiness and Unhappiness depend upon the judgment of situation. If we judge or find a situation favorable that is happiness. If we find a situation unfavorable that is unhappiness.

Once a man brought a goat for a saint. Saint said, I am happy that I can drink milk daily, but after some days the man came and wanted his goat back. Saint is still happy and said, it is better as I had to clean the place. I am free now. So it is our power of perception that makes us happy or unhappy.

So always believe that :

Happiness is here, within you, just calm your mind and stay relaxed and you will experience it. We can apply the formula suggested by Sydney Smith in our life :

Try to make at least one person happy everyday. And then in ten years you may have made three thousand six hundred and fifty persons happy or brightened a small town by your contribution to the fund of general enjoyment.

> Harpreet Kaur Department of English

RIDDLES

- Which nation where children do not like to go?
 Examination
- The table we eat ?
 Vegetable
- The mile liked by all ?
 Smile
- 4. The dress which we cannot wear? - Address
- 5. Which rich can run fast? - Ostrich
- 6. The city which we cannot see? - Electricity
- The bus which does not carry people?
 Syllabus
- The key that jumps?
 Monkey
- 9. The ice that can be boiled? - Rice
- 10. Which arch comes once in a year March

Sania Chalana B.Sc.-III

A FRIEND IS A TREASURE

A friend is someone we turn to, When our spirits need a lift. A friend is someone we treasure, For our friendship is a gift. A friend is someone who fills our lives, With beauty, joy and grace And makes the world we live in, A better and happier place.

Khushnoor Kaur B.Sc.-II

A BEST FRIEND

A best friend Is always there, Whether you need advice, Or a pep talk, Or even shoulders to cry on. A best friend Listens with her heart And is always honest with you, Even Though the truth May not be What you want to hear. A best friend Knows all your secrets, Shares your dreams. A best friend Knows all your secrets, Understands your fears, Shares your dreams. A best friend Never stops believing in you Even if you give up On yourself You are That kind of a friend To me And no matter what happens, You always will be. You are my best friend My forever friend.

> Khushnoor Kaur B.Sc.-II

THOUGHT FOR FRIENDSHIP

Friendship is not just the name of an ordinary feeling but it is the name of the feelings of understanding, honesty and frankness between two persons, and these feelings keep the two very special persons bounded together and such a friendship lies in two of us.

```
Mamta Garg
B.Sc.-II
```

D.A.V. COLLEGE MALOUT

The name of my Institution is D.A.V College Malout. Every letter has its own meaning for us. If we follow it, we are bound to achieve success in our life.

- D : Do not turn down good advice.
- A : Aim and means should be noble.
- V : Value the time.
- C : Cut your Coat according to your clothes.
- O : Our first duty is to work hard.
- L : Life is action not contemplation.
- L : Love is not a one way traffic.
- E : Education is development of good moral character.
- G : God helps those who help themselves
- E : Even death cannot be had for the asking
- M : Man of few words is the best man.
- A : All is well that ends well.
- L : Life is unsolved mystery.
- O : Over talking is very bad.
- U : Union is Strength.
- T : Truthful living is supreme.

Shriya Gupta

B.Sc.-III

A STORY

Once upon a time there was a candle liting and on the other side an agarbatti in a room. Any person who came to room was impressed by the smell of agarbatti. The candle which was proud of itself feel.

So, the candle spoke some ill words to agarbatti. It said about its complexion and said it was making a lot of smoke but the agarbatti was quiet. The candle said, "See my color and started doing self praise. After sometime air blew and the candle stopped burning but still agarbatti was burning and spreading its smell.

MY TEACHER

My Teacher Oh! My Teacher, You are my future. To thee I pray, Increase my knowledge each a day. Oh! My Teacher, You are my Preacher. If you bless me, I will do well. If I sincerely follow you, my guide, I know my Future, it will be very bright. Dear teacher, you are so kind, when you point out my mistakes. I keep this in my mind, My dear teacher, you are our creator. We will prove this a few years later. I can feel proud of you, May you live long!

Manpreet Kaur B.A.-III

LIFE

Life is arithmetic in which friends to add,

Enemies to subtract, Happiness to multiply, Sorrows to divide

Life is mirror

Reflecting what you do, keep on smiling, and smile will come back to you.

Laws of Success

- 1. You don't have a problem you just have a decision to make.
- 2. Manage your time as you manage your money.
- 3. The best way to make dreams come true is to wake up and act.
- 4. Mistakes are the best teachers.
- 5. Good Managers are not born, they are obtained by training.
- 6. You are never a loser until you quit trying.
- 7. Fears always spring from ignorance.

Moral : Pride has a fall.

Nitika B.A.-I

GROWING UP

- Mothers lap
 Where we had sweet nap
- Walks holding dad's finger
 With whom we easily mingle
- Times when we were free of tension Grandpa's stories we listened with attention
- Sibling with whom we used to fight Always made our burden light
- Help of friends in times of need
 Proved them friends in times of need
- Now no lap, no lap
 No holding hands, no helping friends
- All are running behind money Alone on this short journey
- No time for our kids and ourselves
 Thinking about the carrier nothing else
- Earlier we were a small twig Why we have grown so big.

GENDER EQUALITY

People are talking about gender equality since long, But they are making it's meaning wrong "Time is Bad" by saying so many restrictions are imposed on me.

Equality is when, no fear will torture me I will consider the equality

When from college to home I can go alone, without facing any gazing eyes and bad intentions of some morons.

You are a girl? By hearing this, I wouldn't have to compromise. Equality is when, my good and bad I can decide.

When there will be no discrimination among girls and boys, I will consider equality when I would not be treated as a toy.

Only Judicial leaves can't give me right of equality There is just a need of changing narrow mentality.

SUCCESS

If we want success for sure, Do anything but study more, Eat but chew more, Weep but laugh more, Sleep but work more,

If we want success for sure, Hate but love more, Order but obey more, Quarrel but agree more,

If we want success for sure, punish but forgive more, spend but save more, consume but produce more, if we want success for sure.

> Braham Brar B.Sc.-II (N. Med.) Roll No. 1168

ENGLISH

Failure is the first step towards success. Failure does not mean to stop the efforts of achieving the goals. Practice makes us to achieve our goal without thinking of success. A person often meets his destiny on the road he took to avoid it. Nothing is impossible; every goal can be achieved by practice only. So, we should not fear from our failures and should be more energetic to achieve our goal. We are required to do every work with desire, determination and devotion because the success is waiting for us and failure is the first step towards success.

LIFE OF A COLLEGIAN (THE GOLDEN PERIOD OF ONE'S LIFE)

After completing or passing the higher secondary classes of school life, There comes the time to choose a College or Institute for higher studies. Choosing a college is as difficult as choosing a life-partner. Although the average college age might be near 20 years, it can range from 18 to 30 years or even more.

Many young adults imagine vivid pictures of what college might be like for them. However, once these young adults mature into independent men and women and enter into the college of their choice, they soon realize the reality of college life-style. It was their perception that college life is just for fun, enjoyment or what we say in vernacular "partysharty" before joining the college. They would imagine this life-style with no other worries besides boring lectures at all. But this life is much more than those typical thoughts of youngsters still studying in schools.

College life doesn't only mean fun and merry-making, in spite this being there one learns the actual values of one's life. The majority of college freshmen enter intopicturing an easy and funfilled ride. Study "The act of texting, eating and watching TV with an open textbook and a textbook nearby" is considered by them. But these reasons count for usually low grades of first year college

LET THEM LIVE

How kind is the tiger when it kills to feed the young. Never without reason does it hunt deer. How silent is the cobra when it strikes. Never without reason does it slide. How many humans have a good reason to kill? Greed, dark joy, evil plots, many got? Now who are animals...... they, or us? I read these lines in my English book in 10th

std. and they keep haunting me whenever I see a bird dying due to the mesh of wires in the sky, whenever I see a street dog die after a collision with a vehicle, whenever I read the news every other day, of a yet another species getting extinct.

Man is perhaps the only animal who ill treats other

students.

College students must find time in their busy schedules to study. In order to keep up they must do daily assignments, need to study at night, take notes in the class and out of the class. This is the first need of every student.

Except or instead of being a bookworm one does many other activities like social, cultural and other skill development works. One should make proper schedule of one's daily routine and other weekly activities.

"The friends you make in college are friends you'll have for life,

Even if you don't talk for years at a time."

So college life is an imperishable part of everyone's scrapbook, diary, photo album or of everything else of one's life. However it is, but it is close to one's heart. If one is self conscious he or she will do both hard-work and fun at a balance and thus make the most of it. Only fun will destroy us and only responsibility will deprive us from a fun-filled experience.

"We don't realize we were making memories We just knew we were having fun".

What do you think about?

Vimal Kumar Arora B.A.-III

animals and even kills them for his PLEASURE. He destroys their natural habitat and hunts them for their skin, bones and meat, although he is not a meateater by nature and holds life sacred.

Wildlife is an integral part of bio-diversity and is a part of food chain. They help in maintaining the ecological balance on earth. They are a source of income also for many people. Farmers use them in fields, we get clothes from their soft and slippery skin and they provide us milk, the most important product for the survival and growth of our body.

But, what do they get from us in return? How shameful it is that in return, countless animals and birds are killed, mutilated and decapitated by us in the name of scientific experiments, research, rituals and entertainment?

Most of the hunters do not know that their country is one of the mega biodiversities with 7600 species of fauna in 17 types of forest. 441 Wildlife sanctuaries, 80 National Parks and 28 Tiger Reserves notwithstanding, species like tiger, leopards, elephant, otter, one horned rhinoceros, deer and gigantic dolphin and some snakes are

WOMEN EMPOWERMENT

Women Empowerment is a must for the betterment of our country's future, as women are better managers than men. They can properly manage both their home and office in a systematic way as compared to men.

Many of us oppose women education and feel sad when a girl child is born, due to our narrow minded thought process. Now it is upto us to decide whether we want a son like Kasab, Nirbhaya rapist on whom the world is ashamed of or we want daughters like, Kalpna Chalwa, Lata Mangeshker, who are the pride of our country.

We talk about women empoewrment, but our so called society, doesn't allow our women to lead their own way of life according to their wish?

Are girls really a burden for the family and society ? Many girls are now a days educated enough to survive in a better way than boys, then why in this modern and broad minded era, girls have to compromise and sacrifice more as compared to boys?

On 8th March we celebrate 'World Women's Day' to give honor and respect to all women of the World. Do really our women get that honour and respect?

We all know ratio of girls is less as compared to boys in our country, India. It is due to orthodox mentality of society which wants to have boys and not girls. According to the old thought pattern a daughter can't perform funeral rites of her parents, as their soul will rest in peace after death only when a facing the danger of extinction from this planet, according to the red list of threatened species. Of the 8 subspecies of the tiger, three are already extinct.

Northern white Rhinoceros, found mainly in Asia recently got headlines and twitter tags #Nola4ever but for no good reason. Only 3 members of this family are left on earth!

> Shristi Setia B.A.-III

son does so. In which holy book is written like this?

If there is equality in everything, then why our educated girls family has to give huge amount of dowry for marriage? According to me, Dowry means a big amount of money paid to buy a bridgeroom for a girl, to have licensed husband. Just like we purchase vegetables from the vendor and use it according to our wish, so in that way after buying husband, a wife should use him according to her desire, but nothing happens like that. She is mentally, physically and even financially harassed by her typical, down market husband and in-laws.

On the one side, our men worship Goddess Durga, Lakshmi, Kali and Saraswati on the other side we harass women for dowry, rape and kill her. On the one side we praise successful women of our country such as Shreya Ghashal, Deepika Padukone, on the other side punishable crime of female foeticide is done fearlessly. Daughters are killed without any fault in her mother's womb before she opens her eyes. Many girls commit suicide because their fathers can't afford huge amount of Dowry. Many women helplessly bear cruelity for having failed to fulfill the ridiculous wish of their inlaws by not giving birth to a made child.

Alas ! No one is there to support and understand feeling of women in this brutal world.

Supreet Kaur B.A.-III

ਅਧਿਆਪਕ ਸੰਪਾਦਕ

ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ ਮੁਖੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਪਾਦਕ

ਗੌਰਵ ਕੁਮਾਰ ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਦੂਸਰਾ

ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਤੀਸਰਾ

ਭਾਤਕਰਾ

ਨੰ:	ਆਰਟੀਕਲ	ਪੇਜ ਨੰਬਰ
1)	ਸੰਪਾਦਕੀ	15
2)	ਅਜੋਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ	16
3)	ਨਾਰੀ ਸੰਵੇਦਨਾ : ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰਿਪੇਖ	17
4)	ਮਾਂ ਤੇ ਧੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ	19
5)	ਤ੍ਰਿੰਝਣ	20
6)	ਜ਼ਿੰਦਗੀ	20
7)	ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ (ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈ)	21
8)	ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ	22
9)	ਧੀਆਂ ਬਚਾਓ	23
10)	ਪੰਜਾਬ	23
11)	ਔਰਤ	24
12)	ਰਾਹੀ	24
13)	ਸ਼ਹਿਰ ਚ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਦੀ, ਅੱਜ ਹਰ ਸਖ਼ਸ਼ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਹੈ।	25
	ਪਰ ਆਪਾਂ ਇੰਝ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿੱਦਾਂ ਉਹ ਬੇਖ਼ਬਰ ਹੈ।	
14)	ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ	25
15)	ਗੱਲਾਂ ਸੱਚੀਆਂ	25
16)	ਮਾਂ ਬਾਪ	26
17)	ਗੀਤ : ਕਲਯੁੱਗ	26
18)	ਜ਼ਿੰਦਗੀ	26
19)	ਜਿੰਦਗੀ	27
20)	ਅਨਮੋਲ ਵਿਚਾਰ	27
21)	ਜਵਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ	28
22)	ਸੱਚ	29
23)	ਮਾਪੇ ਸਾਂਭੇ ਨੀ ਜਾਂਦੇ	29
24)	ਪਿਆਰ	30
25)	ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ	31

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਕਾਲਜ਼ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਅਰਪਿਤਾ' ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਹਨ।

ਹਰ ਇਕ ਇਨਸਾਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਵਜੋ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਅਨੋਖੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਹੈ। ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲਤਾ ਦੇ ਉੱਚੇ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਲਈ ਕਾਲਜ਼ ਮੈਗਜੀਨ ਲਿਖਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੜ੍ਹਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੜ੍ਹਾਅ ਤੇ ਹੋਈ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੀ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਮਾਜ ਦੇ ਭਖਵੇਂ ਮੁੱਦਿਆ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਕ ਸਭ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦਾ ਯੋਗਦਾਨ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੌਲਿਕ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸਾਡੇ ਚੀਫ਼ ਐਡੀਟਰ ਨੂੰ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦਿਵਾਉਂਦਾ ਹਾਂ।

> **ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ** ਮੁਖੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਅਜੋਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਤੇਰੀ ਲੀਲਾ ਨਿਆਰੀ ਏ, ਰੀਝਾਂ ਲਾ ਲਾ ਵੇਂਹਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਰੀ ਏ।

ਵਰਗੇ ਗੀਤ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਤਸਵੀਰ ਸਨ, ਸਾਡੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ ਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਵਿੱਚ ਰੱਬ ਦੀ ਝਲਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਅਕਸਰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਜਾਣਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਫਰੋਲ ਲਵੋ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਰੁੱਖੀ-ਮਿੱਸੀ ਖਾ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸ਼ੁੱਕਰ ਕਰਦੇ, ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ

ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿਗਿਆਨਕ ਕਾਢਾਂ ਦੀ ਦੌੜ ਨੇ ਸਾਡੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਇਕ ਦੌੜ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਸਮਾਨੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਧਰਤੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ।ਧਰਤੀ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟਣ ਕਰਕੇ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦੀ ਘਾਟ ਰਿਸ਼ਤਿਆ ਵਿੱਚ ਤਿੜਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਨਾ ਸਭ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀਆਂ ਦਾ ਹੱਲ ਮਨੁੱਖ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਸਭ ਕੁੱਝ ਕੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੰਚਾਰ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਨੇ ਵੀ ਨਵਾਂ ਰੰਗ ਫੜ੍ਹਿਆ ਹੈ। ਪੈਸੇ ਪਿੱਛੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਵਜੂਦ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਗੀਤਕਾਰਾ ਤੇ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰਾਂ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਆ ਗਏ ਹੋਣ। ਟੀ.ਵੀ. ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਨੇ ਪੇਂਡੂ ਸਮਾਜ ਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਗੀਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਸਾਡੇ ਪੇਂਡੂ ਸਮਾਜ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਪਰਿਵਰਤਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਰਿਵਰਤਨ ਸਮਾਜ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੈ।

ਅੱਜ ਉਹ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਚੀ ਮੁਹੱਬਤ ਤੇ ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਦੀ ਧੀ, ਭੈਣ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਇੱਜਤ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਲੋਕ ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਭਾਂਵੇਂ ਵਧੇਰੇ ਮੂੰਹ-ਫੁੱਟ ਸਨ ਪਰੰਤੂ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਹਮਦਰਦੀ ਵੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ।ਅੱਜ ਉਹ ਸਮਾਂ ਨਹੀ ਰਿਹਾ ਸਭ ਰਿਸ਼ਤੇ-ਨਾਤੇ ਤਿੜਕਣ ਲੱਗੇ ਹਨ ਤੇ ਅੱਜ ਦਾ ਗਾਇਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਡਰ ਤੋ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਕੇ ਗਾਉਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। "ਮੈਂ ਹਿਟਲਰ ਬਣ ਗਿਆ ਸੋਹਣੀਏ, ਤੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ।" ਆਪਣੀ ਹੀ ਗੁਆਂਢਣ ਜੋ ਚਾਚੇ ਜਾਂ ਤਾਏ ਦੀ ਧੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ "ਆਜਾ-ਆਜਾ ਨੀ ਪੜੋਸਣੇ" ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਕੁੜੀ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕਹਿ ਰਹੀ ਹੈ" ਵੈਲੀ ਬਣ ਮਿੱਤਰਾ, ਬੜੇ ਡਰਾਵੇ ਜਰਲੇ", "ਕੁੜੀ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਾਲੀ ਪੱਟਣੀ, ਗੱਲ ਛੱਡਣੀ ਨਹੀਂ ਨਸੀਬਾ ਤੇ ਤੈਨੂੰ ਹਿੱਕ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣਾ।" ਤੇਰੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਮੰਡੀਰ ਨਾਲ ਬੱਲੀਏ ਨੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦਾ ਵੈਰ ਪੈ ਗਿਆ, ਅੱਜ ਬੰਦਾ ਮਾਰਨ ਨੂੰ ਜੀ ਕਰਦਾ, ਮੁੰਡਾ ਐਲਜੀ ਦੇ ਰੌਂਦ ਵਰਗਾ", ਆਦਿ ਅਤੇ ਕਿਧਰੇ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਤੇ ਹੋਸਟਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲਲਕਾਰ ਵੱਜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨੋਕਾਂ ਤੇ ਵੀ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਆਦਿ ਪਤਾ ਨਹੀ ਹੋਰ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗੀਤ ਸੁਣ ਕੇ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੈਰਾਨੀ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਸੁਣਨ ਵਾਲੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਇ ਸੁਣ-ਸੁਣ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲਾਹਨਤਾਂ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗੀਤ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਗੰਧਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਸ਼ਕੀ ਦੇ ਅੱਡਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਮਾਹੌਲ ਦੇ ਗੀਤ ਸਾਡੇ ਕੰਨੀ ਪੈਣਗੇ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾ ਆਪਣੀ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਲਜ਼ਾਂ/ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਾਉਣਗੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਸਾਡੀ ਧੀਆਂ–ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਅਨਪੜ੍ਹ ਰਹਿ ਜਾਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੱਧਰਾਂ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਲਈ ਬਹੁਤ ਨਮੋਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਇਹਨਾਂ ਗੀਤਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾ ਗੰਧਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਗੀਤਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਹਰੇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਗੀਤ ਹੀ ਭਰੂਣ ਹੱਤਿਆ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇ ਵਰਗੀਆਂ ਅਲਾਮਤਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਗੰਧਲੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਅਨਮੋਲ ਹੀਰੇ ਬਾਬੇ ਗੁਰਦਾਸ ਮਾਨ, ਪੰਮੀ ਬਾਈ ਵਰਗੇ ਗਾਇਕ ਵੀ ਹਨ ਜਿੰਨਾ ਨੇ ਭਰੂਣ-ਹੱਤਿਆ, ਨਸ਼ੇ ਰਿਸ਼ਵਤਖੋਰੀ, ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਵਿਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਬਾਰੂਦੀ ਕਾਢਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਅਵਾਜ ਉਠਾਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹੱਕ ਤੇ ਕੋਝਾ ਤੇ ਚੋਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਗਾਇਕ ਅਜਿਹੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਕੇ ਸਾਡੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਜਾਂ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਤਾਂ ਇਹ ਧਰਤੀ ਸਵਰਗ ਜਾਪੇਗੀ।

ਆਉ ਇਸ ਸਵਰਗ ਵਿਚੋਂ ਗੰਧਲੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਣ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕੀ ਤੇ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਹਟਾਈਏ ਤੇ ਸੱਧਰਾਂ, ਚਾਵਾਂ, ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਈਏ।

ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਨਾਰੀ ਸੰਵੇਦਨਾ : ਸਿਧਾਂਤਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਰਿਪੇਖ

ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਰੀ, ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਾਹਿਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਹੀ ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵੱਖ–ਵੱਖ ਧਾਰਨਾਵਾਂ, ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਗਿਨ ਤੇ ਬਾਘਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜਿਆਂ, ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਜਨਮਦਾਤੀ ਵੀ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਸੰਬੰਧੀ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਬਦਲਦੀਆਂ ਹਨ।

ਨਾਰੀ-ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੈ-ਨਾਰੀ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਾ। ਗਰਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਅਨਸਾਰ ਨਾਰੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਨਰ ਦੀ ਮਦੀਨ, ਇਸਤਰੀ, ਔਰਤ। ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਲਈ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਹਨ- ਤੀਵੀਂ, ਇਸਤਰੀ, ਤ੍ਰੀਮਤ, ਜਨਾਨੀ ਆਦਿ।ਉਹ ਅਨੇਕਾਂ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਰਦ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਮਾਂ, ਭੈਣ, ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਧੀ ਆਦਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੁਪਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੀ ਹੋਈ ਉਹ ਮਰਦ-ਔਰਤ ਦੇ ਪੂਰਕ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬੁਹਮ ਵੈਵਰਤ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਰੀ ਲਿਖੀ ਹੈ-ਸਾਧਵੀ, ਭੋਗਯਾ ਅਤੇ ਕੁਲਟਾ। ਉਮਰ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਨਾਰੀ ਦੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਹਨ-ਬਾਲਾ, ਤਰੁਣੀ, ਪੌਢਾ ਅਤੇ ਵ੍ਰਿਧਾ। ਕਾਮਸੂਤਰਾ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਜਾਤੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ - ਪਦਮਨੀ, ਚਿਤ੍ਰਿਨੀ, ਸ਼ੰਖਿਨੀ ਅਤੇ ਹਾਸ੍ਵਿਨੀ। ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਮਰਦ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਦਰਜ਼ੇ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਲਈ ਪੁਰਤਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਬੇਕਾਬੂ ਅਤੇ ਘੱਟ ਅਕਲ ਵਾਲੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਅਟੁੱਟ ਅੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਉੱਚਤਾ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ੳਸ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਕੀ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਧਰਮ ਅਨਸਾਰ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਾਰੀ ਲਈ ਪਰੀਵਰਾਜਕਾ, ਸੰਨਿਆਸਨੀ, ਗਾਇਤਰੀ ਅਤੇ ਭਿਖਸ਼ਣੀ ਆਦਿ ਜਿਥੇ ਆਦਰ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ੳਥੇ ੳਸ ਲਈ ਨਿੰਦਿਆ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬੇਵਾ, ਰਖੇਲ, ਪੁੰਸ਼ਚਲੀ ਅਤੇ ਸਵੈਰਿਣੀ ਆਦਿ।ਨਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਮੁੱਲਵਾਨ ਸਿਰਜਣਾ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਖਸ਼ਾਤ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਮਲ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਵੈਸਿਰਜਤ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਣ ਦੇ ਯੋਗ ਵੀ ਬਣਾੳਂਦੀ ਹੈ।

ਸੰਵੇਦਨਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ਸੰਵੇਦਨਾ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ, ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨਾਲ ਵੀ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਵੇਦਨਾ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁੱਖ ਮਾਨਸਿਕ ਬਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸੰਪਰਕ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਣ ਦੀ ਸਮੱਰਥਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਰੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਔਰਤ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਰੀ ਮਨ ਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਸਕਾਰਤਮਕ ਦੋਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਣ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਨਾਰੀ ਸੰਵੇਦਨਾ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਬਦਲਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਨਾਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜਾਨਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿੰਨ ਖੰਡਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ-ਕਾਲ, ਮੱਧਕਾਲ ਅਤੇ ਆਧਨਿਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਏਂਗਲਜ ਨੇ ਮਾਨਵ ਸਮਾਜ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਕਾਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਤਿੰਨ ਪੜਾਅ ਮੰਨੇ ਹਨ- 1. ਜੰਗਲੀ ਯੁੱਗ 2. ਜਹਾਲਤ ਦਾ ਯੁੱਗ 3. ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਯੁੱਗ। ਜੰਗਲੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ੳਸ ਸਮੇਂ ਟੋਲੀ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਪ੍ਰਚਲਤ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਮਾਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਔਰਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਧੀਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਾਜ ਮਾਤਰੀ–ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ। ਜਹਾਲਤ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਪਿਤਰੀ-ਸਮਾਜ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਔਰਤ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਅਗਲਾ ਪੜਾਅ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਯੱਗ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੜਾਅ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਲਾਮਦਾਰੀ ਯੁੱਗ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਔਰਤ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਰਦ ਦੀ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਗਈ। ਦੁਸਰਾ ਪੜਾਅ ਜਾਗੀਰਦਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋਰ ਵੀ ਤਰਸਯੋਗ ਬਣ ਗਈ। ਇਸ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਸਤੀ-ਪ੍ਰਥਾ, ਪਰਦਾ-ਪ੍ਰਥਾ, ਵੇਸ਼ਵਾਗਮਨੀ ਅਤੇ ਬਾਲ-ਵਿਆਹ ਵਰਗੀਆਂ ਭੈੜੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਰੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਵਜੂਦ ਤੇ ਪਹਿਚਾਣ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੀ। ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੱਭਿਅਤਾ ਦੇ ਯੁੱਗ ਦਾ ਤੀਸਰਾ ਪੜਾਅ ਪੂੰਜੀਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਅ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਦਯੋਗਾਂ ਦੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਗ਼ਰੀਬ ਔਰਤ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਦੀ ਖਾਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਦਯੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜਤ ਮਿਲ ਗਈ ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਸੋਸ਼ਣ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਯੁੱਗ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦਾ ਹੈ ਇਸ ਯੁੱਗ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਲੁੱਟ ਖਸੁੱਟ ਤੋਂ ਵੀ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ

ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ ਯੁੱਗ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਯੁੱਗ ਤੱਕ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ ਪਿਆ।

ਮੱਧ–ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਗਮੱਤ, ਵਾਰਾਂ, ਸੂਫ਼ੀ–ਕਾਵਿ, ਕਿੱਸਾ–ਕਾਵਿ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ–ਕਾਵਿ ਆਦਿ ਸਾਰਾ ਸਾਹਿਤ ਮਰਦ ਲੇਖਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸ਼ਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ। ਨਾਥਾਂ ਜੋਗੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖੇ ਗਏ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰੀ ਦਾ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਗਿਆ ਰੂਪ ਹੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਿੱਸਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਆਪਣੇ ਕਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਇਕਾਵਾਂ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ, ਅਣਖ, ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਵਰਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਦੁੱਖ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਔਰਤ ਨੂੰ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਪੀਲੂ, ਵਾਰਿਸ਼ਸ਼ਾਹ, ਮੁਕਾਬਲ, ਕਾਦਰਯਾਰ ਤੇ ਹਾਫ਼ਿਜ਼ ਬਰਖੁਰਦਾਰ ਵਰਗੇ ਕਿੱਸਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ।

ਵਾਰਸ ਰੰਨ, ਤਲਵਾਰ, ਫ਼ਕੀਰ, ਘੋੜਾ, ਚਾਰੇ ਥੋਕ ਕਿਸੇ ਦੇ ਯਾਰ ਨਹੀਂ।

ਪੀਲੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਨੂੰ ਬੇਅਕਲ ਤੇ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ :

ਭੱਠ ਰੰਨਾਂ ਦੀ ਦੋਸਤੀ ਖੁਰੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੱਤ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੂਫ਼ੀ ਕਵੀ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਹੁਤ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਨਾਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਦੂਸਰੇ ਦਰਜੇ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਵਿ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸਤਰੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੜੀ ਇਸਤਰੀ ਰਾਜਿਆਂ, ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ, ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ ਤੇ ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ- ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੂ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ।

ਗੁਰੂਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਨਾਇਕਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੀ ਨਾਰੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਵਧਿਆ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪਤਾਸੇ ਪੁਆਏ ਜੋ ਕਿ ਨਾਰੀ ਜਾਤੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਸਨਮਾਨ ਸੀ। ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਇਸਤਰੀ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਯਥਾਰਥਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਜੋ ਮਰਦ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਰਮਾਇਣ ਅਤੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ ਵੀ ਗਿਆ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਵੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਂਡਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਰੋਪਦੀ ਨੂੰ ਜੂਏ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਜਾਣਾ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਵਸਤੂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਅਤੇ ਜੈਨ ਧਰਮ ਨੇ ਵੀ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਸੰਬੰਧੀ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਹੀ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵਾਚਣ ਤੇ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਤੇ ਮੱਧਕਾਲ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਤਰਸਯੋਗ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਮਾਂ ਬਦਲਣ ਨਾਲ, ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪਸਾਰ ਨਾਲ ਔਰਤ ਵਿੱਚ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਆਈ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਔਰਤ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ ਅਤੇ ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਦੇ ਨਾਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੇ ਔਰਤ ਨੂੰ ਮਰਦ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਸਿਧਾਤਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਵੈ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੈ। ਅਜੀਤ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚਲੀ ਔਰਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦਲੀਪ ਕੋਰ ਟਿਵਾਣਾ ਵੀ ਔਰਤ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਆਪ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਮਰਦ ਲੇਖਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਔਰਤ ਦੀ ਮਨੋਵੇਦਨਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੋਇਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਰਚਿਤ ਲੂਣਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਲੂਣਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਾਂਗ ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਔਰਤ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਾਰੀ-ਸੰਵੇਦਨਾ ਬਾਰੇ ਜਿਕਰ ਹੋਇਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੈਲਾਸ਼ਪੁਰੀ, ਰਾਣੀ ਨਗੇਂਦਰ, ਸੁਰਜੀਤ ਕਲਸੀ, ਪਰਵੇਜ਼ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਵੀਨਾ ਵਰਮਾ ਵਰਗੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੇਖਿਕਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਲਗਾਤਾਰ ਬਦਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਭਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ ਪਰ ਯਥਾਰਥਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਥਾਨ ਅੱਜ ਵੀ ਮਰਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

> **ਡਾ. ਜਸਬੀਰ ਕੌਰ** ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ

ਮਾਂ ਤੇ ਧੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ

ਮਾਂ ਤੇ ਧੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਬਹੁਤ ਅਨਮੋਲ ਹੈ। ਧੀ ਲਈ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਉਸਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦੋਸਤ ਹੈ।ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਹਰ ਗੱਲ ਦੱਸ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਲੋਕ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹੀ ਜਾਣ ਪਰ ਇਕ ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਾਲਦੀ ਹੈ, ਉਸਦੇ ਸਾਰੇ ਚਾਅ ਤੇ ਰੀਝਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਬੇਗ਼ਾਨਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਘਰ ਤੋਰਨਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੱਗ ਦੀ ਰੀਤ ਹੀ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹਨਾ ਸਤਰਾ ਤੋਂ ਸਾਬਿਤ ਹੰਦਾ ਹੈ।

'ਇਕ ਪਲ ਨਾ ਅੱਖੀਓਂ ਦੂਰ ਕਰਦੀ, ਤੇ ਅੱਜ ਤੋਰੇਂ ਕੱਲੀ ਨੀ, ਨੀ ਮਾਏ, ਇਕ ਘਰ ਤੇਰਾ ਜੋੜਿਆ, ਤੇ ਇਕ ਜੋੜਨ ਚੱਲੀ ਨੀ'।

ਇਕ ਧੀ ਜਿਸਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮਹੱਤਤਾ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਡਰੇ ਜਾਂ ਝਿਜਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧੀਆਂ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਹਰ ਗੱਲ ਤੇ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ-ਸੁੱਖ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮਾਂ ਤੇ ਧੀ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਮਾਂ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਦੁੱਖੀ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਕ ਧੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਵਿੱਚ ਦੇਖ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਤਾ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਦੇਖਣ ਲਈ ਆਪ ਦੁੱਖ ਸਹਿ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਹੀ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੇਗੀ। ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਇਕ ਧੀ ਦੀ ਪੇਕਿਆ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ੳਹਨੀ ਦੇਰ ੳਵੇਂ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋ ਤੱਕ ੳਸਦੀ ਮਾਂ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਮਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੁੱਖ ਇਕ ਧੀ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਧੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇੰਝ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਸਦਾ ਜਹਾਨ ਹੀ ਉਜੜ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਇਸ ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਮਾਂ ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਧੀ ਦਾ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਕੁਆਰੀ ਧੀ ਲਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਇਕ ਧੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਹਾਰਾ ੳਸਦੀ ਮਾਂ ਹੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਇਕ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ ਕਿ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਕੁਆਰੀ ਧੀ ਕੋਲੋਂ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਉਸਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਾ ਖੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਉਸ ਲਈ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਇਕ ਧੀ ਲੱਖਾਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਹੋਵੇ

ਅੱਜ ਜੇ ਅਸੀਂ ਚੁਫੇਰੇ ਨਿਗ੍ਹਾ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ (ਵਿੱਚ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨ, ਸੰਗ, ਸ਼ਰਮ, ਤੇ ਸੁਹੱਪਣ ਨਹੀਂ ਝਲਕਦਾ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਰਿਸ਼ਤਿਆ 'ਚ ਵੱਧ ਰਹੀ ਦੂਰੀ ਹੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੰਮ-ਕਾਜੀ ਮਾਵਾਂ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਦਰ ਵਿਅਸਤ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਹਨ ਕਿ ੳਹ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤਾਂ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਪਾਉਂਦੀਆਂ। ਇਸਦਾ ਕੁਝ ਕੁ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਜੇ ਮਾਂ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਉਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਜ਼ਰਬੇ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਪਾਉਂਦੀ ਕੁਝ ਮਾਪੇ ਸਮਾਂ ਘੱਟ ਹੋਣ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਵਧੇਰੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਮਹਿੰਗੇ-ਮਹਿੰਗੇ ਹੋਸਟਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫਰਜ ਪੂਰੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਪਰ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁੜੀਆਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਚੁਸਤ ਚਲਾਕੀਆਂ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਂ ਨੇ ਸਿਖਾਉਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕੋਰੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਵੱਡੀ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਮਰਦ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੌਕਰੀ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਤਾਂ ੳਹ ਆਪਣਾ ਮੱਖ ਧੰਦਾ ਇਸ ਨੰ ਸਮਝ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਸ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਮੁਕਾਮ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ੳਸਨੇ ਪਹਾੜ ਚੱਕ ਲਿਆ। ਪਰ ਸਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਨੌਕਰੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਘਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁੱਚਜੀ ਗ੍ਰਹਿਣੀ ਦੀ, ਪਤਨੀ ਦੀ, ਨੂੰਹ ਦੀ, ਭਾਬੀ ਦੀ, ਮਾਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਵੀ ਨਿਭਾਉਣੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੰਨੀਆਂ ਜਿਆਦਾ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਜੇਕਰ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਕਮੀ ਰਹਿ ਗਈ ਤਾਂ ਸਿੱਧਾ ਇਲਜਾਮ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਇਆ। ਸੋ ਅੱਜ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਅੱਜ ਇਸ ਮਾਂ ਅਤੇ ਧੀ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਰਹੇ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਮਾਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਤੋਂ ਵਿਹਲੀ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਧੀ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਤੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਜਰੂਰ ਲਾਵੇ ਅਤੇ ਸਮਝੇ ਕਿ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੀ ਨੂੰ ਸਿਖਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾ ਸਕਦਾ। ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੇਵਲ ਮਾਂ ਹੀ ਹੈ ਕਿਉਕਿ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸੁਆਰਥ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅੱਜ ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਹ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਜਾਣਨਾ ਜਰੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਿਆਰ ਸੁਆਰਥ ਰਹਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦੀ ਪਰਖ ਇਕ ਲੜਕੀ ਲਈ ਇਕੱਲਿਆ ਕਰਨੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕੇਵਲ ਮਾਂ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀ ਸਾਰੇ ਮਾਂ ਦੀ ਹੌਂਦ ਪ੍ਰਤੀ ਆਸਤਿਕ ਹੋ ਜਾਈਏ।

ਗੁਰਕਿਰਤ ਕੌਰ

ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਬੇੜੀ ਦਾ ਪੂਰ ਤ੍ਰਿੰਝਣ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਸਦਾ ਨਹੀਂ ਬਹਿਣਾ ਮਿਲਕੇ ਜੋ ਪਾਣੀ ਅੱਜ ਪੱਤਣੋਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਉਹਨੇ ਫੇਰ ਨਾ ਆਉਣਾ ਭਲਕੇ।

ਹਰਭਜਨ ਮਾਨ ਦੇ ਇਹਨਾਂ ਬੋਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸਵੀਰ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿੱਧਾ, ਭੰਗੜਾ, ਤੀਆਂ, ਤ੍ਰਿੰਝਣਾਂ, ਬਾਗ, ਫੁਲਕਾਰੀ, ਆਦਿ ਹਨ।

ਸਾਡੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤ੍ਰਿੰਝਣ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅੰਗ ਹੈ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਜ ਖਤਮ ਕਰਨ ਤੋ ਬਾਅਦ ਇਕ ਘਰ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸਾਂਝੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਇੱਕਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਚਰਖ਼ਾ ਕੱਤਣ, ਫੁਲਕਾਰੀ ਕੱਢਣਾ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਮਰਦ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਕਰਨ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਘਰ ਦਾ ਕੰਮ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿੰਝਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕਠੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ-ਪ੍ਰਚਾਵੇ ਦਾ ਵਧੀਆਂ ਸਾਧਨ ਸੀ। ਤ੍ਰਿੰਝਣ ਵਿੱਚ ਛੋਟੀ-ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਔਰਤਾਂ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਤ੍ਰਿੰਝਣ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਚਰਖਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਚਰਖ਼ੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਸੀ। ਚਰਖ਼ੇ ਨੂੰ ਔਰਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ ਸਮਝਦੀਆਂ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੜਕੀ ਦੇ ਦਾਜ ਵਿੱਚ ਚਰਖਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜ਼ੋਧਪੁਰ ਦੇ ਚਰਖੇ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਾਰੀਗਰ ਵੀ ਰੀਝ ਨਾਲ ਚਰਖਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਚਰਖੇ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਬੋਲੀ ਵੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਮਾਂ ਮੇਰੀ ਨੇ ਚਰਖਾ ਭੇਜਿਆ, ਵਿੱਚ ਜੜਾ ਕੇ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਮੇਖਾਂ ਮਾਂ ਤੈਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਾਂ, ਜਦ ਚਰਖੇ ਵੱਲ ਵੇਖਾਂ।

ਜਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਪੇਕਿਆ ਤੇ ਸਾਉਣ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਤਾ ਸਾਰੀਆਂ ਇੱਕਠੀਆਂ ਹੋ ਕੇ ਤ੍ਰਿੰਝਣ ਵਿੱਚ ਜੁੜਦੀਆਂ ਸਨ। ਗਿੱਧਾ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਬੋਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਨੱਚਦੀਆਂ-ਟੱਪਦੀਆਂ, ਹਾਸੇ-ਮਖੌਲ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਕੁਆਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ, ਫੁੱਲਕਾਰੀਆਂ, ਬਾਗ਼ ਆਦਿ ਕੱਢਦੀਆਂ ਸਨ, ਚਰਖ਼ਾ ਕੱਤਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੂਬ ਹਾਸਾ ਮਖੌਲ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਮੰਨੋਰੰਜਨ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ ਇਹ ਸਭ ਘੱਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਸ਼ੀਨੀ ਯੁੱਗ ਨਾਲ ਚਰਖ਼ੇ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵੀ ਘੱਟ ਗਈ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿੰਝਣ ਵੀ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਤ੍ਰਿੰਝਣ ਦੀ ਉਹਨੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਜਿੰਨੀ ਪਹਿਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਿਆਦਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਤੋਂ ਦੁਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

> ਸੁਖਜੀਤ ਕੌਰ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਰਾਜਵੀਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਜਦੋਂ ਸੈਰ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਸਮੰਦਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੰਦਾਂ ੳਹ ਵਿਅਕਤੀ ਇਕ ਦਮ ਸ਼ਾਂਤ ਬੈਠਾ ਹੰਦਾਂ ਤੇ ਸਮੰਦਰ ਦੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ੳਹ ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਦਮ ੳਠਦਾ ਤੇ ਕੱਝ ਚੱਕ ਕੇ ਸਮੰਦਰ ਵਿਚ ਸੱਟ ਆਉਂਦਾ । ਰਾਜਵੀਰ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ।ਲੋਕ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਾਗਲ ਸਮਝਦੇ ਤੇ ਉਸਦਾ ਮਖੌਲ ਉਡਾਉਂਦੇ। ਪਰ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਰਾਜਵੀਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਹੀ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਰੋਜ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਉਠ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਰਾਜਵੀਰ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਇਸ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠੱਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਕੁੱਝ ਮੱਛੀਆਂ ਜੋ ਕਿ ਛੋਟੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਲਹਿਰਾਂ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ੳਹ ਮੱਛੀਆਂ ੳਬੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ੳਹ ਇਹਨਾਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹਰ ਰੋਜ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰਾਜਵੀਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਹਿਰਾਂ ਤਾਂ ਹਰ ਰੋਜ ਉਠਦੀਆਂ ਡਿਗਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਸਦੀ ਇਸ ਚਿੰਤਾ ਨਾਲ ਕੀ ਫਰਕ ਪਏਗਾ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਕੁੱਝ ਛੋਟੀਆਂ ਮੱਛੀਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਾਪਸ ਸਮੰਦਰ ਵਿਚ ਸੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ੳਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਤਾਂ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਣ ਕੇ ਰਾਜਵੀਰ ਇਕ ਦਮ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸਦਾ ਸਿਰ ਝੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ੳਹ ਵੀ ੳਸ ਦਾ ਇਸ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵਿਚ ਸਾਥ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਹ ਸਣ ਕੇ ੳਸ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਇਕ ਮਸਕਾਨ ਜਿਹੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ੳਸਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਫਲ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ।

ਸਿੱਖਿਆ : ਚੰਗੇ ਕੰਮ ਦੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬੂੰਦ-ਬੂੰਦ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਭਰਦਾ ਹੈ ਉਵੇਂ ਹੀ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਕੰਮਾਂ ਨੂੰ ਰਫਤਾਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਨਾ ਛੱਡੋ।

> ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਬੀ.ਏ.-1

ਸਿੱਖ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ (ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈ)

ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਜ਼ਾਲਮ ਲੋਕ ਥਰ– ਥਰ ਕੰਬਦੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ ਐਸੀ ਮਾਰ ਮਾਰੀ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨੋ ਹਟ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਫਰੁਖ਼ਸੀਅਤ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੰਭਾਲੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸੋਚਿਆ ਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਫੌਜ਼ ਇਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅੰਤ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਥੀ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ 'ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਲ' ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿਚ ਘੇਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਡੱਟ ਕੇ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ। ਅੰਤ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ, ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਗਏ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹਰ ਰੋਜ ਸੌ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਨੌਜਆਨ ਐਸਾ ਵੀ ਸੀ ਜੋ ਅਪਣੀ ਬੁੱਢੀ ਮਾਂ ਦਾ ਇਕੋ–ਇਕ ਸਹਾਰਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਉਮਰ ਅਜੇ 18 ਸਾਲ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨ

ਦੀ ਬੁੱਢੀ ਮਾਂ ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਫਰੁਖਸੀਅਤ ਕੋਲ ਪੁੱਜੀ ਅਤੇ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ' ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਫੜ ਲਿਆ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ'।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੜਾ ਖਸ਼ ਹੋਇਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਮਾਫ਼ੀ ਨਹੀ ਸੀ ਮੰਗਦਾ-ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ, ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਾਂਗੇ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਹੀ ਲਈ ਹੈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਾ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ 'ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਨਹੀ' ਤਾਂ ੳਸਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਨੌਜਵਾਨ ਦੀ ਬੁੱਢੀ ਮਾਤਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਪੁੱਜੀ ਜਿੱਥੇ ਉਸਦੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੀ ੳਸਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹਕਮ ਕੋਤਵਾਲ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿੰਘ ਨਹੀ, ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਅਪਣੇ ਬੱਚੇ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕਹਿ ਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਨਹੀ, ਤੇਰੀ ਜਾਨ ਬੱਚ ਜਾਵੇਗੀ। ਜਦ ਮਾਂ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਉੱਚੀ–ਉੱਚੀ ਕੁਕ ਉਠਿਆ,"ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਝੂਠ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰੋ ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਨਹੀ ਛੱਡ ਸਕਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਅਪਣੀ ਜਾਨ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰੀ ਹੈ । ਸਿੱਖੀ ਤਿਆਗਣ ਨਾਲੋਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਈ ਖੇਡ ਨਹੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਸਿੱਖੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ. ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਤ ਤੀਕ ਸਿੱਖ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ "। ਬੱਚੇ ਦਾ ਇਹ ੳਤੱਰ ਸਣ ਕੇ ਮਾਂ ਕੰਬ ਗਈ । ਉਸਨੇ ਬੜਾ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਬੱਚਿਆ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਿਰਫ ਆਖ ਦੇ ਮੈ" ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੈ ਸਿੱਖ ਕਦੇ ਝੂਠ ਨਹੀ ਬੋਲਦਾ, ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ" । ਜਲਾਦ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਇਕ ਨਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਸੀ। ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਲਾਲਚ ਤੇ ਡਰਾਵੇ ਵਿਚ ਨਹੀ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਅੰਤ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੁੱਢੀ ਮਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਲਿਲ੍ਹਕੜੀਆਂ ਲਈਆਂ ਤੇ ਰੋਈ, ਪਰ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਉਹ ਧਰਮ ਤੋਂ ਨਾਂ ਡੁਲਾ ਸਕੀ।

ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸਿੱਖ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਜਲਦੀ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰੋ ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਨਹੀ ਛੱਡ ਸਕਦਾ । ਮੈਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਅਪਣੀ ਜਾਨ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰੀ ਹੈ । ਸਿੱਖੀ ਤਿਆਗਣ ਨਾਲੋਂ ਮਰ ਜਾਣਾ ਚੰਗਾ ਹੈ । ਇਹ ਕੋਈ ਖੇਡ ਨਹੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਏ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਸਿੱਖੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਅੰਤ ਤੀਕ ਸਿੱਖ ਹੀ ਰਹਾਂਗਾ "। ਬੱਚੇ ਦਾ ਇਹ ਉਤੱਰ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਂ ਕੰਬ ਗਈ । ਉਸਨੇ ਬੜਾ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਬੱਚਿਆ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸਿਰਫ ਆਖ ਦੇ "ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ" । ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਝੂਠ ਬੋਲ ਰਹੀ ਹੈ ਸਿੱਖ ਕਦੇ ਝੂਠ ਨਹੀ ਬੋਲਦਾ, ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਹਾਂ"। ਜਲਾਦ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਇਕ ਨਵੀਂ ਮਿਸਾਲ ਸੀ । ਕੋਈ ਵੀ ਸਿੱਖ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਲਾਲਚ ਤੇ ਡਰਾਵੇ ਵਿਚ ਨਹੀ ਸੀ ਆਉਂਦਾ ਤੇ ਅੰਤ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੁੱਢੀ ਮਾਂ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਲਿਲ੍ਹਕੜੀਆਂ ਲਈਆਂ ਤੇ ਰੋਈ, ਪਰ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਉਹ ਧਰਮ ਤੋਂ ਨਾਂ ਡੁਲਾ ਸਕੀ ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨ ਸਿੱਖ ਬੱਚਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸਨੇ ਸਿੱਖੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ। ੳਸਨੇ ਸਿੱਖੀ ਕੇਸਾਂ-ਸਆਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ। ਸਿੱਖਿਆ : ਇਸ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਅਪਣੀ ਜਾਨ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰੀ ਹੰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਦਨੀਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀ। ਸਿੱਖ ਜਾਨ ਤਾਂ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਅਸੂਲ ਨਹੀ ਛੱਡ ਸਕਦਾ। ਸਿੱਖ ਕਦੀ ਝੂਠ ਨਹੀ ਬੋਲਦਾ। ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗੂੰ, ਨਾਲ ਫੌਜਾਂ ਬੁੱਕਿਆ। ਧਾਵਾ ਕਰ ਸਰਹੰਦ ਉਤੇ, ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਆ ਚੁੱਕਿਆ। ਮਾਰਿਆ ਸਭ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੂੰ, ਜੀੳਂਦਾਂ ਜ਼ਾਲਮ ਨਾ ਕੋਈ ਛੱਡਿਆ। ਦੁਨੀਆਂ ਇਕ ਮਨਸੂਰ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰਦੀ, ਏਥੇ ਪੰਥ ਮਨਸੁਰਾਂ ਦਾ ਪਲਦਾ ਏ। ਸਾਡੇ ਬੱਚੇ ਵੀ ਖੱਲ ਲੁਹਾ ਸਕਦੇ, ਬੇਸ਼ਕ ਮਾਨ ਤਬਰੇਜ਼ ਦੀ ਖੱਲ ਦਾ ਏ। ਸਿੰਘ ਪਿੱਛੋਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਸਿੰਘ ਬਣਦਾ. ਪਹਿਲਾਂ ਸੀਸ ਨਜ਼ਰਾਨੇ 'ਚ ਘਲਦਾ ਏ।

> ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ -1

ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ

ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗ ਲਫ਼ਜ਼ ਦਾ ਅਰਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ–ਵੱਡਾ। ਕੇਵਲ ਉਮਰ ਪੱਖੋਂ ਹੀ ਵਡੇਰਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਜੋ ਤਜ਼ਰਬੇਕਾਰ, ਸਿਆਣਾ ਤੇ ਸੁਝਵਾਨ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੁਢਾਪਾ ਪਹੰਚਦਿਆਂ–ਪਹੰਚਦਿਆਂ ਵਿਅਕਤੀ ਅਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਆਏ ਉਤਾਰ–ਚੜਾਅ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਤਲਖ–ਹਕੀਕਤਾਂ ਨੂੰ ਹੰਢਾਉਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਸਝਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਅਤੇ ੳਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅੱਖਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਟਕਰਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ੳਹ ਅਪਣੇ ਘਰ– ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਡਾਲੀ ਨਾਲੋਂ ਟੱਟੇ ਹੋਏ ਫੱਲ ਵਾਂਗ ਹੰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਜ਼ਰਗਾਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ? ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬਜ਼ਰੂਗਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਰੱਬ ਵਰਗਾ ਆਸਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁੰਨਾ ਘਰ ਭਰਿਆ–ਭਰਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕੱਲਤਾ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਨਹੀ ਹੰਦਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਦਨਿਆਵੀ ਕੰਮ ਨਿਪਟਾੳਣ ਲਈ ਘਰੋਂ ਬੇਫ਼ਿਕਰੇ ਹੋ ਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਘਰ ਨੂੰ 'ਘਰ' ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਯੋਗਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਬਣਾਉਣਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨੇਕ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਮਾਨਦਾਰ ਬਣਾੳਣਾ ਕੇਵਲ ਬਜ਼ਰਗਾਂ (ਦਾਦੇ-ਦਾਦੀਆਂ) ਦੇ ਹੀ ਹਿੱਸੇ ਆਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਅੱਜ ਵਕਤ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਪਰਾਏ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਖੂਨ ਸਫ਼ੈਦ ਹੋ ਗਿਆ, ਖ਼ੂਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵੀ ਸਵਾਰਥੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਹੌਂਦ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ 'ਵਾਧੂ' ਜਿਹੀ ਜਾਪਣ ਲੱਗ ਪਈ ਹੈ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਕਿਉਂ ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਆਈ ? ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ– ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਤਕਰਾਰ । ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ-ਮੁਖੀ ਹੋਣਾ, ਹਰ ਗੱਲ ਵਿਚ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਕਰਨੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਦੂਹਰਾਉਣਾ ੳਹਨਾਂ ਦੀ ਆਦਤ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ । ਅੱਜ–ਕੱਲ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਵਧੇਰੇ ਚਰਚਾ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਜ਼ਰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਜਿਸਦੇ ਕਿ ਉਹ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਅਪਮਾਨ–ਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਬ –ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਨਹੀ ਆਉਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖ਼ਰਵੇ ਬੋਲ ਬੋਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 'ਮਾਤਾ ਜੀ–ਪਿਤਾ ਜੀ' ਕਹਿਣ ਦੀ ਬਜਾਏ 'ਬੁੱਢਾ-ਬੁੱਢੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਘਰ ਦੀ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਜੋਗੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੌਕਰ ਕੋਲੋ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਸਤਰਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ਰਚੇ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਨਾਲ–ਨਾਲ ਮਾਂ–ਬਾਪ ਨੂੰ ਵੀ ਵੰਡ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਪੇ ਤਾਂ 'ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਬਲਦ' ਹੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ

ਫਿਰ ਇਹ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਬਲਦ ਅੱਜ ਅਪਣੇ ਹੀ 'ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਰਾਂ' ਤੇ ਬੋਝ ਕਿਉਂ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ? ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਛਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਇਹੋ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤੱਤੀ ਵਾ ਨਾ ਲੱਗੇ । ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਰ ਏਨੇ ਨਿਰਮੋਹੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ? ਮਾਪੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣੇ 'ਬੁਢਾਪੇ ਦੀ ਡੰਗੋਰੀ' ਸਮਝ ਕੇ ਆਸਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਜਿਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨਾ-ਸ਼ੁਕਰੇ ਅਹਿਸਾਨ-ਫਰਾਮੋਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਕ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਘਣਛਾਵਾਂ ਬੂਟਾ ਪੁੱਟ ਕੇ ਪਰ੍ਹਾਂ ਵਗਾਹ ਮਾਰਿਆ । ਕਾਸ਼ ਕਿਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ।

"ਮਾਂ ਵਰਗਾ ਘਣਛਾਵਾਂ ਬੁਟਾ ਮੈਨੂੰ ਕਿਧਰੇ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਏ,

ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਛਾਂ ਉਧਾਰੀ, ਰੱਬ ਨੇ ਸਵਰਗ ਬਣਾਏ "। ਗੱਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡਿਆ ਦੇ ਅਦਬ–ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਪਰ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਹ ਇਕ ਹਨੇਰੀ ਜਿਹੀ ਝੁੱਲ ਗਈ ਹੈ ਕਿ 'ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂ ਗਿੱਟੇ ਭੰਨਾਂ, ਚੁੰਮਾਂ ਪੈਰ ਪਰਾਇਆਂ ਦੇ'। ਲੋਕ ਵਿਖਾਵੇ ਖ਼ਾਤਿਰ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਢੋਂਗ ਰਚਾ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ 'ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ' ਪਰ ਘਰ ਵਿਚ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਖਰ੍ਹਵੇ ਬੋਲਾਂ' ਰਾਂਹੀ ਕਰਨੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਫਿਤਰਤ ਹੀ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਆਤੂਰ ਹੋਏ ਮਜ਼ਬੂਰ ਬਜ਼ਰੁਗ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਬੇਗਾਨੇ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣਿਆਂ ਵਰਗਾ ਸਲੂਕ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੜਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਖਰ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਕੋਣ ਬਣੂੰ ? ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਮੋੜ ਕੇ ਬਚਪਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦੇ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਬੁਢਾਪੇ ਨੂੰ ਆਉਣ ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰੋਕ ਸਕਦਾ।

ਇਹ ਤਾਂ ਉਮਰ ਦਾ ਇਕ ਪੜਾਅ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਸਤਿੱਤਵ 'ਖ਼ਤਮ' ਜਾਂ 'ਵਾਧੂ' ਨਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ। ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦੋਵਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪੋ–ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੋਚ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਸਮਝੋਤੇ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਛੱਡਣ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੁੱਝ ਅਪਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹਾਲਾਤ ਲਈ ਕੋਈ ਇਕ ਧਿਰ ਕਸੂਰਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੇਵਲ ਅਸੀਂ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ' ਤੇ ਹੀ ਪੁਰਾਤਨ–ਮੁਖੀ ਹੋਣ ਦਾ ਲੇਬਲ ਨਹੀਂ ਲਾ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਅੱਜ ਨਵਾਂ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਕੱਲ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਸਾਡੇ ਅੱਜ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਪੁਰਾਤਨ ਹੋ ਜਾਣੇ ਹਨ, ਬੁਢਾਪਾ ਸਾਡੇ ਤੇ ਵੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਤਾਂ ਕੰਧੀ ਉਤੇ ਰੁੱਖੜਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਬੇਵਕਤ ਝੁੱਲੀ ਹੋਈ ਅਪਮਾਨ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਹਨੇਰੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਾਡਾ ਅੱਜ ਦਾ 'ਸਟੇਟਸ' ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਇਕ ਦਿਨ ਬੁੱਢੇ ਹੋਣਾ ਹੈ।

ਮਨੀਸ਼ਾ ਸ਼ਰਮਾ ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ.-2

ਧੀਆਂ ਬਚਾਓ

ਜੰਮਦਾ ਏ ਜਦੋਂ ਲੜਕਾ ਤਾਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਨਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਏ । ਬੇਟੀ ਦੇ ਜੰਮਣ ਤੇ ਕਿਉਂ ਸੋਗ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਏ । ਪੜ੍ਹ-ਲਿਖ ਕੇ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਨ ਇਹ ਨਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ । ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਕਿਉਂ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਏ । ਕਿਉਂ ਜ਼ੁਲਮ.....

ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਖ ਵਿਚੋਂ ਮਰਵਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਆਮ ਹੀ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ । ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਧੀ ਨੂੰ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਯੁੱਗ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ, ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਕਿਉਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ । ਕਿਉਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਹਰ ਕੰਮ ਵਿਚ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਛੋਟੀ–ਛੋਟੀ ਗੱਲ ਤੋਂ ਰੋਕ–ਟੋਕ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਪੁੱਛਦਾ । ਉਹ ਜੋ ਕੁੱਝ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨ, ਜਿੱਥੇ ਮਰਜ਼ੀ ਜਾਣ।

ਕੁੜੀਆਂ ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਮਾਪਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੋਚਦੀਆਂ ਨੇ, ਮਾਪੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਭਲੀ-ਭਾਂਤੀ ਜਾਣੂੰ ਹਨ। ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚੇ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਐਨਾਂ ਕੁੱਝ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨਾਂ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਦੁਰਘਟਨਾ ਵਾਪਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕੁੜੀਆਂ ਨਾਲ ਛੇੜ-ਛਾੜ, ਬਲਾਤਕਾਰ ਵਰਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤਾਂ ਆਮ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਘਟੀਆ ਲੋਕ ਇਹਨਾਂ ਘਟੀਆ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਨੂੰ ਅੰਜ਼ਾਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਦੁਬਾਰਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਕਰੇ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਵਿਚ ਬਦਲਾਵ ਆਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਜੇ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੋਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਮਾਜ ਅਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਭ ਸਮਾਜ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਤੋਂ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਖ਼ਿਰ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਪਣੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਬਦਲਣ ਦੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਦੀ।

> ਕਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਬੀ.ਏ.-1

ਪੰਜਾਬ

ਹੱਸਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸੀ ਉਹ ਵੱਸਦਾ ਪੰਜਾਬ ਸੀ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਡੰਗਿਆ, ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਤਰੱਕੀਆਂ ਨਾ ਰਾਹ ਮੁੱਕਦੇ, ਹੌਸਲੇ ਸੀ ਵੱਡੇ ਇਹ ਨਹੀਂਉਂ ਝੁਕਦੇ। ਹੁਣ ਵੇਖ ਲੋ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਕੀ ਹਾਲ ਏ, ਦਿੱਤੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਨਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਚਾਲ ਏ, ਹੁਣ ਮੁਕਦਾ ਨਾ ਨਸ਼ਾ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਫੁੱਲ ਏ, ਹੁਣ ਰੀਮ, ਭੰਗ, ਚਿੱਟਾ ਸ਼ਰੇਆਮ ਵਿਕਦਾ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਨਾ ਅਖਾੜਾ ਸਿਜਦਾ, ਹੁਣ ਛੱਡ ਦਿਓ ਨਸ਼ਾ ਜਿੰਦ ਜਾਂਦੀ ਏ ਮਾੜੀ, ਜੌੜਦੋ ਜਵਾਨੋ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਕੜੀ, ਮੁੜ ਵੇਖਣੀ ਏਂ ਉਹ ਸੋਨੇ ਦੀ ਚਿੜੀ।

ਗੌਰਵ ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਔਰਤ

ਮੈਂ ਔਰਤ ਦੀ ਬਾਤ ਸੁਣੋ ਕੈਸੀ ਮਰਦ ਕੀ ਜਾਤ ਸਣੋ ਆਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਜੱਗ ਦੀ ਜਨਣੀ ਝੂਠਾ ਹੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਹੇ ਜੇ ਮੈਂ ਔਰਤ ਹਾਂ ਜੱਗ ਦੀ ਜਨਨੀ ਕਿਉਂ ਜੱਗ ਮੈਨੂੰ ਬਦਕਾਰ ਕਹੇ। ਜਦ ਬਾਬਲ ਦੇ ਘਰ ਮੈਂ ਜੰਮੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ੳਦਾਸੀ ਛਾਈ ਜੀ ਅੱਜ ਮੇਰੀ ਕੁੱਖੋਂ ਪੁੱਤਰ ਜੰਮਿਆ ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਦੇਵੇ ਵਧਾਈ ਜੀ ਅੱਜ ਹਰ ਕੋਈ ਸਤ ਕਰਤਾਰ ਕਹੇ ਜੇ ਮੈਂ ਔਰਤ..... ਜਿਸਦੇ ਘਰ ਮੈਂ ਜਨਮ ਲਿਆ' ੳਹ ਆਖੇ ਧੀ ਪਰਾਈ ਜੀ ਸਹਰੇ ਘਰ ਵੀ ਇਹ ਆਖਣ ਇਹ ਹੈ ਬੇਗਾਨੀ ਜਾਈ ਜੀ ਦੱਸੋ ਕਿਹੜੇ ਪਾਸੇ ਸੱਚਾ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਹੱਕਦਾਰ ਰਹੇ ਜੇ ਮੈਂ ਔਰਤ..... ਜੋਧੇ ਸੁਰਮਿਆਂ ਮੇਰੀ ਕੱਖੋਂ ਜਨਮ ਕਾਸ ਤੋਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮਨੀਆਂ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਮੇਰਾ ਜੱਸ ਗਾਇਆ ਹੈ ਅੱਜ ਆਖਣ ਜੱਤੀ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਰੰਨ ਤਿੱਖੀ ਤਲਵਾਰ ਕਹੇ ਜੇ ਮੈਂ ਔਰਤ..... ਕਈ ਵਾਰ ਵਾਂਗ ਖਿਡੋਣਿਆਂ ਦੇ ਕੀਮਤ ਲੱਗੀ ਵਿਚ ਬਜ਼ਾਰ ਮੇਰੀ ਕਈ ਵਾਰ ਤਮਾਸ਼ਾ ਬਣੀ ਹਾਂ ਮੈਂ ਸਣੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਦਰਦ ਪਕਾਰ ਮੇਰੀ ਮੈਂ ਔਰਤ 'ਰਜਿੰਦਰ' ਤਰਸਾਂ ਇੱਜ਼ਤ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਜੱਗ ਤੇ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਰਹੇ।

ਰਾਹੀ

ਆਇਆ ਭੁੱਲਿਆ ਭਟਕਿਆ ਮੁਸਾਫਿਰ ਬਣ ਮੈਂ, ਰਾਹ ਨਾ ਦਿੱਸਿਆ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ, ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਮੈਂ ਤੱਕਿਆ ਮੰਦਿਰ, ਬੈਠ ਮੈਂ ਕੀਤੀ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੋਈ, ਪੁਕਾਰ ਨਾ ਸੁਣੀ ਮੇਰੀ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਰੋਇਆ ਮੈਂ ਬਣ ਕੇ ਨਿਮਾਣਾ, ਫਿਰ ਛੱਡਿਆ ਮੈਂ ਮੰਦਿਰ ਜਾਣਾ।

ਲੈ ਭਰੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ, ਮਸਜਿਦ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ, ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੰਝੂਆਂ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਨਾ ਛੱਡਿਆ, ਪਹੁੰਚ ਮੈਂ ਉਥੇ ਮੂੰਹੋਂ ਅੱਲਾ ਅੱਡਿਆ, ਪਰ ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਨੂੰ ਫਿਰ ਨਾ ਫੱਬਿਆ, ਫਿਰ ਮੈਂ ਮਸਜਿਦ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡਿਆ।

ਟੁੱਟਿਆ, ਥੱਕਿਆ, ਹਾਰਿਆ, ਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਛਾਂਵੇਂ ਜਾ ਬੈਠਾ, ਖੁਦਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ, ਘਰ ਅਪਣਾ ਵੀ ਸਾੜ ਬੈਠਾ, ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਜਾਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਵਿਚ, ਅੰਤ ਮੈਂ ਲੱਭਿਆ ਉਹਨੂੰ ਅਪਣੀਆਂ ਸੋਚਾਂ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ, ਗੱਲ ਲੱਗੇ ਝੂਠੀ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਤੇ' ਅਜਮਾਣਾ, ਰਵਨੀਤ ਨੇ ਬਣ ਕੇ ਮਿੱਟੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤੁਹਾਡੇ ਜਰਨੀ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ।

> **ਰਵਨੀਤ ਮਨੋਚਾ** ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ.-2

ਰਜਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਬੀ.ਏ. -3

ਸ਼ਹਿਰ 'ਚ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾਂ ਦੀ, ਅੱਜ ਹਰ ਸਖਸ਼ ਨੂੰ ਖ਼ਬਰ ਹੈ। ਪਰ ਆਪਾਂ ਇੰਝ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜਿੱਦਾਂ ਉਹ ਬੇਖ਼ਬਰ ਹੈ।

ਇਕ ਕਤਲ, ਇਕ ਮੌਤ ਹੈ ਹੋਈ, 1. ਨਾਂ ਬਦਲਿਆ ਇਕ ਨਿਕੰਮੀ ਦਾ, ਹੈ ਮੌਤ ਹੋਈ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਦੀ 'ਤੇ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਅਣਜੰਮੀ ਦਾ 'ਤੇ ਕਲਯੁਗੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ, ਸਬਰ ਹੈ. ਬਸ ਸਬਰ ਹੈ। ਅਣਜੰਮੀ ਦੀ ਫਿਰਦੀ ਏ ਲਾਸ਼ ਲਪੇਟੀ. ਕੱਖ ਨਹੀਂ, ਕੱਖ ਨਹੀ, ੳਹ ਕਬਰ ਹੈ। ਹਾਮੀ ਏ ਇਸ ਘਟਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ. 2. ਸਭ ਮਰੇ ਹੋਏ ਜ਼ਮੀਰਾਂ ਦੀ, 'ਤੇ ਕਰਤੀ ਵਾਂਝੀ ਅੱਜ ਜਨਮ ਤੋਂ, ਜਨਨੀ ਗੁਰੂਆਂ ਪੀਰਾਂ ਦੀ, 'ਕਿਉਂ ਅੱਜ ਕੱਲ ਇਹ ਪੁਕੋਪ ਫੈਲਿਆ, ਹਰ ਗਲੀ, ਮਹੱਲੇ ਤੇ ਨਗਰ ਹੈ, ਅਣਜੰਮੀ ਦੀ ਫਿਰਦੀ ਏ ਲਾਸ਼ ਲਪੇਟੀ ਕੱਖ ਨਹੀਂ, ਕੱਖ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕਬਰ ਹੈ। ਕੱਲ ਕੰਜਕਾਂ ੳਸ ਬਿਠਾਈਆਂ ਸੀ, 3. ਜਿਸ ਕੀਤਾ ਸੌਦਾ ਕੱਖ ਦਾ ਅੱਜ, ਬਾਕੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ ਪੁਰਾਣਾ ਬਸ ਨਕਾਬ ਬਦਲਿਆ ਮੁਖ ਦਾ ਅੱਜ 'ਤੇ ਅੱਜ ਕੱਲ ਹੈ ਜੋ ਬਹੁਰੂਪੀਆ, ੳਸੇ ਦੀ ਤਾਂ ਕਦਰ ਹੈ , ਅਣਜੰਮੀ ਦੀ ਫਿਰਦੀ ਏ ਲਾਸ਼ ਲਪੇਟੀ ਕੁੱਖ ਨਹੀਂ, ਕੁੱਖ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕਬਰ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਚੌਂਕ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚਾਲੇ, 4. ਵੱਡੇ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਏ, ਨਾ ਮਾਰੋ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾਜ ਤੋਂ ਡਰਕੇ, ਅਸਲੀ ਦਾਜ਼ ਤਾ ਸਿੱਖਿਆ ਏ. ਕਲਦੀਪ ਨੇ ਫ਼ਰਜ਼ ਪਚਾੳਣਾਂ ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ, ੳਹ ਗਟਰ ਨਹੀ, ੳਹ ਸ਼ਿਖਰ ਹੈ, ਤੇ ਬੇਸ਼ਕ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾਂ ਦੀ, ਅੱਜ ਹਰ ਸਖਸ਼ ਨੂੰ ਖਬਰ ਹੈ, ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਪਰ ਬੇਰਹਿਮਾਂ ਦਾ, ਇੱਥੇ ਹਰ ਕੋਈ ਬੇਅਸਰ ਹੈ. ਅਣਜੰਮੀ ਦੀ ਫਿਰਦੀ ਏ ਲਾਸ਼ ਲਪੇਟੀ ਕੱਖ ਨਹੀਂ, ਕੱਖ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਕਬਰ ਹੈ। ਕਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੀ.ਏ.-3

ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ

ਐਨੇਂ ਗੂੜੇ ਰਹੇ ਨਾ ਅੱਜਕੱਲ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ, ਕਿ ਇਕ ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੀ ਕੱਟ ਲਈਏ, ਬੈਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਵੇਂ। ਦਿਲ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਡਾਇਰੀਆਂ ਤੀਕਣ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ ਪਹਿਲੋਂ, ਹੁਣ ਸੈਲ ਫੋਨਾਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਹੋ ਗਏ, ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਨਾਵੇਂ।

ਪੱਗਵੱਟ ਯਾਰ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਏ ਤੇ ਸਾਕ ਹੋਏ ਬੇਦਰਦੀ, ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਜੇ ਕੋਈ ਧੀ ਮਰਦੀ ਇਕ ਮਾਂ, ਭੂਆ ਵੀ ਮਰਦੀ। ਇਕਲੌਤਾ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਕਰਦਾ 'ਸਾਂਭ ਵਿਰਾਸਤ' ਘਰ ਦੀ। ਕਦ ਭੱਠੀਆਂ ਤੋਂ ਭੈਣ ਭੁੰਨਾਵੇ, ਹੁਣ ਵੀਰਾਂ ਲਈ ਦਾਣੇ, ਐਨੇ ਗੁੜੇ ਰਹੇ ਨਾ ਅੱਜ ਕੱਲ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ।

ਮਿੰਟ-ਮਿੰਟ 'ਤੇ ਵਫ਼ਾ ਬਦਲਦੀ ਪੈਰ-ਪੈਰ 'ਤੇ ਰਸਤੇ, ਗੁਰੂ-ਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਗਏ ਜ਼ਮਾਨੇ, ਭਾਰੇ ਹੋ ਗਏ ਬਸਤੇ। 'ਅਲੀਸ਼ਾ' ਜ਼ਮਾਨਾ ਮਹਿੰਗਾ, ਐਪਰ ਬੰਦੇ ਸਸਤੇ, ਬੁੱਢੇ ਮਾਂ-ਪਿਉ ਨੂੰ ਵੰਡ ਲੈਂਦੇ, ਪੁੱਤਰ ਬੈਠ ਕੇ ਸਾਂਹਵੇਂ।ਐਨੇਂ ਗੂੜੇ ਰਹੇ ਨਾ ਅੱਜਕੱਲ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਪਰਛਾਵੇਂ, ਕਿ ਇਕ ਦੁਪਹਿਰਾ ਹੀ ਕੱਟ ਲਈਏ, ਬੈਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਵੇਂ।

ਅਲੀਸ਼ਾ

ਕਲਾਸ-ਬੀ.ਏ.-2

ਗੱਲਾਂ ਸੱਚੀਆਂ

ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਸਭ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਪਿਆਰ ਪੁਗਾਉਣਾਂ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ। ਪੈਸਾ ਤਾਂ ਸਭ ਕੋਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਏ, ਪਰ ਹੱਥੀ ਵਰਤਾਉਣਾਂ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ। ਜਿੱਤ ਕੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੱਸਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਹਾਰ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਉਣਾਂ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ। ਮੁੰਡੇ ਤੇ ਕੁੜੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਕੀ ਏ, ਪਰ ਧੀ ਨੂੰ ਵਿਆਹੁਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ। ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਹੱਥੀਂ ਲਾਲ ਗਵਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ। ਰੱਬ ਨੂੰ ਪਾਉਣਾਂ ਸਾਰੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਉਹਦਾ ਨਾਂ ਧਿਆਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ। 'ਅੰਕਿਤਾ' ਲਿਖ ਤਾਂ ਸਭ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਸੱਚ ਸੁਣਾਉਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ।

> **ਅੰਕਿਤਾ** ਬੀ.ਏ.-2

ਮਾਂ– ਬਾਪ

- ਮਾਂ ਗਰਭ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਵੱਡਿਆਂ ਹੋਣ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਅਪਣੇ ਮਾਂ–ਬਾਪ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣ ।
- ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਤੁਸੀਂ ਬਿਸਤਰਾ ਗਿੱਲਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ, ਸੋ ਜਵਾਨੀ ਵਿਚ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਿਓ ਕਿ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਗਿੱਲੀਆਂ ਹੋਣ।
- ਜਿਵੇਂ ਤੁਹਾਡਾ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਲਾਡਲਾ ਬੱਚਾ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਵੇਂ ਹੀ 60 ਸਾਲ ਦੇ ਮਾਂ–ਬਾਪ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਆਦਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।
- ਪਤਨੀ ਪਸੰਦ ਨਾਲ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਮਾਂ-ਬਾਪ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਪਸੰਦ ਖ਼ਾਤਰ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਦਾ ਦਿਲ ਨਾ ਦੁਖਾਉਣਾ।
- ਮਾਂ–ਬਾਪ ਸ਼ੱਕੀ, ਕਰੋਧੀ ਤੇ ਪੱਖ–ਪਾਤ ਕਦੇ ਨਹੀ ਕਰਦੇ, ਅਸੀਂ ਬੁਰੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।
- ਮਾਂ–ਬਾਪ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਹੰਝੂ ਦੋ ਵਾਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ–ਇਕ ਧੀ ਦੀ ਡੋਲੀ ਵੇਲੇ, ਦੂਜਾ ਜਦ ਧੀ–ਪੁੱਤਰ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੀ ਹੱਦ ਟੱਪਦੇ ਹਨ
- ਉਸ ਮਾਂ−ਬਾਪ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕਦੇ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨਾ ਲੜਾਓ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸਿਖਾਇਆ ਹੈ।
- ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਹ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਮਾਂ–ਬਾਪ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਸਨ, ਜਦ ਉਹ ਆਖ਼ਰੀ ਸਾਹ ਲੈਣ ਤੁਸੀਂ ਕੋਲ ਹੋਵੇ।
- ਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਦੁਖੀ ਸੀ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਮਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਦੁਖੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੁੱਤਰ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦਾ।
- ਜਦੋਂ ਰੋਟੀ ਦੇ ਚਾਰ ਟੁਕੜੇ ਹੋਣ ਤੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ, ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਖ ਨਹੀ ਹੈ" ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸਿਰਫ ਮਾਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- ਮਾਂ−ਬਾਪ ਦੇ ਉਪਕਾਰ ਵਿਸਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ, ਧਰਮ ਤੇ ਪੁੰਨ ਸਭ ਵਿਅਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

" ਮਾਂ–ਪਿਓ ਦਾ ਕਰੀਏ ਸਤਿਕਾਰ ਸੁਖੀ ਵਸੇ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ।"

ਅੰਕਿਤਾ ਬੀ.ਏ.-2

ਗੀਤ : ਕਲਯੁੱਗ

- ਤੂੰ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾ ਬਦਲ ਗਿਐ, ਜ਼ਮਾਨਾ ਉਏ, ਦੱਸ ਕਿਹੜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਏ ਨਦਾਨਾ ਉਏ। ਜੇ ਏਦਾਂ ਈ ਰਿਹਾ ਲਾਪਰਵਾਹ ਲੁੱਟਕੇ ਜਾਊ ਦੁਨੀਆਂ ਖਾ ਸੱਜਣਾ ਕਲਯੁੱਗ ਭਾਰੀ ਆ ਸੱਤਯੁੱਗ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੱਜਣਾ ਕਲਯੁੱਗ ਭਾਰੀ ਆ ਸੱਤਯੁੱਗ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੱਜਣਾ
- 21ਵੀਂ ਸਦੀ 'ਚ 15ਵੀਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਏਂ, ਖੁਦ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਕਿਉਂ ਐਨਾਂ ਡਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾਂ ਏਂ। ਵਾਰ-ਵਾਰ ਨੀ ਆਉਣੀ ਜਵਾਨੀ ਹੱਸਕੇ ਗਲ ਲਾ ਸੱਜਣਾਂ, ਕਲਯੁੱਗ ਭਾਰੀ ਆ ਸੱਤਯੁੱਗ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੱਜਣਾ ਕਲਯੁੱਗ ਭਾਰੀ ਆ ਸੱਤਯੁੱਗ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੱਜਣਾ
- ਮੰਨਿਆਂ ਬਦਲੇ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਬਦਲਣਾਂ ਜਰੂਰੀ ਚਾਹੀਦੈ, ਬਦਲਾਅ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚਾਹੀਦੈ ! ਪਰ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੈ ਹੁੰਦੇ ਵੱਧ ਬਦਲਾਅ ਸੱਜਣਾਂ, ਕਲਯੁੱਗ ਭਾਰੀ ਆ ਸੱਤਯੁੱਗ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੱਜਣਾ ਕਲਯੁੱਗ ਭਾਰੀ ਆ ਸੱਤਯੁੱਗ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੱਜਣਾ
- ਦੁਨੀਆਂ ਚੰਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਤੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਉਥੇ ਹੀ ਅੜਗੇ, ਪੁਰਾਣੀ ਖ਼ਟਾਰਾ ਕਾਰ ਵਾਂਗੂੰ ਇਕੋ ਥਾਂ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹਗੇ। "ਰਾਏ ਗਵਾਰਾ" ਵਿਉਂਤ ਬਣਾ ਲੈ ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਤੂੰ ਲਾ ਸੱਜਣਾਂ, ਕਲਯੁੱਗ ਭਾਰੀ ਆ ਸੱਤਯੁੱਗ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੱਜਣਾ ਕਲਯੁੱਗ ਭਾਰੀ ਆ ਸੱਤਯੁੱਗ ਬੀਤ ਗਿਆ ਸੱਜਣਾ

ਹਰਮਨ ਰਾਏ ਬੀ.ਏ.-1

ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਅਜਨਬੀ ਜਿਹੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਹੱਸਦੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਧੁੱਪ ਵਿਚ ਹੱਸਦੇ ਦੇਖੇ ਕਿੰਨੇ ਪਰਛਾਵੇਂ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਰਾਇਆ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਪਲ–ਪਲ ਜੁੜਦੀਆਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਸਾਹਾਂ, ਇਕ ਹੀ ਪਲ ਵਿਚ ਰੰਗੀਨ ਹੁੰਦੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਰੰਗੀਨ ਸੁਪਨਿਆਂ ਵਿਚ ਖੋ ਕੇ ਕੁਝ ਹਾਸਲ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਵੀ 'ਅੰਕਿਤਾ' ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੁਪਨੇ ਸਜਾਉਂਦੀ ਲੱਗਦੀ ਹੈ 'ਜ਼ਿੰਦਗੀ'।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇੱਕ ਅਫ਼ਸਾਨਾ, ਇੱਕ ਸੁਪਨਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਹਕੀਕਤ ਸਮਝ ਨਹੀ ਆ ਰਹੀ ਕੀ ਕਹਾਂ। ਕੀ ਦਰਜਾ ਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ... ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੇ ਜੀ ਲਵੋ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆ ਰੀਸਾਂ ਕਰ ਕੇ ਮਰਜ਼ੀ ਤਹਾਡੀ ਹੀ ਹੈ...ਹਰ ਕਦਮ ਇੱਕ ਜੰਗ ਜਿਹੀ ਜਾਪੇ ਤੇ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਰਹੱਸ ਜਿਹੀ...ਕਦੇ ਲੱਗੇ। ਸਭ ਕੁਝ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਲ ਇੰਜ ਲੱਗੇ ਕੋਈ ੳਮੀਦ ਨਹੀ...ਹਰ ਮੋੜ ਤੇ ਕਝ ਨਵਾਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਚਾਹ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼। ਕਦੇ ਜੀ ਜਿਹਾ ਅੱਕ ਜਾਵੇ ਬੱਸ ਹਣ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਕਦੇ ਇੰਨਾ ਹੌਂਸਲਾ ਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਦੁਨੀਆਂ ਜਿੱਤ ਲੈਣੀ ਹੈ...ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹੌਂਸਲਾ ਇੱਕਦਮ ਕਿਵੇਂ ਟੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਕਦੇ ਅਨ-ਸਲਝੇ ਸਵਾਲ ਤੇ ਕਦੇ ਬਿਲਕੱਲ ਸਰਲ ਜਿਹੀ ਜਾਪੇ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਜਿੰਨੇ ਲੋਕ ਉਨੇ ਹੀ ਜਿਉਣ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼...ਹਰ ਕੋਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਹੀ ਜਿਹਾ ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਪਾਇਆ, ਕੀ ਪਾੳਣਾ ਇਸ ਜੱਦੋ ਜਹਿਦ ਵਿੱਚ ਲੰਘੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਨਮੋਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਹਰ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੱਤ ਦੀ ਉਮੀਦ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇੰਨੀ ਨਾਮੋਸ਼ੀ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੀ ਕਰੇ । ਜਦ ਛੋਟੇ ਸੀ ਅਕਸਰ ਸੋਚਦੇ ਸੀ ਕਾਸ਼ ਵੱਡੇ ਹੋਈਏ ਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰੀਏ ... ਪਰ ਹੁਣ ਸਮਝ ਆਇਆਂ ਕਿ ਸਮਝ ਆ ਜਾਣਾ ਵੀ ਬੁਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਬਰਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ। ਇੰਝ ਲੱਗੇ ਜਿਵੇਂ ਸਿਰਫ ਪੈਸਾ... ਤੇ ਬਹਤ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਕਮਾੳਣਾ ਹੀ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ। ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਤੇ ਸ਼ਾਇਦ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਨੇ...ਇਹ ਦੌੜ ਕਿੱਥੇ ਖਤਮ ਹੋਣੀ ਹੈ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਾਣਦਾ ਪਰ ਸੱਚ ਕਹਾਂ ਕਿ ਦਿਲੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ... ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ । ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਜਾਵਾਂ । ਸੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ

"ਕਈਆਂ ਲਈ ਹੱਸਣਾ ,ਤੇ ਕਈਆਂ ਲਈ ਸਿਰਫ ਰੋਣਾ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ....

''ਕਈਆਂ ਲਈ ਜਿਉਣਾ ਤੇ ਕਈਆਂ ਲਈ ਮਰ ਮਰ ਜਿਉਣਾ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ....

"ਕਈਆਂ ਲਈ ਸਰਾਪ ਤੇ ਕਈਆਂ ਲਈਵਰਦਾਨ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ " ਕਈਆਂ ਲਈ ਉਧਾਰੀ ਤੇ ਕਈਆਂ ਲਈ ਆਪਣੀ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਰਵਾਹ ਹੈ । ਜੋ ਲੋਕ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਊਂਦੇ ਹਨ । ਪੈਸੇ ਦੀ ਦੌੜ ਨੇ ਇਸ ਕਦਰ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੋਰ ਸਭ ਕੁਝ ਸਮਝ ਨਹੀ ਆ ਰਿਹਾ । ਸਿਰਫ ਪੈਸਾ ਦਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਨਾ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਦੇ ਅੰਦਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੈ ਨਾਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਿੰਨਿਆ ਦੇ ਅਰਮਾਨ

ਢਾਹੇ, ਨਹੀ ਜਾਣਦੇ ਕਿੰਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਡੇ ਲਾਲਚ ਕਰਕੇ ਹੰਝੂ ਆਏ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀ..... ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਆਪਣਾ ਤਾਂ ਦੁਖੀ ਨਹੀ ਹੋਇਆ ਬੱਸ ਇਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਗਲਤ-ਫਹਿਮੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸ ਕਦਰ ਬੇਮਤਲਬੀ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ, ਮਤਲਬੀ ਜਿਹੇ ਬਣਕੇ। ਸਿਰਫ ਬੁਾਂਡ ਦਾ ਹੀ ਮੁੱਲ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਦਿਲ ਦੀ ਕੀਮਤ ਘਟ ਗਈ ਹੈ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਕਿ ਖਤਮ ਹੋਣ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸਹੀ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜੱਦੋਂ-ਜਹਿਦ ਜਿਹੀ ਲੱਗੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਵੇਖਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀ ਜਾਂ ਇੰਝ ਕਹਿ ਲਈਏ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂ ਜੋ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਛਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਛਲ ਕਰਾਂ। ਜਾਣਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਅਣਜਾਣ ਬਣਨਾ ਫਿਤਰਤ ਜਿਹੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਦਾਨ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਦਾ ਕਰੀਏ... ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਸਿਰਫ ਸ਼ਬਦ ਹੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ... ਕੀ ਕਰਾਂ ਇਸਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਜੋ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਿਆ ਕਰਾਂਗੀ ਜਰੂਰ। ਲੋੜ ਹੈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ...ਕਿਤੇ ਅਸੀ ਇੰਨਾ ਦੂਰ ਨਾਂ ਚਲੇ ਜਾਈਏ ਕਿ ਫਿਰ ਪਛਤਾਵਾ ਹੀ ਸਾਡੇ ਵੱਸ ਰਹਿ ਜਾਵੇ... ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਆਸ ਤੇ ਨਵੀਂ ਸਵੇਰ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ.....

ਨਿਸ਼ਾ

ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ.-2

ਅਨਮੋਲ ਵਿਚਾਰ

- * ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਡਿੱਗ ਕੇ ਤਾਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਚੋ ਡਿੱਗਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ।
- ੇ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਬੋਲਣਾ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਸਾਲ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਜਦ ਕਿ ਵੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਤਮੀਜ਼ ਨਾਲ ਬੋਲਣ ਸਿੱਖਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।
- ਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਸੋਚੋ ਕਿ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਗੋ ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸੀ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹੋ।
- * ਮਜ਼ਦੂਰ ਦਾ ਪਸੀਨਾ ਸੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੀ ਮਿਹਨਤ ਉਸਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
- * ਇੱਕ ਦੋਸਤ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਦੇ ਦੇਣਾ ਇੰਨ੍ਹੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਿੰਨੀ ਵੱਡੀ ਗੱਲ ਅਜਿਹੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਜਾਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਜੋ ਕੰਮ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਮੁਸਕਾਨ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਤਿੱਖੀ ਨੋਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

- * ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕੀਮਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ
- * ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਬੋਲੋ ਕਿ ਕਲੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇ।
- * ਸੱਚ ਨੂੰ ਸਤਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਹਰਾਇਆ ਨਹੀਂ।
- ਅਸੀ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਉੱਠਦੇ ਹਨ।
- * ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਤਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਟੁੱਟਣ ਲਈ ਇਕ ਪਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।
- * ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਦੁਖਾ ਕੇ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ ਤੇ ਸੁਖੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।
- * ਗ਼ਰੀਬ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਧਨ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗਰੀਬ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਜਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।
- * ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਤੁਹਾਡੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਦ ਤੱਕ ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਤੇ ਉਸਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ।
- * ਹੁਣ ਮੁਫ਼ਤ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤੇ ਮੁਰਖ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਜਿਸਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।
- * ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮਿੱਤਰ-ਧਨ, ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਕਰਮ। ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਰਨ ਤੇ ਧਨ ਤਾਂ ਬੇਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਉਸਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਿਰਿਆ ਦੇ ਬਾਅਦ ਛੁੱਟੀ ਪਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਮ ਸਦਾ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- * ਮੈ ਇੱਕਲੀ ਹਾਂ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੈ ਕਦੇ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਗੀ।
- * ਇੱਕ ਜੋਕਰ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲਾ ਚੁਟਕਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੱਸੇ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹੀ ਚੁਟਕਲਾ ਸੁਣਾਇਆ। ਸਾਰੇ ਬਹੁਤ ਹੱਸੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸੁਣਾਇਆ ਤੇ ਫਿਰ ਹੱਸੇ ਤੇ ਫਿਰ ਉਹੀ ਚੁਟਕਲਾ ਦੁਬਾਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਪਰ ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਹੱਸੇ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਜ਼ੋਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ:

'ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਾਰ–ਵਾਰ ਹੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਇੱਕ ਹੀ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਵਾਰ–ਵਾਰ ਲੈ ਕੇ ਰੌਂਦੇ ਕਿਉ ਹੋ.....'

> **ਵਰਿੰਦਰਪਾਲ ਕੌਰ** ਬੀ.ਐਸ.ਸੀ. ਤੀਜਾ ਸਾਲ

ਜਵਾਨੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ

ਅੱਜ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬਚਾਵੇ। ਜੇ ਬਿਨਾ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਨੀ ਸੀ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋੜ ਲਿਆਵੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੱਭਰੂਆਂ ਨੇ ਪੀਤੇ ਸੀ, ਕਦੇ ਭਰ-ਭਰ ਛੰਨੇ ਦੁੱਧ ਦੇ। ਅੱਜ ਉਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਭਰੁ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਟੀਕੇ ਲਾਈ ਜਾਵਣ ਖੁੱਦ ਦੇ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਪਨੇ, ਗਏ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰੁੱਲ। ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਮਾਂ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦੀ ਥਾਂ, ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰ ਗਿਆ ਏ ਘੱਲ। ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਆਂ ਅੱਜ, ਕਦੇ ਛਿੰਝਾਂ ਤੇ ਮੇਲੇ ਲਗਦੇ ਸੀ। ਉੱਥੇ ਖੇਡਦੇ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਗੱਭਰ ਕਿੰਨਾਂ ਫੱਬਦੇ ਸੀ। ਅੱਜ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਉਹ ਆਪਣਾ ਜ਼ੋਰ ਜਵਾਨੀ ਦਾ। ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪਿੱਛਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਸੱਭਿਅਤਾ ਬੇਗਾਨੀ ਦਾ। ਅੱਜ ਮੈ ਉਹੀ ਜਵਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਹਾਂ" ਕੋਈ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਦੁਹਰਾਵੇ। ਅੱਜ ਕੋਈ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁੜਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬਚਾਵੇ। ਉਠੋ ! ਯਾਦ ਕਰੋ ਪੰਜਾਬੀਓ, ਆਪਣੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨੂੰ। ਯਾਦ ਕਰੋ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਵਰਗੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀਆਂ ਨੂੰ। ਅੱਜ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਧਿਆਨ ਕੋਲ ਲੱਖਾਂ ਸੀ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਰੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੈ ਅੱਜ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਾਂ ਉੱਠ-ਉੱਠ ਰਾਤਾਂ ਨੂੰ, ਉਹ ਬਿਨ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਜਵਾਨੀ ਸਾਡੀ ਕਿੱਥੇ ਖੋ ਗਈ ਹੈ। ਕਿੱਥੇ ਖੋ ਗਈ ਹੈ.....। ਰੱਬ ਕਰੇ ਸਾਨੂੰ ਅਲਾਦੀਨ ਦਾ ਐਸਾ ਚਰਾਗ ਹੀ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਜੋ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁੜਦੀ-ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬਚਾਵੇ.....। ਰੁੜਦੀ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਬਚਾਵੇ.....। ਇਹ ਮੇਰੀ ਮੌਲਿਕ ਰਚਨਾ ਹੈ।" ਗੁਰਧਿਆਨ ਸਿੰਘ

ਤੀ.ਏ. ਭਾਗ ਦੂਜਾ

ਸੱਚ

ਚੜ੍ਹਦੇ ਸੂਰਜ ਢਲਦੇ ਦੇਖੇ ਬਝਦੇ ਦੀਵੇ ਬਲਦੇ ਦੇਖੇ ਹੀਰੇ ਦਾ ਕੋਈ ਮੱਲ ਨਾ ਜਾਣੇ ਖੋਟੇ ਸਿੱਕੇ ਚਲਦੇ ਦੇਖੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੱਗ ਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਉਹ ਵੀ ਪੁੱਤਰ ਪਲਦੇ ਦੇਖੇ ੳਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਨਾਲ ਬੰਦੇ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਚਲਦੇ ਦੇਖੇ ਲੋਕੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਦਾਲ ਨੀ ਗਲਨੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪੱਥਰ ਗਲਦੇ ਦੇਖੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦਰ ਨਾ ਕੀਤੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਪਿਉ ਅਤੇ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਹੱਥ ਖ਼ਾਲੀ ੳਹ ਮਲਦੇ ਦੇਖੇ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਪਰਾਧ ਜ਼ਲਮ ਸਹਿਣਾ ਅਤੇ ਗ਼ਲਤ ਬੰਦੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝੋਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅੱਜ ਦੀ ਦਨੀਆਂ ਵਿਚ ਚਸਤ ਤੇ ਚਲਾਕ ਵੱਸਦੇ ਨੇ ਕਝ ਸਿਆਣੇ ਅਤੇ ਕੱਝ ਨਾਲਾਇਕ ਵੱਸਦੇ ਨੇ ਇਸ ਦਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਤਾਂ ਰੱਜ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਈ ਭੱਖੇ ਪੇਟ ਹੀ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੜ ਲਿਆ ਪੱਲਾ ਉਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ੳਹ ਭਵ ਸਾਗਰ ਪਾਰ ਤਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਨਾ ਕਰੀ ਮਾਣ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ਦਾ ਇੱਥੇ ਭਿਖਾਰੀ ਰਾਜੇ ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਭਿਖਾਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਇਸ ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁੱਤਾ ਰੋਵੇ ਤਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰਾਉਂਦੇ ਵਾਧੂ ਦੇਖੇ ਨੇ ਬੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਰਵਾਉਂਦੇ ਵਾਧੂ ਦੇਖੇ ਨੇ ਜਿਉਂਦੇ ਜੀ ਜਿਸ ਮਾਂ ਬਾਪ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਪਿੰਡ ਰਜਾਉਂਦੇ ਵਾਧੁਦੇਖੇ ਨੇ ਇਨਸਾਨ ਆਪਣਾ ਚਿਹਰਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਦਨੀਆਂ ਦੀ ਨਜਰ ਹੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ੳਹ ਆਪਣਾ ਦਿਲ ਸਜਾੳਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਿਸ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਨਜਰ ਹੰਦੀ ਹੈ।

ਜਿਹੜੀ ਥਾਂ ਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਅਕਲਾਂ ਵਾਲੇ ਹਾਰ ਗਏ ਡੂੰਘੀ ਸੋਚ ਤੇ ਉੱਚੇ ਅਹੁਦੇ ਵਾਲੇ ਵੀ ਬੇਕਾਰ ਗਏ ਐਸੀ ਥਾਂ ਕਈ ਵਾਰੀ ਬੰਦੇ ਛੋਟੇ ਵੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਦੇ ਕਦਾਈ ਮਿੱਤਰੋਂ ਸਿੱਕੇ ਖੋਟੇ ਵੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੁਣ ਯੁਗ ਪੈਸੇ ਦਾ ਤੇ ਚਲਦਾ ਜ਼ੋਰ ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ ਪਰ ਜਦ ਕਿਸਮਤ ਮੂੰਹ ਮੋੜੇ ਤੇ ਰੁੱਖ ਬਦਲੇ ਤਕਦੀਰਾਂ ਦਾ ਫਿਰ ਸਰਕਾਰ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਵਾਲੇ ਟੋਟੇ ਵੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਕਦੇ ਕਦਾਈ ਮਿਤਰੋਂ ਸਿੱਕੇ ਖੋਟੇ ਵੀ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

ਗਗਨਦੀਪ

ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਮਾਪੇ ਸਾਂਭੇ ਨੀ ਜਾਂਦੇ

ਮਾਂ ਕੱਲੀ ਪੰਜ ਪੁੱਤ ਪਾਲ ਕੱਲ੍ਹੇ, ਮਾਂਜ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਕਿਉਂ ਪੰਜ ਪੁੱਤਾ ਤੋਂ, ਮਾਪੇ ਕੱਲ੍ਹੇ ਸਾਂਭੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ??? ਕਰ-ਕਰ ਸਖ਼ਤ ਕਮਾਈਆਂ, ਮਾਪਿਆਂ ਪੁੱਤ ਖੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤੇ, ਸਭ ਲਾਏ ਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਤੇ, ਨਾਲੇ ਸਭ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤੇ ਮੰਗੀਆਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਦੁਆਵਾਂ, ਉਹੀ ਮਾੜਾ ਨੇ ਆਂਹਦੇ, ਕਿਉਂ ਪੰਜ ਪੁੱਤਾਂ ਤੋਂ.....

ਬੱਚੇ ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਲੜਦੇ, ਮਾਂ ਮੇਰੀ-ਮਾਂ ਮੇਰੀ, ਉਹੀ ਵੱਡੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ, ਮਾਂ ਤੇਰੀ-ਮਾਂ ਤੇਰੀ। ਭੁੱਲਕੇ ਰਿਸ਼ਤੇ-ਨਾਤੇ, ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਵਾਂਝੇ, ਕਿਉਂ ਪੰਜ ਪੁੱਤਾਂ ਤੋਂ.....

ਸਾਪੇ ਆਸ਼ਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨੇ ਰੁਲਦੇ, ਪੁੱਤਰ ਕੋਠੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਾਪੇ ਦੋ ਟੁੱਕਾਂ ਲਈ ਤਰਸਨ, ਪੁੱਤਰ ਯੱਗ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਾਹਤੋਂ ਦੇਣ ਨਾ ਰੋਟੀ ਲੋਕੋ, ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਬਾਹਲਾ ਨੇ ਖਾਂਦੇ??? ਕਿਉਂ ਪੰਜਪੁੱਤਾਂ ਤੋਂ...... ਆਉਣਾ ਸਭ ਤੇ ਬੁਢਾਪਾ, ਇਹ ਗੱਲ ਕਾਹਤੋਂ ਨੇ ਭੁੱਲਦੇ??? ਜਿਹੜੇ ਰੋਲਣ ਸਾਪਿਆਂ ਨੂੰ, ਉਹ ਵੀ ਆਖਰ ਨੇ ਰੁਲਦੇ। ਰਾਜਲੇਹੜੀ ਦਾ ਕਹੇ ਅੰਕੂ, ਸਾਂਭ ਲਓ ਬੂਟੇ ਏ ਛਾਂ ਦੇ, ਕਿਉਂ ਪੰਜ ਪੱਤਾਂ ਤੋਂ, ਸਾਪੇ ਕੱਲੇ ਸਾਂਭੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ???

ਅੰਕਿਤਾ

ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਤੀਜਾ

ਪਿਆਰ

ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਕੀਮਤ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਿਸਮਤ ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਦੌਲਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੀ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।ਪਿਆਰ ਦੀ ਇਹ ਦੌਲਤ ਉਸਦੇ ਹੀ ਹਿੱਸੇ ਆਓਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਰੱਬ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ! ਭਾਵ ੳਹੀ ਇਨਸਾਨ ਪਿਆਰ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵੱਲ ਰੱਬ ਦੀ ਨਿਗ੍ਹਾ ਸਵੱਲੀ ਹੋਵੇ। ਕਈ ਲੋਕ ਪਿਆਰ ਦੀ ਦੌਲਤ ਤੋ ਵਾਂਝੇ ਹੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਜਿਸਦੇ ਹਿੱਸੇ ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੀ ਦੌਲਤ ਆਵੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਹ ਲੋਕ ਜਿੰਨਾ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਨਸੀਬ ਹੰਦਾ ਏ। ਪਿਆਰ ਇੱਕ ਅਹਿਸਾਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿਲ ਮਿਲਦਿਆ ਦੇਰ ਨੀ ਲੱਗਦੀ ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਦਿਲ ਮਿਲ ਜਾਣ ਉੱਥੇ ਪਿਆਰ ਹੀ ਹੰਦਾ ਹੈ। ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਬਲਕਿ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਹ ਪਿਆਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ ਹੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਵਪਾਰ ਹੀ ਹੰਦਾ ਏ ਤੇ ਵਪਾਰ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਹੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਦਿਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੰਦਾ ਏ ਤੇ ਦਿਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦਿਮਾਗ਼ ਦਾ ਕੀ ਕੰਮ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦਿਮਾਗ਼ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਜੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪਿਆਰ, ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਵਪਾਰ ਜਿਹਾ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਦਿਮਾਗ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸ਼ੱਕ ਵੀ ਕਰਦਾ ਏ ਪਰ ਦਿਲ ਨੇ ਤਾਂ ਉਹੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ। ਦਿਮਾਗ ਦਾ ਕੰਮ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਜਿਆਦਾ ਦਿਮਾਗ ਦਖ਼ਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਕਈ ਵਾਰ ਪਿਆਰ ਵਿਚਲਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਖਤਮ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਸੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼। ਜੇਕਰ ਪਿਆਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ੳਹ ਪਿਆਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸਥਿਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਰਿਸ਼ਤੇ ਜਲਦੀ ਹੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਸ ਸਖਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਸਖਸ਼ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਉਸਤੇ ਪੁਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਸ ਇਨਸਾਨ ਹੋਵੇ ਉਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਕੇ ਉਸਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਵਿਸਵਾਸ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਸਵਾਸ਼ ਪਿਆਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਹੈ ਤੇ ਪਿਆਰ ਦੋ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝ ਹੈ।

ਉਹ ਪਿਆਰ, ਪਿਆਰ ਨੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਡੋਰ ਵਿਸਵਾਸ਼ ਦੀ ਨਾ ਜਿੱਥੇ ਮਜਬੂਤ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਰਿਸ਼ਤਾ ਸਿਰੇ ਨੀ ਚੜ੍ਹ ਸਕਦਾ ਹਰ ਗੱਲ ਤੇ ਮੰਗਿਆ ਜਾਂਦਾ ਜਿੱਥੇ ਸਬੂਤ ਹੋਵੇ'

ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਉਮਰ ਭਰ ਦਾ ਹੈ ਸਾਥ ਲੋਕੋ,

ਅੱਜ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵਪਾਰ ਜੇਹਾ ਸੱਚ ਦਿੱਤਾ ਰਾਏ ਨੇ ਆਖ ਲੋਕੋ! ਪਿਆਰ ਅਹਿਸਾਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਹਿਸਾਸ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਉਹ ਪਰਾਇਆ ਵੀ ਆਪਦਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਚਾਹੇ ਕਰੀਬ ਹੀ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾ ਜੜੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਉਹ ਪਰਾਇਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸਮਝ ਕੇ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੀਏ ਜੇ ਵੱਸ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਪਣਤ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮਹਿਸਸ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸਨੂੰ ਮੱਦਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪਣਾ ਲੱਗੇਗਾ ਉਸਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮਾਜ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੀਏ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਨਫ਼ਰਤ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਕਮੀ ਹੈ ਇਥੇ ਪਿਆਰ ਦੀ। ਅੱਜ ਸਮਾਜ ਦੀ ਰਗ-ਰਗ 'ਚ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੀ ਜਲਣਾ ਸਮਾਇਆ ਹੈ ਬਲਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਨਫ਼ਰਤਾਂ ਹੋਰ ਵੱਧਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ 'ਚ ਖੁਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਇੱਕ–ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਸਕੇ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਤੇ ਜਾਨਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਸਕੇ ਜਿਸ ਨਾਲ। ਭਾਵ ਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਾਨੂੰ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੋਵੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ ਤੇ ਬਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਫ਼ਰਤਾਂ ਨਾਲ ਇਸਨੂੰ ਖ਼ਰਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਬਲਕਿ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਵੰਡਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਪਿਆਰ ਦਿਓ ਤੇ ਪਿਆਰ ਲਓ। ਇੱਜ਼ਤ ਕਰੋ ਤੇ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਾਓ। ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਕੁੜੀ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਭਾਵ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਬਲਕਿ ਬਾਕੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆ 'ਚ ਵੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਬਹਤ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇ ਮਾਂ-ਧੀ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਮਾਂ-ਪੱਤਰ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਪਿਓ-ਧੀ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਪਿਓ-ਪੱਤ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਭੈਣ-ਭਰਾ ਦਾ ਪਿਆਰ, ਦੋ ਭਰਾ ਜਾ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ।

ਕੁਝ ਲੋਕ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਤਾਂ ਹੀ ਅੱਜ ਕੱਲ ਪਿਆਰ ਵਪਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਇਦ ਹੁਣ ਕੋਈ ਦਿਲੋਂ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਿਸੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਕੁਝ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਜ਼ਜ਼ਬਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਕੇ ਹੀ ਰੱਖ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਹੋਣਾ ਹੋਵੇ ਹੋ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਏ। ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸਦੇ ਘਰ ਤੋਂ ਹੀ ਪਿਆਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸਦੇ ਮਾਂ–ਬਾਪ ਤੋਂ ਜੋ ਕਿ ਉਸਦੇ ਹਰ ਦੁੱਖ–ਸੁੱਖ 'ਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਸਦੀ ਹਰ ਮੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲਾਡ ਤੇ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਤੋ ਬਾਅਦ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੁੜੀ ਤੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮਿਕਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸੱਚਾ ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਰੱਬ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਹੋਈ ਹੋਵੇ।

ਹਰਮਨ ਰਾਏ

ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ

ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਕਾਵਿ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਜਿਸ ਰਾਹੀ ਮਨ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਭੀਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 18ਵੀ. ਸਦੀ ਤੱਕ ਵਪਾਰੀਆਂ ਮਹਾਨ ਘਟਨਾਵਾਂ, ਲੋਕ ਨਾਇਕਾਂ, ਮਿਥਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕਵੀਸ਼ਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ।

ਕਵਿਸ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਸੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ। ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ 10 ਅਗਸਤ 1892 ਈ: ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੋਗਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਾਹੋਕੇ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਨੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਲੋਕ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਤੱਕਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚਾਵਾਂ ਮਲਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਬਾਬੂਰਜਬ ਅਲੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਬੜੀ ਕਲਾਤਮਿਕਤਾ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਦੁੱਲੇ ਭੱਟੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖੇ ਜਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ, ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਨੂੰ ਅਰਸ਼ੀ ਉਡਾਰੀਆਂ ਲਗਵਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਬਾਹੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਨਾਇਕਾਂ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਰੂਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਆਮ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਮਾਜ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਤੇ ਚੱਲਣ।

ਉਹ ਨਹਿਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚ ਓਵਰਸੀਰ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬਾਬੂ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਨੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਮਾਜ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਧਰਮ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਉਥਲ ਪੁਥਲ, ਜੰਗਾਂ, ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧੀ ਬੜੀ ਗੌਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ। ਰਜਬ ਅਲੀ ਨੇ ਕੁੱਲ 85 ਪ੍ਰਸੰਗ ਲਿਖੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਮਾਜ ਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨੈਤਕਿਤਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਰਜਬ ਅਲੀ ਨੇ ਮਿਥਿਹਾਸ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੋਨਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਆਦਾਤਾਰ ਮਲਵਈ ਉਪਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ।

ਰਜਬ ਅਲੀ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਵਧੀਆਂ ਖਿਡਾਰੀ ਵੀ ਰਹੇ। ਉਸਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਉਰਦੂ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੀ। ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਜਿਆਦਾਤਰ ਸੰਬੋਧਨ ਮੁੱਖੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਵੀਸ਼ਰ ਨੇ ਗਾ ਕੇ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਰਜਬ ਅਲੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਕਿੱਸਿਆ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚ ਜਾਂਦੇ। ਉਸਦੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਖਾੜੇ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ, ਅਖਾੜਾ, ਅਤੇ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਰਜਬ ਅਲੀ ਨੇ,'ਨੌ ਦਸ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਫਤ' ਵਰਗੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਦਸ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਨੂੰ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਦੱਸਦਾ ਹੈ। ਰਜਬ ਅਲੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨੈਤਿਕ ਸਿੱਖਿਆ, ਧਰਮ ਨਿਰਪੱਖਤਾ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਅਣਖ ਨਾਲ ਜਿਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਹ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਕੂਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਰਜਬ ਅਲੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ,

ਰੱਖ ਖਾਂਦੇ ਜਿੱਥੇ ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਹੈ। ਅਣਲੱਗੀ ਬਾਜਰਾ ਖੁਰਾਕ ਸਾਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਨੀ ਪੈਸਾ ਖੋਲਦੇ, ਫਜੂਲ ਗੱਲ ਤੋਂ, ਮੈਨੂੰ ਸਿੰਘ ਲੱਗਦੇ ਪਿਆਰੇ ਖੰਡ ਤੋਂ।

ਰਜਬ ਅਲੀ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ, ਸ਼ੀਰੀ-ਫਰਿਹਾਦ, ਮਿਰਜ਼ਾ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦਾ ਤਾਂ ਜਿਕਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਅੱਵਲ ਆਉਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਆਲਮ ਵਿੱਚ ਪਏ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਣ ਜਿਵੇ:

ਮਾਂ ਦੇ ਮਖਣੀ ਖਾਣਿਓਂ ਵੇ, ਗੂਰਦਿਓ ਪੁੱਤਰੋ, ਚੁਬਾਰਿਓਂ ਉਤੱਰੋ, ਫਰਕਦੇ ਡੌਲੇ ਜਵਾਨੀ ਚੜ੍ਹ ਗਈ

ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਨਾਲ ਬਾਬੂ ਰਜਬ ਅਲੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਆਪਣੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ, ਮਿੱਤਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿਸੇ ਅਣਜਾਨੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਓਕਾੜਾ ਤਸੀਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਚੱਕ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਰਿਕਾਰਡ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ 40 ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਮਿਲ ਗਈ। ਰਜਬ ਅਲੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ, ਸੰਨ 47 ਦੇਸ਼ ਚੋਂ ਉਜਾੜੇ ਸੀ,

ਅੰਨ, ਜਲ ਲੈ ਗਿਆ ਖਿੱਚ ਕੇ ਓਕਾੜੇ ਜੀ। ਬੱਤੀ ਚੱਕ ਮਿਲ ਗਿਆ ਟਿਕਾਣਾ ਏਕੜ ਐ ਮਿਲ ਗਈ ਜ਼ਮੀਨ ਓਥੇ 40 ਏਕੜ ਐ ਉਸਤੀ ਬੋਲੀ ਉਰਦੂਫਾਰਸੀ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਖਣ ਪੜਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਜੋ ਜੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਿੱਖਣੀ, ਪੜ੍ਹਨੀ ਆਸਾਨ ਤੇ ਸੁਖਾਲੀ ਲਿਖਣੀ,

ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿ ਜਗਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤਰੱਕੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੇ ਕਿੱਸਾਕਾਰ ਰਜਬ ਅਲੀ 6 ਜੂਨ 1979 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਪਹਿਲੀ ਜੂਨ 1979 ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਬੈਂਤ ਲਿਖਿਆ। ਰਜਬ ਅਲੀ ਤੋਂ ਰੋਜ਼ ਉੜੀਕ ਰੱਖੀ, ਤੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਦੀ ਤਾਰ ਬੀਬਾ।

> **ਬਲਵਿੰਦਰ ਕੌਰ** ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਤੀਸਰਾ

ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਅੱਜ ਆਪ ਫਿਰੇ ਬੀਜਦਾ

ਛੱਡ ਦੇ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਗੱਜਣਾ ਸ਼ੇਰ ਬਣ ਕੇ ਤੂੰ ਦੱਸਦੇ ਕੀ ਲੈਣਾ ਸੱਜਣਾ ਪਾ ਲੈ ਸਭ ਨਾਲ ਪਿਆਰਾਂ ਵਾਲੀ ਸਾਂਝ ਜਗ ਤੋਂ ਜੇ ਕੁਝ ਚਾਹੁੰਦੈ ਖੱਟਣਾ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਅੱਜ ਆਪ ਫਿਰੇ ਬੀਜਦਾ ਤੂੰ ਕੱਲ ਉਹੀ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਆਪ ਪੈਣਾ ਕੱਟਣਾ।

ਪੈਸਾ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਅੱਜ ਆ ਗਿਆ ਤੇ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿੰਦੇ ਚਮਚੇ, ਖੁੱਦ ਤਾਂ ਤੂੰ ਬਣੀਂ ਬੈਠਾ ਰੱਬ ਦੂਜੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨਾ ਬੰਦਾ ਸਮਝੇ, ਅੱਜ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਜਤ ਨਾ ਦੇਵੇਂਗਾ ਤਾਂ ਮਾਣ ਤੇਰਾ ਵੀ ਹੈ ਘੱਟਣਾ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਅੱਜ ਆਪ ਫਿਰੇ ਬੀਜਦਾ ਤੂੰ ਕੱਲ ਉਹੀ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਆਪ ਪੈਣਾ ਕੱਟਣਾ।

ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਨੂੰ ਫੜ੍ਹ ਕੇ ਤੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ ਪੈਰ ਪੁੱਟਣਾ, ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਸੀਗੇ ਅਣਜਾਣ ਉਹ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੂੰ ਹੀ ਲੁੱਟਣਾ, ਅੱਜ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੂੰ ਕੱਢਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੱਲ੍ਹ ਤੇਰਿਆਂ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਕੱਢਣਾ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਅੱਜ ਆਪ ਫਿਰੇ ਬੀਜਦਾ ਤੂੰ ਕੱਲ ਉਹੀ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਆਪ ਪੈਣਾ ਕੱਟਣਾ।

ਮਿਹਨਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਕਮਾ ਲੈ ਕਿਉਂ ਪਰਾਏ ਉਤੇ ਅੱਖ ਰੱਖਦਾ, ਉਨੇ ਨਾਲ ਸਬਰ ਤੂੰ ਰੱਖ ਲੈ ਵੇ ਜਿਹੜਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਹੱਕ ਦਾ, ਜਿਹੜਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਲੇਖਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਜੂਗਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਉਂ ਪੈਣਾ ਅੱਡਣਾ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਅੱਜ ਆਪ ਫਿਰੇ ਬੀਜਦਾ ਤੂੰ ਕੱਲ ਉਹੀ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਆਪ ਪੈਣਾ ਕੱਟਣਾ।

ਛੱਡ ਕੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਇਸ ਜੱਗ ਦੇ ਤੂੰ ਉਹਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਕਰ ਲੈ, ਮਾਰ ਕੇ ਜਮੀਰ ਜੀਨ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਮੌਤ ਦਾ ਤੂੰ ਪੱਲਾ ਫੜ੍ਹ ਲੈ, ਟੈਮ ਚੰਗਿਆਂ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਤੂੰ ਵੀ ਲਾ ਲੈ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਤਾਂ ਲੱਗੇ ਝੱਟ ਨਾ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਅੱਜ ਆਪ ਫਿਰੇ ਬੀਜਦਾ ਤੂੰ ਕੱਲ ਉਹੀ ਕੁਝ ਤੈਨੂੰ ਆਪ ਪੈਣਾ ਕੱਟਣਾ।

> **ਰਵੀ ਸੁੱਧਾ** ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਤੀਜਾ

ਕਵਿਤਾ

ਕਾਲਜ ਦੇ ਰਾਹ ਨੂੰ ਤੁਰਦੇ, ਕੱਚੀਆਂ ਇੱਟਾਂ ਵਾਲਾ ਉਹ ਘਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਤੱਕਦੀਆਂ ਬੁੱਢੀਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿੱਥੇ ਨੇ ਉਹ ਸਾਥੀ ਜੋ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਤੁਰਦੇ ਸੀ, ਈਨ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਉਹ ਅਣਖੀ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਮਾਲਕ, ਦਿਸਦੇ ਕਿਉਂ ਨੀ, ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਦੱਸਾਂ ਉਹ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਫਿਆਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ, ਘਰਾਂ ਦੀ ਜੂਠ ਮਾਂਜਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ, ਉਹ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਕਾਲਜ ਦੀ ਉਹ ਖੁਰਦੀ ਕੰਧ, ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ, ਜੋ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ

ਗੌਰਵ ਸੇਖ਼ੂ

ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਦੂਸਰਾ

www.davcollegemalout.com | 33

अध्यापक–संपादक

डॉ. ब्रहमवेद शर्मा

छात्र–संपादक

श्रवण कुमार बी.एस.ई तृतीय वर्ष

प्रभात कुमारी बी.ए. तृतीय वर्ष

अनुक्रमणिका

क्रम	लेख/रचना	पृष्ठ संख्या
1)	संपादकीय ः साहित्य लेखनक्यों ?	35
2)	लघुकथा ः संरचना और सार्थकता	36
3)	हमराज	37
4)	स्वदेशी बनें	37
5)	बदल गया जमाना	38
6)	मां कौन है ?	38
7)	मां–बाप	38
8)	बेटी का फर्ज	39
9)	में बोझ नहीं हूँ	39
10)	दिव्या और बाबू की दोस्ती	40
11)	भारत रत्न	41
12)	इन्सानियत	41
13)	पैसा जरूरी, पर सुकून भी तो हो	42
14)	राष्ट्रीय स्तर पर धर्म शिक्षा विभाग की उपलब्धियां	42
15)	उतिष्ठत जागृत	43
16)	अलैक्जैण्डर ग्राहम बेल	44
17)	रिश्ते	45
18)	कम्प्यूटर इन हिन्दी	45
19)	औरत की जिंदगी	46

संपादकीय

साहित्य लेखन....क्यों ?

समाज को दशा व दिशा प्रदान करने की यही प्रांजल भावना मुझे साहित्य लेखन की ओर प्रवृत्त करती है।

महाविद्यालय की पत्रिका 'अर्पिता' उदीयमान लेखक छात्र–छात्राओं की सर्जनात्मक प्रतिभा को अवसर प्रदान करने का मंच है तथा वर्ष 2016 में प्रकाशित उनकी प्रच्छन्न कलात्मक साहित्यिक प्रतिभा की गवाही देती है। कविता, लेख व कहानी के माध्यम से अपने–मौलिक लेखन का प्रदर्शन करने वाले समस्त विद्यार्थी साधुवाद के पात्र हैं। मैं भविष्य में उनसे ऐसे सार्थक लेखन की अपेक्षा करता हुआ उनके उज्ज्वल भविष्य की कामना करता हूँ।

अस्तु.....शुभस्व शीघ्रम...

डॉ. ब्रहमवेद शर्मा अध्यक्ष, हिंदी विभाग

अभिव्यक्ति मनुष्य की सहज प्रवृत्ति भी है और विवशता भी। 'पहचान के संकट' से दो-चार होता आधुनिक मानव 'स्व' को मुखर करना चाहता है। भीड़ में 'विशिष्ट पहचान' हेतु वह लालायित भी है और व्यग्र भी। साहित्य जीवन के प्रति हामरी समझ को बढ़ाता भी है और संकटापन्न स्थितियों के मार्ग भी तलाशता है।

आधुनिक जीवन संत्रास, विद्रूपताओं, जटिल संकुल स्थितियों का यांत्रिक जीवन हैं। इनमें भटकते आधुनिक मानव हेतु 'साहित्य' संजीवनी शक्ति व रामबाण औषधि का कार्य कर सकता है। यदि बुद्धिजीवी वर्ग मनीषी, चिंतक, समाज व राष्ट्र के प्रति अपने उत्तरदायित्व का पूर्ण निर्वाह करना चाहते हैं तो उन्हें 'सद् साहित्य' की रचना करनी होगी।

कलम में तलवार से भी अधिक ताकत होती है।

लघुकथा ः संरचना और सार्थकता

आधुनिक युग भूमण्डलीकरण एवं वैश्वीकरण का युग

है। ''परिवर्तन प्रकृति का शाख्वत नियम है'' इस सिद्धांत की सार्थकता साहित्यिक जगत् में देखी जा सकती है। बीसवीं शताब्दी के उत्तरार्द्ध में जिन गद्य–विधाओं का आवर्भाव और विकास हुआ उनमें 'लघुकथा' का विशिष्ट स्थान है। 'सूचना प्रौद्योगिकी' व 'संचार क्रांति' के इस दौर में दुनिया एक कमरे में सिमटती जा रही है। यही संकुचन, आकार की लघुता साहित्य के क्षेत्र में 'लघुकथा' के रूप में उभरी है, विकसित हो रही है।

लघुकथा में जीवन के अंतरंग का विश्लेषण रहता है। वर्तमान युग की आवश्यकता एवं अपेक्षा के अनुकूल इस विधा को साहित्यिक समाज और पत्र–पत्रिकाओं में समादर प्राप्त है। परिमण और परिणाम (उपलब्धि) दोनों दृष्टियों से लघुकथा आज हिन्दी साहित्य जगत् की अधिकारिणी है। 'गागर में सागर', संक्षिप्तता, मर्यादित आकार, संकुचितता, व्यंग्यात्मकता आदि से युक्त इस विधा का मूल उद्देश्य है – "Brevity is the soul of wit"

लघुकथा स्वतंत्र गद्य–विधा है। जिस प्रकार कहानी को उपन्यास का लघु रूप नहीं कहा जा सकता, उसी प्रकार लघुकथा भी कहानी कीसंक्षिप्ति नहीं है। आधुनिक जीवन संत्रास, तनाव, विसंगतियों और विडम्बनाओं का जीवन है। जीवन की इन्हीं विविधताओं की सांकेतिक व्यंजना लघुकथा की प्रकृति है। इसे जीवनानुभव बिम्बो का साधना–चक्र कहा जा सकता है। जीवन की विसंगतियों, विद्रूपताएँ जितनी समग्रता एवं मार्मिक प्रभाव से इस विधा के अंतर्गत उभरती है, शायद अन्य में नहीं। व्यर्थ की लफ्फाजी, अनावश्यकविस्तार व वर्णनात्मकता इसमें अभीष्ट नहीं होती। लघुकथाकार जीवन की विरूपता व विश्वंखलता से विचलित तो होता है किंतु निराश न होकर अपनी प्रतिक्रियाओं को विवेकपूर्ण संवेदना के साथ अभिव्यक्ति प्रदान करता है।

लघुकथा की रचना किसी भी विषय को लेकर की जा सकती है। राजनीति, शिक्षा, साहित्य, कला, धर्म, संगीत, समाज, दर्शन आदि क्षेत्र लघुकथाकार के वर्ण्य–विषय हो सकते हैं। वर्तमान विषाक्त परिवेश के ज्वलंत प्रश्न उसकी रचना के आधार बन सकते हैं। लघुकथा की रचना-प्रक्रिया जिज्ञासा से प्रारंभ होती है, संवेदना के स्तर पर रूप ग्रहण करती है और समापन-बिन्दु पर पाठक को झकझोर डालती है। लघुकथाकार कुशल मनोविश्लेषक होता है जो वस्तु की 'स्थूलता' से व्यक्ति की 'सूक्ष्मता' तक पहुंचकर समाज की नब्ज को पहचानना चाहता है। 'कलेवर' भले ही लघु हो परंतु उसका 'कथ्य' प्रभावोत्पादक होता है। बिहारी के दोहों के समान-''देखने में छोटे लगे घाव करें गंभीर''-यही लघुकथा की प्राण शक्ति है।

लघुकथा की अन्य विशेषता – 'एकान्विति' है। लघुकथाकार समस्या के केन्द्रीय तत्व से जुड़ा रहता है। वह समस्या की विस्तृति में न जाकर उसके मूल अथवा उत्स की पहचान पर बल देता है। स्तरीय लघुकथा में संवेदना की गहनता तथा साहित्य–साधना की अन्तरंगता की अपेक्षा होती हैं लघुकथा में समस्या को जितनी ही अधिक कटु–तिक्त शैली में निरूपित किया जाता है यथार्थ–दर्शन पर लेखक की पकड़ भी उतनी ही अधिक प्रामाणिक होती है। सामान्यतः इसका कथाक्रम सर्वथा व्यवस्थित और पूर्व–निर्धारित होता है, फलस्वरूप इसे एक ही बैठक में लिखना सदैव साध्य होता है।

लघुकथा में जीवन-सत्य के तथ्यात्मक उद्घाटन की प्रवृत्ति रहती है। किसी भी श्रेष्ठ रचना की पहचान उसकी सम्प्रेषणीयता से होती है। लघुकथाकार में यह गुण विद्यमान होना चाहिए कि वह यथार्थ के प्रेरणादायी प्रसंगों व अछूते अनुभवों को व्यंग्यात्मक शाली में अभिव्यक्त करने में सक्षम हो।

लघुकथा की सफलता व सार्थकता की कसौटी है इसके प्रभाव की अखण्डता व गंभीरता। इसके अतिरिक्त व्यंग्यात्मक भाषा, संवेदनशीलता, संप्रेषण–कौशल, अनुभूति की तीव्रता, सत्यात्मकता, सटीक बिम्ब योजना व सशक्त प्रतीक विधान लघुकथा की समृद्धि के साधन हैं। वर्तमान हिंदी लघुकथाएँ इन विशेषताओं को समेटे हुए प्रगति के पथ पर अग्रसर है।

> डॉ. ब्रहमवेद शर्मा अध्यक्ष, हिंदी विभाग
हमराज

मेरा हर राज जानता था, मेरा हमराज था वो, या कोई जाहिद नहीं, मेरा दोस्त था वो, बुरा करूं तो टोक देता था, गलत चलूं तो रोक लेता था, कहीं गिरुं तो थामता था मुझको मुझे हौसले की ओट देता था, वो दोस्त नहीं साया था मेरा अपने दर्द को समेटे रखता था, मैंने कभी ब्याँ नहीं करना था, मेरी शिकन से जान जाता था, में चाहे जुबान नहीं करता था, वो दोस्त था इक माजी का,

हो दोस्ती में सारे हमसुखन, ये बातें सिर्फ बातें हैं, ये चाल बाजों की दुनिया है, अपने कदम संभल के चलना अपना रंग बदलकर चलना, हो कोई रिश्ता चाहे जितना भी अजीज इक फासला जरूर बनाकर चलना।

> रजिंद्र कुमार बी.एस.सी तृतीय भाग रोल नं. 1345

खदेशी बनें

तुलसी की जगह मनी प्लांट ने ले ली। चाची की जगह आंटी ने ले ली। पिता जी ''डैड'' हो गए भाई तो अब ''ब्रो'' हो गए। बेचारी बहन भी अब 'सिस' हो गयी। दादी की लोरी तो अब टांय टांय फिस्स हो गयी। जीती जागती माँ बच्चों के लिए ममी हो गयी। रोटी अब अच्छी कैसे लगे मेग्गी जो इतनी यम्मी हो गयी। गाय का आशियाना अब शहरों की सडक पर बचा है। विदेशी कुत्तों ने लोगों के कंधों पर बैठकर इतिहास रचा है। बहुत दुखी है ये सब देखकर दिल टूट रहा है। हमारे द्वारा ही हमारी भारतीय सभ्यता का साथ छूट रहा है

रमन ग्रोवर बी.कॉम प्रथम वर्ष

बदल गया जमाना

दिन बदला रात बदली बदल गया जमाना देश बदला, लोग बदले, बदल गया अफसाना एक भारत वो. भी भारत जहाँ. बाप् जैसे लोग रहते थे, अपने देश के लिए मर मिटो यही हम से कहते थे। एक भारत वो भी था जहाँ भगत सिंह जैसे देश भक्तों ने देश की खातिर जान दी हँसते-2 फाँसी पर चढ़ गये ना घटने देश की शान दी एक भारत वो भी था जहां धर्म के नाम पर कभी युद्ध न होता था हिन्दू मुस्लिम, सिक्ख या ईसाई किसी का विरोध न होता था एक भारत आज ऐसा भी है दोस्तो जहाँ लोगों के दिल में प्यार नहीं बस नफरत है। एक-दूसरे को नीचा दिखाने की उनके दिल में हसरत है। एक भारत आज ऐसा भी है जहाँ लडकियों पर अत्याचार होते हैं। कभी दहेज के लिए उन्हें मारा जाता है। कभी हवस मिटाने के लिए, उनके बलात्कार होते हैं। एक भारत आज ऐसा भी है, जहां भ्रष्टाचार का बोल–बाला है। नौकरी लेने के लिए. डिग्रिओं की नहीं देना पडता सिफारिश का हवाला है। एक भारत आज ऐसा भी है, जहाँ सन्तों के रूप में आतंकवाद पल रहा है। हमारे घर में रहकर वो कर हमसे छल रहा है। धर्म के नाम पर लोगों को लडा के वो कर हमारे देश में हलचल रहा है। दोस्तो, अपने भारत को हम पहले की तरह बनायेंगे। इसमें आ चुकी हर बुराई को मिटायेंगे, तभी पूरा होगा उन देश भक्तों का सपना तभी पूरा होगा कर्त्तव्य अपना।

मां कौन है ?

किसी ने पूछा मां कौन है ? भगवान ने कहा मेरी ओर से अमूल्य और दुर्लभ उपहार है। सम्द्र ने कहा ः मां एक सीपी है जो अपनी संतान के लाखों रहस्य सीने में छुपा लेती है। बादल ने कहा. मां एक चमक है, जिससे हर रंग उजागर हो जाता है। संतान ने कहा मां ममता की अनमोल दास्तां है, जो हर दिल पर अंकित है। औरंगजेब ने कहा. मां के बिना हर घर कब्रिस्तान है। नादिरशाह ने कहा, मुझे मां और फूल में कोई अंतर दिखाई नहीं देता, इसलिए मां के कदमों में स्वर्ग है रेण् रानी बी.ए. तृतीय वर्ष

मां–बाप

भूलो सभी को मगर, माँ–बाप को भूलना नहीं, उपकार अनगिनत हैं उनके, इस बात को भूलना नहीं। पत्थर पूजे कई, तुम्हारे जन्म की खातिर अरे, पत्थर बन, माँ–बाप का दिल कभी कुचलना नहीं। मुख निवाला दे अरे ! जिन्होंने तुम्हें बड़ा किया, अमृत पिलाया तुमको, जहर उनके लिए उगलना नहीं। लाखों कमाते हो भले, पर माँ–बाप से ज्यादा नहीं, सेवा बिन सब राख है, मद में कभी भूलना नहीं। सन्तान से सेवा चाहो, सन्तान बन सेवा करो, जैसी करनी वैसी भरनी, न्याय यह भूलना नहीं। जिसने बिछाए फूल थे, हरदम तुम्हारी राहों में, उस राह के कंटक कभी तुम बनना नहीं।

बेटी का फर्ज

जिसका सबके सिर पर है कर्ज, कहते लोग बेटी अशुभ है, क्यों वो अपने पैरों पर नहीं चल सकती, बेटी का फर्ज अपने संस्कार बनाना,

लोगों से अपनी तारीफ कहलवाना, जन्मी हुई बेटी को लोग दुत्कारते रहते हैं, बड़ी होने पर, तरक्वी करने पर, वो लोग नीचा देखते रहते हैं,

बेटी का कर्ज है, अपने मां–बाप का सिर ऊंचा करना अपने गुरु को ऊंचा करना, जैसे कल्पना चावला कैसे चाँद पर पहुंची ?

क्योंकि उसको थी इसमें रूचि, लोग अपनी बेटियों का नाम रखते कल्पना, बड़ी होकर वो अपने, माँ–बाप को दिखाती झूठा सपना,

लोग बेटी को घर पर बिठाते हैं, क्योंकि वो उनका नाम मिट्टी में मिलाएगी, पर उनको ये नहीं मालूम कि उसकी बेटी, उसका नाम तरक्की से आसमानों में पहुंचाएगी,

मैं हूं बेटी अपने मां–बाप की, ऊंची करूंगी नाम अपने मां–बाप का।

> रेणु रानी बी.ए. तृतीय वर्ष

मैं बोझ नहीं हूँ

शाम हो गई अभी तो घर चलो ना पापा, चलते चलते थक गई कन्धे पे बिठा लो ना पापा, अंधेरे से डर लगता है सीने से लगा लो ना पापा, अम्मा तो सो गई. अपनी थपकी देकर मुझे सुलाओ ना पापा, स्कूल तो पूरी हो गई, अब कालेज जाने दो ना पापा. पाल पोस कर बडा किया, अब जुदा मत करो ना पापा, अब डोली में बिठा ही दिया, तो आँसू मत बहाओ ना पापा, आप की मुस्कुराहट अच्छी है, एक बार मुस्कुराओ ना पापा, आप ने मेरी हर बात मानी, एक बार और मान जाओ न पापा, इस धरती पर बोझ न हूँ मैं, दुनिया को समझाओ न पापा।

> पूजा रानी बी.काम. द्वितीय वर्ष

दिव्या और बाबू की दोस्ती (कहानी)

दिव्या के घर में बाबू नाम का एक बकरा था, उसके गले में घंटी बंधी थी जिससे दिव्या को उसकी (बाबू) की लोकेशन का पता चलता रहता था। वह घर में आजादी से घूम सकता था। दिव्या बाबू से बहुत प्यार करती थी, हर वक्त उसका ख्याल रखती थी। दिव्य के सामने किसी की मजाल नहीं थी कि वह बाबू पर हाथ भी उठा ले। दिव्या जब तक स्कूल से घर नहीं आती बाबू दरवाजे पर उसका इंतजार करता रहता था और उसे जैसे ही दिव्या के आने की आहट मिलती करीब एक किलोमीटर तक दौड़ते हुए उसके पास पहुंच जाता। जैसे ही वह उसके पास पहुंच जाता था दिव्या उसके गले में अपना स्कूल बैग टांग देती थी। फिर वे दोनों घर लौटते थे एक साथ। बाबू को तब तक दिव्या का इंतजार करना पड़ता था जब तक वो किताबें और स्कूल बैग रखकर कपड़े न बदल लें। इसके बाद बाबू को हरी पतियां और टमाटर मिलते थे। टमाटर खाते वक्त बाबू के मुंह में उसका रस लग जाता था, तब दिव्या उसे बाल्टी से पानी डाल–डालकर नहलाती थी। अच्छी तरह साफ करती, बाबू के ऊपर भी पानी पड़ता नहीं कि वह शरीर को झटक कर पानी हटा देता था। इस चक्कर में दिव्या भी भीग जाती थी। दोनों के लिए यह एक तरह का खेल चलता रहता था, रोज दिव्या के स्कूल से लौटने के बाद दोपहर का यह खेल चलता रहता था, लेकिन उस रोज ऐसा कुछ भी नहीं हुआ।

दिव्या स्कूल से लौटी तो बाबू उसे लेने नहीं आया, कई आवाजें लगाई लेकिन बाबू के आने की बात तो दूर पलटकर उसको आवाज तक नहीं सुनाई दी। घर वालों से पूछा तो उन्होंने बताया के दादा–दादी उसे पास के मंदिर में ले गए थे। लेकिन यह जवाब उसे संतुष्ट नहीं कर रहे थे। थकी हारी थी जल्दी सो गई। शाम होने तक जब उसकी आँख खुली तो जैसे बाबू उसके तलवे चाट रहा था। वह अक्सर ही उसे उठाने के लिए ऐसा किया करता था। दिव्या हड़बड़ाकर उठ बैठ गई। लेकिन देखा कि उसके पैरों के पास तो दादा जी बैठे हैं जो गीले हाथ सेउसके तलबे सहला रहे थे। उन्होंने दिव्या से मंदिर चलने को कहा, दादा जी से उसने कई सवाल किए लेकिन उन्होंने कोई जवाब न दिया। दोनों मंदिर पहुंचे तो देखा वहां भारी भीड़

थी और भीड़ के बीच ही बाबू खड़ाथा। भीड़ ने उसके ऊपर पानी डाला था। सूरज डूबने में थोड़ा ही वक्त था बलि देने के लिए बाबू को वहां लाया गया था। गांव वालों की मान्यता थी कि जब तक बकरा शरीर पर डाले गए पानी को झाड़ नहीं देता तब बलि नहीं दी जा सकती और बाबू तो चुपचाप खड़ा था। लोग इसे बुरे साए का प्रभाव मान रहे थे, मौके पर दिव्या पहुंची तो लोगों को कुछ आस बंधी। बड़े–ब्जुर्गों ने बच्ची को समझाया, आग्रह किया कि वह बाबू को शरीर से पानी झटकाने के लिए तैयार करे, दिव्या से कहा गया कि बाबू के शरीर से पानी न झड़ा तो पानी का देवता नराज़ हो जाएंगे। पूरा गांव सूखे के चपेट में आ गया है। बच्ची छोटी सी, उसे ये सब बातें कहां समझ में आती। उसका मन घबरा रहा था लेकिन उसने बड़ों की बात मान ली। बाबू के पास गई ओर उसे सहलाया, एक टमाटर खिलाया बाबू ने चुपचाप टमाटर खाया लेकिन रस इस बार भी उसके चेहरे पर लग गया। दिव्या ने पानी से उसका चेहरा पोंछा, बाबू चुपचाप दिव्या को देखे जा रहा था।

दोनों की आंखें भीगी थी, उनके बीच क्या बात हुई किसी को समझ नहीं आया। लेकिन तभी सबने देखा कि बाबू ने जोर से शरीर हिलाया और पूरा पानी शरीर से झटक दिया। भीड़ खुशी से उछल पड़ी, बाबू के गले से घंटी और रस्सी निकालकर दिव्या को दे दी गई। फिर उसे मंदिर के पीछे ले जाया गया। दादा जी के साथ दिव्या चुपचाप बाबू के गले की घंटी व रस्सी हाथ में लेकर घर लौट आई थी।

उस रात गांव में भोज हुआ। हर कोई बाबू के नरम–मुलायम गोश्त की तारीफ कर रहा था। लेकिन अगली सुबह पूरा गांव एक बार फिर इकट्ठा था। इस बार मंदिर में नहीं बल्कि दिव्या के घर पर, दिव्या की अंतिम यात्रा में शामिल होने के लिए। गांव वालों में से किसी के पास इस सवाल का जवाब नहीं था कि आखिर अब कौन से देवता नाराज हुए जिन्होंने उस छोटी सी बच्ची को दुनिया से उठा लिया।

> विजेता बी.कॉम द्वितीय वर्ष

भारत रत्न

आया था वो रत्न भारत में, सबको एक राह दिखाने, आया था वो रत्न हमारे बीच में. हमको ऊपर उठाने। ज्ञान था उसके पास. कोई नहीं था उसके साथ, अपनाया उसने संघर्ष का एक रास्ता था, दिखाया उसको ज्ञान ने सब रास्ता था। किसी ने न चलना सिखाया, किसी ने न बढ़ना सिखाया, पर दुःखों में ही लड़ना सिखाया। लड़ता रहा वो हमारे अधिकारों के लिए, फिर भी बढ़ता रहा वो हमारे लिए, गिरता रहा, भटकता रहा, लेकिन फिर भी आगे बढ़ता रहा। जिस समय उस का दिन था आया, उसने सब बदलना चाहा, रच दिया हमारा वो संविधान, तोड़ दिया ब्राह्मणों का वो अभिमान। उसने ही हमको उठाया, फिर आगे बढ़ना सिखाया, हमारी जिन्दगी को उसने बदल दिया, बाकी सब पाखण्डी ब्राह्मणों को खण्डित कर दिया। बदल गया वो सब कुछ हमारे लिये, फिर जाने कहां खो गया. हम भटक चुके हैं, अपने रास्ते, पर सब चल चुके हैं, अपने रास्ते। चाहा था उसने, सब किया, हमारी जिन्दगी को बदल पाया, पर सोच को क्यों न बदल पाया। सुखविन्दर कुमार

बी.ए. तृतीय वर्ष

इन्सानियत

समझा है इन्सानियत का आज अर्थ बाकी सब कुछ है व्यर्थ हमने ही बनाया इन धर्मों को फिर क्यों ? हमने ही लड़ाया इन धर्मों को। हमने ही बनाया इन धर्मों को अपने अन्सार। पर क्या ? हम चलते हैं इन धर्मों के अनुसार। प्रकृति ने तो बनाई थी एक दुनिया। लेकिन हमने ही भटकाई है आज यह दुनिया। क्या ? यह धर्म सिखाते हैं आपस में लड़ना, क्या ? यह धर्म सिखाते हैं अपने में मरना हम चल चुके हैं अपने रास्ते लेकिन हम भटक चुके हैं अपने रास्ते, इन पीरों, फकीरों, गुरूओं ने नहीं सिखाया आपस में वैर रखना, इन्होंने तो सिखाया बस एक साथ चलना हमने ही बनाया जात–पात और कई पाखण्डों को। असल-में इस ने ही भटकाया इन सब लोगों को, हम सब अपनाते हैं इन धर्मों को अपने अन्सार लेकिन फिर क्यों डरते हैं हम लोगों के अनुसार हम क्यों डरते हैं खुदा के नाम से फिर हम क्यों लूटते हैं खुदा के नाम पर। खुदा के नाम पर हम क्या कुछ कर जाते हैं। फिर आपस में लड़ हम क्यों मर जाते हैं ? कोई हिन्दू के नाम पर लड़ा कोई मुस्लिम के नाम पर लड़ा पर क्या ? कोई इन्सानियत के नाम पर लड़ा। इन धर्मों का नाम ही शेष रह गया, बाकी सब आपस में लड़ने का काम ही रह गया। सुखविन्दर कुमार बी.ए. तृतीय वर्ष

पैसा जरुरी , पर सुकून भी तो हो...

मल्टीनैश्नल,ई-कॉमर्स, सोशल साइट्स कंपनियों द्वारा ऑफर किए जाने वाले आकर्षक जॉब ऑफर भले ही अखबारों की सुर्खियां बन रहे हों लेकिन हाल के दिनों में जो सबसे चौकाने वाली खबर आ रही है, वह है कई युवाओं द्वारा अपने सुकून के काम के लिए बड़े ऑफर्स को भी ठुकरा देने का साहस।

अभी तक तो यही समझा जाता था कि हमारे टैलेंटेड युवाओं में भारी पैकेज के पीछे भागने का क्रेज है, लेकिन जिस तरह आइ आइ टी कानपुर और अन्य जगहों के स्टूडेंट्स दरवाजे आई नौकरी को स्वीकार करने से मना कर रहे हैं, उससे तो यही लगता है कि उनके लिए सिर्फ पैसा ही तरक्की और सुखी जीवन का पैमाना नहीं। दरअसल, जिन युवाओं को अपनी काबलियत पर भरोसा है, वे अपनी पंसद के ऐसे क्षेत्र में करियर को आगे बढ़ाना चाहते हैं, जिसमें उन्हें सुकून भी मिले। इन दूरदर्शी युवाओं को यह अच्छी तरह पता है कि अगर वे बड़ी कंपनियों के मोटे पैकेज वाली नौकरियों के चंगुल में एक बार फंस गए, तो फिर बाहर आना मुश्किल है। पैसा तो उनके ऊपर भले ही बरसेगा, पर उनकी जिंदगी से सुकून चला जाएगा। न तो खुद के लिए समय होगा ओर न घर–परिवार के लिए। फिर ऐसी कामयाबी किस काम की ? उन्हें यह भरोसा तो है कि अपनी काबलियत से वे इतना पैसा तो कमा ही लेंगे, जो उन्हें और उनके परिवार को खुशहाल रख सके।

हालांकि ऐसे सपने देख रहे युवाओं को इस बात का ध्यान रखना है कि लक्ष्य पर नजर रखते हुए भी फिलहाल वे खुद को अधिक से अधिक स्किल्ड बनाने पर ध्यान दें। पैसे के साथ सुकून चाहिए, तो सिर्फ संस्थानों के भरोसे रहने की बजाय स्किल को प्रैक्टिकली सीखने और अपडेट करने के लिए खुद को इंडस्ट्री से जोड़ने की पहल करें। उन्हें कामयाबी जरूर मिलेगी।

खुशबू

बी.एस.सी. द्वितीय वर्ष

राष्ट्रीय स्तर पर धर्म शिक्षा विभाग की उपलब्धियां

तर्घ 2014-15

1.	प्रिया अरोड़ा पुत्री गुल्शन अरोड़ा	बी.ए. प्रथम वर्ष	93/100 प्रथम
2.	सविता पांडेय पुत्री राजपाल पांडेय	बी.ए. द्वितीय वर्ष	93/100 द्वितीय
3.	पल्लवी पुत्री अशोक कुमार	बी.ए. तृतीय वर्ष	95/100 प्रथम
4.	मधु पुत्री हरीश कुमार	बी.ए. तृतीय वर्ष	94/100 द्वितीय
5.	प्रीति पुत्री राम कुमार	बी.ए. तृतीय वर्ष	93/100 तृतीय
		वर्ष 2015-16	
1.	प्रिया अरोड़ा पुत्री गुल्शन अरोड़ा	बी.ए. द्वितीय वर्ष	95/100 प्रथम
2.	आरजू पुत्री रविंद्र कुमार	बी.ए. द्वितीय वर्ष	94/100 द्वितीय
3.	अमनदीप कौर पुत्री सतपाल सिंह	बी.ए. तृतीय वर्ष	94/100 प्रथम
4.	सविता पांडेय पुत्री राजपाल पांडेय	बी.ए. तृतीय वर्ष	92/100 तृतीय वर्ष
			डॉ. ब्रहमवेद शर्मा
			प्रभारी, धर्म शिक्षा विभाग

उतिष्ठत जागृत !

- इस संसार में कमजोर रहना सबसे बड़ा अपराध है।
- दुनिया में आलस्य को पोषण देने जैसा दूसरा भयंकर
 पाप नहीं है।
- हम कोई ऐसा काम न करें जिसमें अपनी अंतरात्मा ही
 अपने को धिक्कारे।
- लापरवाही एक प्रकार की आत्महत्या है।
- अगर यह दुनिया हमारे कार्यों की प्रशंसा करती है, तो इसमें कुछ भी बुरा नहीं है। खतरा तब है जब हम प्रशंसा पाने के लिए किसी काम को करते हें।
- तुम क्या हो ? यदि इस बात को जानना चाहते हो, तो आत्म–चिंतन करके देखो कि तुम्हारे विचार कैसे हैं ? जिस प्रकार की इच्छा और आकाक्षाएं तुम्हारे मन में उठती रहती हैं, अवश्य ही तुम वही हो।
- 'कल' शैतान का दूत है। इतिहास गवाह है कि इस
 'कल' की धार पर कितने प्रतिभावानों का गला कट
 गया, कितनों की योजनाएं अधूरी रह गई। कितनों के
 निश्चय जवानी जमा–खर्च रहे गए। कितने 'हाय कुछ
 न कर पाया' कहते हुए हाथ मलते रह गये। 'कल'
 असमर्थता और आलस्य का घोतक है।
- गिरे हुए को उठाओ, गिरते हुए को सँभालो, पर धक्का किसी को मत दो। सोचो यदि कोई तुम्हें धक्का देने लगता है, तो तुम्हारा हृदय उसे कैसा अभिशाप देता है, वैसा ही इसका भी देगा।
- मनुष्य गलतियों से भरा हुआ है। सबमें कुछ न कुछ दोष होते हैं। इसलिए दूसरों के दोषों पर ध्यान न देकर उनके गुणों को परखना चाहिए और आपस में मिलजुल कर एक दूसरे को सुधारने का उद्योग करते हुए प्रेमपूर्वक आगे बढ़ना चाहिए।

है क्योंकि गिरकर भी उठा जा सकता है। जो चढ़ता है वही गिरता भी है। घबराओ मत ! चलो, गिरो, उठो–फिर आगे बढ़ो।

- सुन्दर वही है जिसका हृदय सुन्दर है। जो आकृति से बहुत सुन्दर है, जिसके शरीर का रंग और चेहरे की बनावट बहुत आकर्षक है परन्तु जिसके हृदय में दुर्गुण और दोष भरे हैं, वह मनुष्य वास्तव में गंदा और कुरूप है।
- इस बात की परवाह मत करो कि लोग तुम्हें क्या कहते हैं ? लोग तो अपने–अपने मन की कहेंगे। वे राग द्वेष का जैसा चश्मा चढ़ाये होंगे, वैसा ही कहेंगे। उनकी प्रशंसा में फूलो मत और उनकी निन्दा से घबराकर लक्ष्य से मत हटो।
- यह जीवन संग्राम है। इसमें जो युद्ध की सी तत्परता व्यक्त नहीं करता वह हार जाता है पर जो प्रयत्न और पुरुषार्थ का गांडीव उठाकर रणोद्यत हो जाता है, वही अंत में विजय पाता है।
- परिश्रम और आत्म–विश्वास एक दूसरे के बिना अूधरे
 हैं। दोनों मिलकर के ही लक्ष्य तक पहुँचने में समर्थ हो
 पाते हैं।
- 🔹 श्रेष्ठ आदतों से सर्वप्रमुख हैं–नियमितता की आदत।
- असफलता की उतनी निन्दा नहीं होती जितनी गैर जिम्मेवारी और लापरवाही की होती है।
- विचारवान अपनी असफलताओं के लिए दूसरों को दोषी नहीं ठहराते परंतु गंभीरतापूर्वक यह खोजते हैं कि किन त्रुटियों के कारण पिछड़ना पड़ा

ब्रहमवेता सिंह बराड़ बी.एस.सी-प्रथम वर्ष

यदि गिर पड़ो, तो हताश मत होओ। गिरना बुरा नहीं

अलैक्जैण्डर ग्राहम बैल

वैसे तो 'एलेक्जैण्डर ग्राहम बैल' को दूरभाष और टेलीफोन के आविष्कारक के रूप में ही ज्यादा जानते और पहचानते हैं लेकिन

बहुत कम लोगों को पता है कि वास्तव में इन्होंने अठारह विभिन्न पेटेन्ट लिए थे। टेलीफोन के अलावा उन्होंने एक और भी बेहद उपयोगी यंत्र 'मेटल डिटेक्टर' यंत्र का आविष्कार

किया था। उस समय इसको इतनी तवज्ज़ो नहीं दी गई थी क्योंकि तब ज्यादातर लोगों का ध्यान संचार व्यवस्थाओं को विस्तृत तथा सुदृढ़ बनाने पर केन्द्रित था। लेकिन बदलते परिवेश में जब यहां वहां आतंकी हमले और अन्य गंभीर तरह के अपराधों का भय और आशंका दिन पर दिन मुंह फैलाए बढ़ती जा रही है तब प्रायः ही छोटे से छोटे और बड़े से बड़े दफतरों, शापिंग माल, हवाई अड्ड्ों आदि पर मेटल डिटेक्टर यंत्र लगाने लगे हैं। यह इस बात का स्पष्ट संकेत था कि ऐसी वारदातों से लड़ने के लिए यह एक उपयोगी यंत्र है।

इनकी शख्यिसत और काबलियत का अन्दाजा इसी से लगाया जा सकता है कि ग्राहम बेल के नाम से विख्यात हुए महान वैज्ञानिक ने 1876 में सिर्फ 24 साल की उम्र से ही टेलीफोन की खोज कर ली थी। इससे एक साल बाद ही उन्होंने 1877 में 'बेल टेलीफोन कंपनी' की स्थापना की। इसके बाद भी वह विभिन्न प्रकार के शोध कार्यों में लगे रहे। बेल ने टेलीफोन की खोज के बाद भी बराबर उसमें सुधार के लिए कड़ी मेहनत और लगातार सुधार करते हुए आखिरकार ऐसे यंत्र का प्रोटोटाइप बनाने में सफलता प्राप्त कर ली जिसमें लम्बी दूरी के दो ठिकानों पर आपस में बात की जा सकती है। 1915 में इसी परिवर्तित टेलीफोन के जरिए परस्पर कई हजार किलोमीटर की दूरी रखने वाले शहर न्यूयार्क और सान् फ्रांसिस्को के मध्य संचार वार्ता आरंभ में किया था।

इसमें न्यूयार्क में बैठे बेल ने सैन फ्रांसिस्को में बैठे अपने सहयोगी वाटसन से बातचीत की थी। 'न्यूयार्क टाइम्स' ने इस घटना को काफी प्रमुखता देते हुए इसका ब्यौरा प्रकाशित किया था।

3 मार्च, 1847 को स्काटलैंड में पैदा हुए ग्राहम बेल शुरू से ही जिज्ञासु प्रवृति के थे। अपने विभिन्न प्रकार के विचारों को सफल करने में लगे रहते। कहते हैं कि उनकी विभिन्न खोजों पर उनके निजी अनुभवों का प्रभाव था। बताते हैं कि जब उनके नवजात पुत्र की सांस की समस्याओं के कारण मौत हो गई तो उन्होंने इस समस्या के समाधान के लिए एक 'मेटल वैक्यूम जैकेट' तैयार किया जिससे नवजात शिश्ओं को ही नहीं, अपित् बड़ों को भी सांस लेने में आसानी होती थी। उनका यह उपकरण 1950 तक काफी लोकप्रिय रहा और बाद में इसमें और भी सुधार किए गए। अपने आसपास कई लोगों को बोलने एवं सुनने में कठिनाई होते देख, उन्होंने इस दिशा में भी अपना ध्यान दिया और सुनने की समस्या के आकलन के लिए 'आडियोमीटर' की खोज की। उन्होंने विभिन्न क्षेत्रों के अलावा वैकल्पिक उर्जा और समुद्र के पानी से नमक हटाने की दिशा में भी काम किया। 2 अगस्त. 1922 को उनका निधन हो गया। बेल को अपने जीवन में कई पुरस्कार और सम्मान मिले थे। शॉरलॉट ग्रे के अनुसार –बेल के कई क्षेत्रों में दिलचस्पी थी। वह काफी देर तकअध्ययनशील रहते थे। वह देर तक इनसाइकलोपीडिया ब्रिटानिका पढ़ते थे। शॉरलॉट ग्रे के अनुसार बेल के नाम 18 पेटेंट दर्ज है।

> श्रुति अरोड़ा बी.एस.सी. प्रथम वर्ष

रिश्ते

रिश्ते रेत की तरह होते हैं, अगर उन्हें मुट्ठी में रखो तो फिर भी तो उसमें से निकल ही जाते हैं और अगर खुला छोड़ दो तो वो पूरी तरह से ही निकल जाते हैं। इसलिए हमें रिश्तों को कभी भी खुला नहीं छोड़ना चाहिए और न ही उन्हें दबाकर रखना चाहिए जिसमें उनका दम ही घटने लगे। रिश्ते बहुत तरह के होते हैं जैसे कि मां–बाप का रिश्ता, भाई–बहन का रिश्ता, दोस्ती का रिश्ता, किसी अनजाने के साथ कोई भी मुंह बोला रिश्ता, गुरु शिष्य का रिश्ता, दो प्यार करने वालों में रिश्ता और भी बहुत सारे रिश्ते। जिन्दगी जीने के लिए हर प्रकार के रिश्ते की अपनी-अपनी अहमियत होती है। हमें हर रिश्ते को साथ लेकर चलना होता है। कहीं पर भी किसी भी जगह या रिश्ते में गिरावट आती है तो सारा ही जीवन हिल जाता है जैसे की चारपाई के सभी पांव सलामत हो तो वो ठीक मानी जाती है पर अगर उसका एक भी पांव खराब हो जाए या टूट जाए तो सारी चारपाई किसी काम का नहीं रहती। हम अपने रिश्तेदारों या रिश्तों में से सबको अलग-अलग स्थान देते हैं। कई रिश्ते हमारे लिए बहुत ही महत्वपूर्ण होते हैं और कई ऐसे होते हैं जिन्हें छोड़ा भी नहीं जा सकता और पूरी तरह अपनाया भी नहीं जा सकता। हमारी जिन्दगी में बहुत से नए रिश्ते बनते हैं जो हमारे लिए बहुत महत्वपूर्ण बन जाते हैं पर दुनिया की नजर में उन रिश्तों की कोई अहमियत नहीं होती, उन्हें खोखले रिश्ते समझा

कप्यूटर इन हिन्दी

आज मैं आप लोगों को इस लेख के जरिए कप्यूटर का महत्व बताऊँगा।

देखा जाए तो कप्यूटर आज की जरूरत है। आजकल की दुनियां में मानव समय चाहता है। कप्यूटर विज्ञान का अद्भुत चमत्कार है। कप्यूटर एक ऐसी मशीन है जिसने दुनिया को आपके पास ला दिया। हम जानते हैं कि मनुष्य को अनेक शक्तियां तथा सामर्थ्य प्राप्त है। मानव ने इसी शाक्ति और दिमाग का उपयोग कर इसे बनाया जो मानव मस्तिष्क (दिमाग) से भी तेज है। आज कप्यूटर हमारे सब के काम में हमारी मदद कर रहा है। चाहे वह शिक्षा का क्षेत्र हो, मनोरंजन का क्षेत्र हो या विज्ञापन का क्षेत्र या अन्य कोई और क्षेत्र। कप्यूटर हर क्षेत्र में हमारी मदद करने में लगा है।

जाता है। शुरू शुरू में हमें बहुत खुशी मिलती है इतनी खुशी कि हम सब रिश्तों को भूल जाते हैं कि कौन ज्यादा महत्वपूर्ण है। पर जैसे–जैसे समय बीतता है वो रिश्ता भी धुँधला हो जाता है और हम एक दूसरे के लिए आम हो जाते हैं। एक समय ऐसा भी आता है जब वो रिश्ता टूटने को आ जाता है तब जो दर्द होता है वो दर्द शब्दों में ब्याँ नहीं हो सकता। ऐसा लगने लगता है जैसे कि मौत नज़दीक आ गई हो या जैसे कोई ट्रेन छूट रही हो और आप देखते ही रह जाएँ। अगर कोई दो में से रिश्ते को बचाना भी चाहे तो दूसरा न चाहकर भी बात कहता है कि पहले वाला खामोश हो जाता है। यह समय होता है जब किसी की भी कोई गलती नहीं होती, पर दोनां को एक दूसरे की गलती लगने लगती है। चाहे दोनों ही रिश्ता बचाने के पक्ष में हों। तो इस समय हमें बहुत ही सहनशीलता रखनी चाहिए, अगर कुछ भी गलती से या ग्स्से में बोल दिया जाए तो सब कुछ खत्म हो सकता है जो कि कभी भी भर नहीं सकते हम। अंत में मैं यही कहना चाहूँगा कि रिश्ते बहुत ही महत्वपूर्ण होते हैं। उन्हें किसी भी नए रिश्ते के जुड़ने पर खत्म नहीं करना चाहिए और जब भी किसी भी रिश्ते में कोई गिरावट आने लगे तो बिना किसी झिझक से बात करनी चाहिए और उसे बचाने का पूर्णतया प्रयास करना चाहिए।

> अभिलाष वाटस बी.एस.सी. द्वितीय वर्ष

इंटरनैट का महत्व

इंटरनेट ने विश्व में जैसा क्रांतिकारी परिवर्तन किया, वैसा किसी भी दूसरी तकनीक ने नहीं किया। इंटरनेट दूर बैठे उपभोक्ताओं के मध्य संवाद का माध्यम है। यह किसी भी सूचना को विश्व स्तर पर प्रकाशित करने का जरिया है। आज दुनिया के अधिकतर हिस्सों में इंटरनेट से जुड़ना संभव

है। आजकल हर जगह इंटरनैट की उपभोग किया जा रहा है। नई पीढ़ी में इंटरनैट चैट या चर्चा व्यापक रूप से लोकप्रिय है। कम्प्यूटर आजकल के जीवन की जरूरत बन गया है। आज हम घर बैठे–बैठे ही जो भी काम करने में सक्षम हैं, इन सब का श्रेय कम्प्यूटर को जाता है।

> श्रवण कुमार झा बी.एस.सी–तृतीय वर्ष

औरत की जिंदगी

उदाहरण के तौर पर मैरीकाम, पी.टी. ऊषा, साईना नेहवाल, कल्पना चावला आदि औरतों ने हमारे देश का नाम ऊंचे शिखर पर पहुंचाया है।

इतना कुछ होने के बावजूद भी आज हमारे देश की औरतें अपने आप को पूरी तरह से सुरक्षित नहीं देख पा रही। आज भी वही पुरानी सोच कि लड़कियाँ घर की अमानत हैं, घर में रहें तो बेहतर है। इस वजह से राजस्थान, उत्तर–प्रदेश, बिहार

आदि काफी सारे राज्य में लड़कियां अभी भी कम साक्षर हैं।

और काफी सारी बातें जैसे 'रेप, अपहरण आदि लड़कियों को दुर्बलता प्रदान कर रही हैं।

हम पूछते हैं आपसे आखिर ऐसा क्यों ?

इन सबका जिम्मेदार कौन है ? कोई बता सकता है हमें ? इन सबका जिमेदार हम खुद हैं। हमारे समाज में रह–रहे कुछ गंदी धारणा रखने वाले इंसान। हमें इनको

बदलना होगा। इनकी सोच, इनका व्यवहार–तभी कहीं जाकर औरतों की जिंदगी में सुधार आ पाएगा और इसके लिए हम सबको मिलकर एक–ठोस कदम उठा पडेगा क्योंकि –

> ''औरत से ही है शान हमारी, औरत ही है सम्मान हमारी।''

> > श्रवण कुमार झा बी.एस.सी.–तृतीय वर्ष

आज मैं आप लोगों से जो चर्चा करना चाहता हूं वह औरत की जिंदगी पर अधारित है।

कहा जाता है कि औरत की जिंदगी इस देश में कभी भी एक–समान नहीं रही। हमेशा से ही औरत की जिंदगी में उतार–चढ़ाव हमें देखने को मिला।

जहां तक मेरा अनुभव है और जो कुछ भी पढ़ा औरतों के बारे, जो कुछ भी देखा और सुना वो सब मैं आप लोगों को इस लेख के जरिए बताना चाहँगा।

कहा जाता है कि ऋग्वैदिक काल में औरतों और पुरूषों को एक समान अधिकार प्राप्त था जिसका उदाहरण हमें विदुषी अश्वरा और धोषा के नाम से पता चलता है।

जैसे–जैसे समय बीतता गया औरतों की जिंदगी भी बदलती गई। कुछ कुरीतियों ने औरतों की जिंदगी को उथल–पुथल कर के रख दिया जैसे : बाल विवाह, बहु–विवाह, सती प्रथा आदि ने औरतों की जिंदगी को तहस–नहस करके रख दिया।

बाल–विवाह में लड़कियों की शादी कम उम्र में ही कर दी जाती थी। सती प्रथा जिसके तहत अगर किसी लड़की के पति का देहांत हो जाता था, तो उस लड़की को अपने पति के साथ जलना पड़ता था, अगर कोई इन्कार करें तो उसे जबरदस्ती जला दिया जाता था।

आज पिछले समय की तुलना में औरतों की जिंदगी थोड़ी बेहतर देखने को मिल रही है। आज हमारे देश की औरतें हर क्षेत्र में अपने–आप को बेहतर साबित कर रही हैं। चाहे खेल का मैदान हो, पढाई का क्षेत्र हो या जंग का

मैदान हर क्षेत्र में अपने–आप को बेहतर साबित कर रही है।

www.davcollegemalout.com | 47

Staff Editor

Subhash Gupta Dean, Science Faculty

Student Editor

Abhishek Kathpal B.Sc.-III

Vanshika B.Sc.-II

CONTENTS

NO.	ARTICLE	PAGE NO.
1.	EDITOR'S NOTE	49
2.	TOXIC CHEMICALS AND THEIR ROLE IN OUR ENVIRONMENT	50
3.	SMART CHEMISTRY IN SMART PHONES	52
4.	WINNERS AND LOSERS	53
5.	MANGALYAN	54
6.	IMPORTANCE OF PEACE IN YOUTH DEVELOPMENT	55
7.	DIABETES	56
8.	DR. HAR GOBIND KHORANA	57
9.	A LETTER FROM A SCIENTIST TO HIS BELOVED	58
10.	NECESSITY OF WILDLIFE CONSERVATIONS	59
11.	DNA FINGER PRINTING	60
12.	YEAST CELLS GENETICALLY MODIFIED AS STRONG PAINKILLERS	61
13.	GALILEO GALILEL	62
14.	LIFE IS MOMENTUM NOT REST	62
15.	NOBLE PRIZE WINNERS OF 2014	63
16.	SYMPTOMS RELATED TO	63
17.	DRUGS	64
18.	BE VEGETARIAN	64
20.	USES OF BAMBOOS BAMBOO (BANS)	65
21.	IMPORTANCE & APPLICATION OF MATHEMATICS	66
22.	FUNNY MATH STUDENT LOVE LETTER	66
23.	S.RAMANUJAM-A GREAT MATHEMATICIAN (1887-1920)	67
24.	WHAT EQUALS 100% IN LIFE ?	70
25.	DISCIPLINE	70
26.	MATHEMATICAL BRAIN TEASERS	71
27.	BIRTHDAY MATHS	72
28.	AMAZING PUZZLE	72
29.	BEAUTY OF MATHS	72
30.	INTERESTING FACTS ABOUT MATHS !!	73
31.	3D SHAPES POEM	73
32.	MATHS TRICKS AND FUN	74
33.	MATHS QUOTES	74

EDITOR'S NOTE

Dear Colleagues & Students,

A warm welcome to all of you in the new year 2017. May I take this opportunity to thank everyone who contributed to this magazine. May I remind you that the aim of this magazine is to help us feel connected & to keep staff & students informed about new developments. Please feel free to bring any comments, suggestions or new stories to our attention for future editions.

To really make progress, we need to have fundamental understanding of nature when we don't have it yet, trial & error is better than nothing. Scientists do learn from their mistakes & the field of Science moves ahead because of it.

I hope you will enjoy this edition magazine & can see the progress we & our students are making & hope to continue the same in future.

Subhash Gupta

Dean Science Faculty Editor, Science Section

TOXIC CHEMICALS AND THEIR ROLE IN OUR ENVIRONMENT

Everything in the physical world around us is made of chemicals. A chemical or mixture having capability to harm the environment, living beings and to human health by any mode of exposure like inhaled, swallowed or absorbed through the skin is known as toxic chemical.

Over the past century, humans have introduced a large number of chemical substances into the environment. Some are the waste from industrial and agricultural processes. Some have been designed as structural materials and others have been designed to perform various functions such as healing the sick or killing pests and weeds. Some of the chemicals with which we come in contact in daily lives are man-made like drugs, cosmetics, workplace chemicals, household cleaning agents and so on. Many of the chemicals with which we are exposed each day occur naturally and are found in our food, in the air, and in water. The number of natural chemicals is far more in our environment than man-made ones. Obviously some chemicals are useful but many are toxic and harm to the environment and our health far outweighs their benefit to society.

Chemicals enter air as emissions and water as effluent. Industrial and motor vehicle emissions of nitrogen and sulphur oxides cause acid rain, which poisons fish and other organisms in water bodies and affects the ability of soil to support plants. Carbon dioxide causes the greenhouse effect and climate change. Chlorofluorocarbons (CFC's) cause the destruction of ozone in the stratosphere and create the possibility of serious environmental damage from ultraviolet radiations. Chemical fertilizers and nutrients run-off from farms and gardens cause the build up of toxic algae in rivers, making them uninhabitable to aquatic organisms and unpleasant for humans. Some toxic chemicals find their way from landfill waste sites into our groundwater, rivers and oceans, and induce genetic changes that compromise the ability of life to reproduce and survive.

Impact of man-made chemicals on the environment:

The impact of human activities on the environment is complex and affects a chain of interconnecting ecosystems. The extinction of species all along the chain may mean the loss of useful genetic material or life saving cancer drugs or safer alternatives to the dangerous chemicals in use at the moment.

Organochlorine compounds such as Polychlorinated biphenyls (PCBs) were developed originally for use in electric equipment as cooling agents and are very dangerous chemicals. During the manufacture and disposal of products containing PCBs, and as a result of accidents, millions of gallons of PCB have leaked out. They are difficult to detect, are nearly indestructible and large quantities remain in existence and they will remain in the environment for a long time. They accumulate in food chain and significant levels of them have been found in marine species, particularly mammals and sea birds. They are carcinogenic and capable of damaging the liver, nervous system and the reproductive system in adults. When PCBs are burned, even more toxic dioxins are formed.

Dioxins, are a class of super-toxic chemicals formed as a by-product of manufacturing, moulding, or burning of organic chemicals and plastics that contain chlorine. They are the most toxic man-made organic chemicals known. They cause serious health effects even at very low concerntration. They are virtually in-destructible and are excreted by the body extremely slowly. Dioxins enter the body in food and accumulate in body fat. They bind to cell receptors and disrupt hormone functions in the body and also affect gene functions. Our body have no defence against dioxins which may cause a wide range of problems, from cancer to reduced immunity to nervous system disorders to miscarriages and birth deformity.

Over the past forty years, there has been a dramatic increase in the manufacture and use of chlorinated organic chemicals in plastics, insecticides and herbicides. Dioxins have been found in high concentrations near to the sites where these chemicals have been produced and where insecticides and herbicides have been heavily used, such as on farms, orchards etc. They have also been found from paper mills where chlorine chemicals have been used to bleach wood pulp. In the last few years, we have begun to discard our old household plastic products, together with industrial and medical waste by burning them in incinerators. Dioxins formed during the combustion process have been carried for hundreds of miles as tiny specks of ash and contaminated the countryside. They settle on pastures and crops and get eaten by cows, pigs and chickens. They get into lakes, streams, and oceans and are taken up by fish. They go through the food chain and appear in meat and milk and accumulate in the fat cells of our bodies.

Important examples regarding effect of toxic chemicals released in our environment :

- Bhopal Gas Tragedy is the world's worst industrial catastrophe in which a leak of methyl isocyanate gas (an extremely toxic chemical) from the plant affected several thousands of people.
- Minamata disease was discovered for the first time in the world in Japan in 1956. It was attributed to the methyl mercury that was generated in the process for producing acetaldehyde using mercury as catalyst. Methyl mercury had accumulated in fishes

and shellfishes and those who eat them had been poisoned with it. A lot of harm was done from this disease to the humans as well as animals.

3. Plastic/ polythene bags used in our daily life contains a polymer of ethylene (polyethylene). It damages the plant and animal life, not only this it also damages the ecosysytem of aquatic and marine life.

What we can do?

- * Use biodegradable products;
- * Make your own cleaning agents using safe materials;
- Dispose of chemical waste carefully and do not put them down the sink;
- * Do not burn plastic;
- * Avoid all organic chemicals that have chlorine including wood preservatives, herbicides and insecticides;
- * Use oxygen bleach instead chlorine bleach (i.e. sodium hypochlorite) and its products;
- * Avoid products made of or packaged in polyvinyl chloride (PVC);
- To minimize the risk of dioxins accumulating in the body, avoid all full fat dairy products and fatty meat such as beef or pork;
- * Wash all fruits and vegetables to remove chlorophenol pesticide residue;
- * Avoid soaps, toothpaste and deodorants containing 'triclosan', a chlorophenol.

Conclusion:

We can reduce the dioxins if we stop producing PVCs and other chlorinated chemicals. Ask your supermarket to sell Totally Chlorine Free (TCF) products. Join & form local environmental groups campaigning against hazardous chemicals.

> Raj Kumar Goyal Associate Prof. in Botany

SMART CHEMISTRY IN SMART PHONES

Technology is getting really advanced today and it is becoming an essential part of life. There has been also a great and very vast era of the evolution of mobile phones from simple and bigger mobile phones, which were able to send and receive calls and text messages only. The smart phones are more likely to be the hand held computers for configuring the daily schedules, saving large documents, for watching videos, listening music, using internet, video conferencing and much more than a human mind can think.

Today smart phones are the devices which provide all the facilities what a user need in his daily life, such as e-mail, notebook, Bluetooth, gaming panel, high resolution camera applications and many other computerized applications that a human

being can just think of. None of this would be possible without chemistry, and every time you use your smart phone, you are putting chemistry into action.

Smart phone chemistry

If you are wondering what chemistry has to do with smart phones, just look at the periodic table. Of the 83 stable (nonradioactive) elements, at least 70 of them can be found in smart phones! That's 84% of all of the stable elements. Metals are what make smart phones so "smart." An average smart phone may contain up to 62 different types of metals. The rare-earth metalsplays a vital role. These rare-earth metals include scandium and yttrium, as well as elements 5771, the lanthanides. Many of the vivid red, blue, and green colors you see on your screen are due to rare-earth metals, which are also used in the phone circuitry and in the speakers. Also, your phone would not be able to vibrate without neodymium and dysprosium. Rare-earth elements are so important in the electronics, communications, and defence industries that the U.S. Department of Energy dubbed them the "technology metals."

Smart phone's display

When shopping for a smart phone, the single most important feature that people look for is the display. The screen allows you to see the phone's display. If you have ever dropped your phone without damaging the screen, you were probably relieved. Smart phone screens are designed to be extremely tough. This toughness is due to synthetic glassceramic, a material that shares many properties with both glass and ceramic. Glass is an amorphous solid and lacks a crystalline structure. Excessive stress forms a crack. On the other hand, ceramic is crystalline and brittle. They resist compression, but they can break when they are bent. The combination of glass and ceramic forms a material that is tougher and stronger than each of the materials by themselves. A glass-ceramic is formed by overheating the glass. This super-strong glass would eventually make its way to nearly every smart phone screen. It is so strong it goes by the name, Gorilla Glass. Laboratory tests have shown that Gorilla Glass can withstand 100,000 pounds of pressure per square inch!

Gorilla Glass is composed of an oxide of silicon and aluminumal so called aluminosilicate glassalong with sodium ions (Fig.)

(Figure: Gorilla Glass, which is used in Smart phone

displays, is a type of glass that is strengthened by the addition of potassium ions, which replace smaller sodium ions.)

What's behind a touch screen?

As every smart phone user knows, the screen on a Smart phone is far more than just a tough piece of glass. It is a screen that responds to your touchaptly named a touch screengiving you a personal connection to your phone.

A capacitive touch screen panel consists of an insulator such as glass coated with a transparent conductor such as indium tin oxide (InSnO) so that it could conduct electricity. When you touch the screen, a tiny bit of this stored electrical charge enters your fingernot enough for you to feel but enough for the screen to detect. As this electrical charge leaves the screen and enters your finger, the screen registers a voltage drop, the location of which is processed by the software, which orders the resulting action. This tiny bit of electrical current enters your finger because your skin is an electrical conductorprimarily due to the combination of salt and moisture on your fingertips, creating an ionic solution. Your body actually becomes part of the circuit, as a tiny bit of electricity flows through you every time you use the touch screen on your smart phone.

Smart phone technology is evolving at a dizzying pace. You can now use your smart phone to check your blood sugar, adjust your home's thermostat, and start your car. Twenty years ago, no one envisioned that people would someday take more pictures with their cell phones than with their standalone cameras. It is anyone's guess what will come next. Thanks to the intersection of chemistry and innovation, the possibilities are limitless.

> **Prof. Subhash Gupta** Head, Dept. of Chemistry

WINNERS AND LOSERS

Winners always a part of solution, Losers always part of problems.

Winners always say, "Let me do it for you" Losers say "This is not my job"

Winners say, "This work is very difficult but it is possible"

Losers say, "This work may be possible but is difficult"

Winners say, "I should do something" Losers say, "Something must happen"

Winners look for future, Losers look in past,

Winners Speak after thinking Losers think after speaking

Winners always have a program to be something Losers always have an excuse to do nothing Brahambeta Singh Brar B.Sc.-I

MANGALYAN

On 23rd November 2008, the first public acknowledgement of a mission to Mars was announced by then-ISRO (Indian space research organization) Chairman G. Madhavan Nair. The Mars Orbiters Mission (MOM), also called Mangalyan, concept began with a feasibility study in 2010 by the Indian Institute of space science and Technology after the launch of satellite Chandrayan-1 in 2008. The government of India approved the project on 3 August 2012. The space agency had planned the launch on 28 October 2013 but was postponed to 5 November 2013 following the delay in ISRO's spacecraft tracking ships to take up predetermined position due to poor weather conditions in the Pacific Ocean.

Assembly of the PSLV-XL launch vehicle, designated C25, started on 5 August 2013. The mounting of the five scientific instruments was completed at Indian Space Research Organisation Satellite Centre, Banglore, and the finished spacecraft was shipped to Sriharikota on 2 October 2013. The Mangalyan, was launched on 5 November 2013 by ISRO. It is India's first interplanetary mission and ISRO has become the fourth space agency to reach MARS, after the Soviet space program, NASA, and the European space agency. India is the first Asian nation to reach Mars orbit, and the first nation in the world to do so in its first attempt.

The Mars Orbiter Mission probe lifted-off from the first Launch Pad at Satish Dhawan Space Centre (Sriharikota), Andhra Pradesh, using a Polar Satellite Launch Vehicle (PSLV) rocket C25 on 5 November 2013. The Mangalyan spent about a month in earth orbit, where it made a serious of seven orbit raising maneuvers before trans-Mars injection. On 30 November 2013 at 19:19 AM, a 23 minute engine firing initiated the transfer of Mangalyan away from earth orbit towards Mars. The Mangalyan travelled a distance of 780,000,000 kilometers to reach Mars. After a 298- days journey to Mars, it was successfully inserted into Mars orbit

on 24 September 2014. **Mission Cost :**

The total cost of the mission was approximately 450 crore (US\$73 million), making it the least-expensive Mars mission till date. The low cost of the mission was ascribed by K. Radhakrishan, the chairman of ISRO, to various factors, including a "modular approach", few ground tests and long (18-20 hour) working days for scientists, home-grown technologies, simpler design, and significantly less complicated payloads. **Mission Objectives :**

The primary objectives of the Mars Orbiter Mission is to showcase India's rocket launch systems, spacecraft building and operations capabilities. Specifically, to develop the technologies required for designing, planning, management and operations of an interplanetary mission. The Secondary objective is to explore Mars' surface features like morphology, mineralogy and study the constituents of martian atmosphere including methane and CO2 using remote sensing techniques. The atmosphere of Mars, effects of solar wind and radiation etc. using indigenous scientific instruments.

Spacecraft specifications :

- * Mass: The lift-off mass was 1,350 kg, including 852 kg of propellant.
- * Power: Electric power is generated by three solar array panels of 1.8 m x 1.4 m each, for a maximum of 840 watts of power generation in Mars orbit. Electricity is stored in a 36 Ah (Ampere hour) lithium-ion Battery.
- * Propulsion: A liquid fuel engine with a thrust of 440 Newton is used for orbit raising and insertion into Mars orbit. The orbit also has eight 22-newton thrusters for altitude control.

Payload :

Scientific Instrument

LAP Lyman-Alpha Photometer 1.97Kg

MSM	Methane Sensor for Mars		2.94Kg			
MENCA	Mars Exospheric Neutral	3.56kg				
Composition Analyzer						
TIS	Thermal infrared Imaging					
	Spectrometer		3.20kg			
MCC	Mars color Camera		1.27kg			

Status:

The orbit insertion put MOM in highly elliptical orbit around Mars, with a period of 72 hours 51 minutes 51 seconds. At the end of the orbit insertion, MOM was left with 40kg of fuel on board.

On 24 March 2015, MOM completed its initial six month mission in orbit around Mars and all five of its scientific instruments are working properly. The orbiter can reportedly continue orbiting Mars for several years with its remaining propellant.

Awards :

The Mars Orbiter Mission team won US-based National Space Society's 2015 Space Pioneer Award in the science and engineering category. NSS said the award was given as the Indian agency successfully executed a Mars mission in its first attempt.

Follow-Up mission :

ISRO plans to develop and launch a follow-up mission called Mangalyan 2 with a greater scientific payload to Mars between 2018 and 2020. This mission will likely consist of a lender and a Mars rover.

Prof. Sudesh Grover

H.O.D., Dept. of Physics

IMPORTANCE OF PEACE IN YOUTH DEVELOPMENT

"Who will take up my work", asked the setting sun. Earth remained silent like a picture on the wall. There was an earthen lamp, who said, "Lord! I will do what little I can."

Noble Rabindranath Tagore's above lines evidently depict the role of youth. The youth is the wealth, hope, pride and future of a country. They can play a constructive and appreciative role in National development and peace. The future of the country depends upon the proper utilization of capabilities of the youth. Youth is the period when one has vigour, vitality, Spirit of adventure and enterprises & with the keep of these qualities; we can take our country to great heights of glory.

Even after 69 years of independence. India is beset with many problems which have kept us away from the track of progress. Problems like illiteracy, unemployment, Corruption etc. are the greatest obstacles which hinder the free development. The peace loving India is losing its peace day by day. One who lacks proper guidance, is unable to do well. They are getting involved in the dirty games of politics. Colleges have become mini assembly elections. They are made to quarrel with one another on the name of caste and religion. That is why the peace loving India is losing its peace day by day.

Only youth can construct a new nation by removing the obstacles. Our Development is possible only if our youth takes initiatives. They can do anything in peaceful atmosphere.

Great things can be achieved & great tasks can be done when work is done in peaceful environment.

So the Youth of India should understand Very Well :

"Badal de tumko, Dam itna Zmane mein nahin, Zamana tumse hai, tum Zmane se Nahin."

> Miss Komal Jagga (Assistant Professor) Physics Department

DIABETES

A young man in his early Thirties stands in the traffic fantasizing about having an amazing lunch, but suddenly, falls off from his bike. He is taken to the hospital where he joins the cadre called "DIABETIC" such is the extent and uncertainty of having diabetes in our lives.

Diabetes is a chronic disease which occur mainly in two forms:- Type I and II.

Type I : occurs when our body stops producing insulin which is a

hormone responsible for converting sugar into energy. So when sugar doesn't get converted, blood sugar level rises and at the same time, body cells starve for energy.

Type II : is insulin independent. In this, body produces insulin but body cells do not respond to it properly, as a result of which body stops producing insulin which is a situation of diabetes.

Diabetes can be easily identified. Its symptoms include:-

- * High blood sugar levels
- Frequent urination
- Frequent thirst, hunger
- * Unexplained Weight loss
- Delayed healing of wounds
- * Sexual problems

Diabetes

Blurry vision

Diabetes itself doesn't kill a person. It's the Complications associated with diabetes that does. They include blindness, kidney failure, heart attack, stroke, skin infection, high/low blood pressure, gastroparasis, high cholesterol and nerve damage. These are the most common complications of diabetes and the most common cause of death in India.

> Unfortunately, there is no cure for diabetes. We can only prevent it. The prevention measure include:

* Eating healthy diet, avoiding fast food.

- ⁶ Doing physical activities.
- * Regulate weight

Do not take stress

People having diabetes can live long and healthy lives by following the above mentioned preventive measures. They need not to lose hope.

So, stay happy, stay healthy.

A life full of opportunities is waiting for everyone. And Remember,

Zindagi Na Milegi Dobara.

Swati Setia Chhabra Dept Of Zoology

DR. HAR GOBIND KHORANA

(A Panjab University alumnus who won Nobel Prize)

Dr. Har Gobind Khorana, son of a Patwari (clerk in revenue department) rose from a dusty backward rural area of undivided India to win Nobel Prize in Medicine.

Of late Panjab University Chandigarh has been in the news and that too for a good reason. P.U. Chandigarh was included in the 225-250 bracket of

top universities of the world by Times Higher Education-2013 World University Rankings. None of the other institutes of India Including the prestigious Indian Institutes of Technology (IITs) could make this grade. Secondly in December 2013, the same

agency (THE) released the BRICKS and Emerging Economies Rankings-2014-world's First Ranking for universities in Brazil, Russia, India, China and South Africa (BRICKS) plus 17 other Emerging Economies, places P.U. Chandigarh at No. 13 ahead of six IITs (Kharagpur-30th, Kanpur-34th, Delhi-37th, Roorkie-37th, Guwahari-46th and Madras 47th). In this P.U. Chandigarh leads the 21 Indian Universities that were included in the list. There have been many alumni of P.U. Chandigarh who have contributed by their achievements in Scientific Research which has helped their alma-mater to achieve this exalted position. Some of those renowned scientists are : Dr. Ruchi Ram Sahni and his two sons : Dr. Birbal Sahni and Dr. Mulkh Raj Sahni, Dr. Shanti Sawroop Bhatnagar, Dr. R.C.Paul. The list is long but what another alumnus of this university, an Indian American Bio-chemist, Dr. Har Gobind Khorana could achieve no other alumnus of P.U. Chandigarh could do. Dr. Khorana rose from a dusty backward rural area of undivided India to win Nobel prize in Medicine in 1968. He shared this prize with Dr. Robert W. Holley of Cornell University and Dr. Marshall W. Nirenberg of National Institute of Health. They were given this prize for discovering

how genetic information is translated into proteins, which carry out the functions of a living cell. Their work was also connected with the nucleic acid RNA (Ribonucleic acid) that translates the genetic information contained in DNA (Deoxy ribonucleic acid). Dr. Khorana and Dr. Nirenberg were also awarded the Lousia Gross Horwitz Prize by Columbia University in the same year. Dr. Khorana achiveved another landmark- the construction of first artificial gene in 1972. The ability to synthesize DNA proved crucial to advances in genetic engineering and development of the biotechnology industry. One of its important applications is the DNA fingerprinting which can be used for identification of a person or to determine the paternity of an individual.

Har Gobind was born in Raipur village of west Punjab (which now forms part of Pakistan). In those days the date of birth of a child was rarely correctly recorded, but the most accepted date of birth of Dr. Khorana is considered to be January 9,1922. His father was a Patwari (clerk in the government revenue department). Har Gobind was the youngest of the five children of his parents. So, Dr. Khorana had a very humble primary schooling in his village where classes were mostly held under tree. He completed his high school education in D.A.V School Multan. He was a brilliant student and had an extraordinary aptitude for science subjects. So he received a scholarship to study chemistry at Panjab University Lahore where he earned his B,Sc. degree in 1943. He followed it up by doing his M.Sc. from Chemistry Department of the same university in 1945. After his M.Sc. he shifted to England and earned a doctorate degree in Organic chemistry from Liverpool University in 1948. He also worked at Cambridge University (where the famous team of James Watson and Francis-Crick discovered the now well-known double helix structure of DNA. After his Ph.D. he continued his post-doctoral studies in Zurich (1948-49). In 1952 he went to University of British Columbia, Vancouver and in 1960 he moved

to university of Winconsin-Madison. He became a naturalized citizen of United States of America (U.S.A) in 1966. In 1970 Dr. Khorana became the Alfred Sloan professor of Biology and Chemistry at the Massachusetts Institute of Technology where he worked until his retirement in 2007.

FAMILY : In 1952, Dr. Khorana married Ester Elizabeth Sibler whom he met in Switzerland. His wife died in 2001. They had three children. Julia Elizabeth (born May 4, 1953) Emily Anne (born Oct 18, 1954) and Dave Roy (born July26,1958). His daughter Emily Anne died at young age of 25 in 1979.

SOCIAL CAUSE (KHORANA PROGRAMME) : In 2007 The university of Winconsin-Madiison, Department of Biotechnology-government of India and U.S. Science and Technology Forum jointly

created the Khorana Programme. The Mission of Khorana Programme is to build an unlimited community of scientists, industrialists and social entrepreneurs in the United States and India. The Programme has there main objectives : i) Providing graduate and undergraduate students with transformative research experience. ii) Facilitating public-private partnerships between the U.S. and India. iii) Engaging partners in rural development and food security in India. In 2009, Khorana was hosted by Khorana Programme and honored at the 33rd Sternbock Symposium in Madison, Winconsin.

DEATH : Dr. Khorana died of natural causes on November 9, 2011 in Concord Massachusetts at the age of 89. He is survived by his daughter Julia and son Dave.

Prof. Y.P. Makker

Former, H.O.D., Dept. of Chemistry

A LETTER FROM A SCIENTIST TO HIS BELOVED

3 ohms, 4 wire station road Electronic city

My Dear synchronous,

You can not imagine how deeply I feel the pangs of your separation. Your nose like a suspended insulator, you ohmic eyes, your elliptical lips and your face like wheat stone bridge always haunt me like the shunting of a synchronous motors. Your love is as true as Newton's law of Motion. "Oh! Darling I wish you could find the Vectorial sum of my deep love for you by solving the vector diagram of the single phase transformer working on no load but with a high magnetizing current. You will surely come to this conclusion that my love is either in phase nor

lagging but leading at exactly 90 degrees. If you do not believe me, you can discuss the nature of phase sequence in an a.c. generator.

My love for you is increasing as fast as the speed of a shunt motor increases as the resistances are cut off in the case of a shunt motor starter. You can find the instantaneous value of my love using expression e-Max side.

You may forget me but I can never do so, because it is as difficult to forget you as the ohm's law and Kirchoff's law for the solution of electrical circuits.

Darling, this is my prayer to God that he may grant you an age of 'M' years and me that of 'N' years and balance over life with the half of static balance in such a way that if 'M' approaches infinity 'N' also approaches infinity and that we may lead an inseparable infinite life.

With love to "Load Factor" & "Divorce Factor"

I, am Your separately excited, "Lover" D.C. Generator.

NECESSITY OF WILDLIFE CONSERVATIONS

It is a fact that no animal or plant species is ever lasting and that none has yet existed for more than a few million years or so without evolving into some different forms. No doubt that this process is usually very slow in nature but the trend of extinction of species has been noticed to be swifting alarmingly in the recent years. The so called developmental activities of human beings appear to be responsible for the extinction of the magnificent animals of our jungles. Alongwith the alarmingly decreasing population of some wild species; their habitat has either shrunk drastically or is being made unfit for their survival.

The question arises that is why we are making efforts for the conversation of wildlife not only in India but throughout the world by spending a lot of money, energy and man power, when we are struggling for economic independence? It may also ask that what difference does it make if cheetah and pink headed duck have disappeared and the lion, tiger and rhinoceros would vanish in future ? But the reality is far away from the range of these questions. Our former Prime Minister Smt. Indira Gandhi in her message, while inaugurating the "Tiger Project" on 1st April 1973, said that "the narrow outlook of the accountant must give way to the wider vision of recreational, educational and ecological value of totally undisturbed areas "of widerness".

One of the most important heritage of human beings is the magnificent wildlife which is in so many ways more important than the man made wonders of the world, because if once destroyed wildlife may not be restored. The future generations could miss the majestic beauty of tiger, lordly elephant, grazing rhino, magnificent bison and the elegant swamp dear. If these wild animals become extinct then how dull and colorless would animal kingdom be? If proper conservation measures are not been taken in near future, these animals may fall in the category of 'Endangered' ones.

It is a fact that the life on earth is a delicate balance. Due to the presence of chloroplasts plants convert carbon dioxide of the air and water into organic substances. Herbivores obtain energy by feeding the plants. The carnivores derive their energy by feeding the herbivores. Lastly decomposers release this bind energy back to the nature. Thus producers, consumers and decomposers form ideal food chains in the nature. The continuation of such type of food chains in the nature is essential for the existence of the living world.

> Jeenus Arora B.Sc.-I (Medical)

DNA FINGER PRINTING

Meaning of DNA finger printing :

It is a modern technique that compares sets of DNA by locating identical sequences of nucleotides, often for the purposes of forensic identifications. It is also known as DNA profiling & DNA typing.

Invention of DNA Finger Printing.

DNA fingerprinting was invented in 1885 by a British geneticist. Sir Allee Jeffrys: He developed this

technique to identify inherited diseases. He never thought that it would help in for ensic investigation.

How matches

DNA fingerprints? Or Technique of DNA finger printing:

DNA of each person is somewhat distinct from that of any other except identical twins. There are 23 pairs of human chromosomes. Each pair has 1.5 millions of genes. Genes are segments of DNA that differ in the sequence of nucleotides.

Technique of DNA finger printing is based on the fact that DNA of one individual is about 90% identical to the DNA of another individual, there is 10% DNA that is different. This 10% of the total DNA is very important. It does not code for proteins or RNA & carries some specific sequences. These specific sequences are tendemly repeated many times. The number of repeats is very specific in each person.

This is 10% sequence which helps us to find DNA finger prints. For example how the investigator finds the criminal from the crime site with the help of blood collected from the crime site. Three persons are under observation (may be criminal). So, blood samples of these persons are matched with the blood collected from the crime site.

Useful Application of DNA Finger Printing

- i. In the study of breeding patterns of animal facing the danger of extinction.
- ii. In restoring health to the patients of leukemia (Blood Cancer)
- iii. In setting paternity dissolute, by finding the true biological father or mother of a child.
- iv. In tracing path of heredity diseases.
- v. DNA fingerprinting plays an important role in detecting crimes in forensic lab.

DNA Fingerprinting has been accepted in the law since 1986

Source of DNA fingerprinting

DNA for fingerprinting test may be obtained from blood or semen stain on clothes or other surfaces, saliva residue on cigarette butt, vaginal swab, tissue bits or even root follicle of single hair.

> Sandeep Kumar B.Sc.-III

YEAST CELLS GENETICALLY MODIFIED AS STRONG PAINKILLERS

Introduction : Scientists have genetically modified yeast cells to make them churn out painkillers that are normally harvested from opium poppies. The procedure raises hopes for a biological manufacturing route that slashes the time; it takes to make the valuable drugs from a year to several days. Researchers at Stanford University in California believe that with further development, batches of genetically modified (GM) yeast could produce the drugs at one tenth cost of the conventional poppy routes. Christina Smolke, a bioengineer at standard, reprogrammed the genetic machinery of baker's yeast to make the cells convert sugar into a close relative to morphine called hydrocodone. Writing in the journal Science, her team describes how they took 23 genes from plants, bacteria and rats, to equip the yeast with the enzymes they needed to convert sugar into the drug which blocks pain receptor in the brain. "You can think of it as an assembly line process," Smolke said. "It starts with sugar which gets broken down, then begins to get build up more complex molecules."

Old Tradition : The pain relieving drugs are normally made through a lengthy route that involves licensed farmers growing the poppies and then shipping the plants to pharmaceutical companies to extract the opioid drug molecules. To make a batch of the drugs, can take a year. The traditional method is unreliable as well as time consuming, as the plant can be damaged by bad weather, pests and diseases. Smolke's study demonstrates that it is possible to replace the farm-to-factory route with engineered yeast. But the new procedure faces its own hurdles; to make one dose of painkillers would take 20,000 litres of genetically modified yeast cells.

Benefits : The new technique could be used to make other drugs that fight cancer, infectious diseases, and long term conditions, such as high blood pressure, arthritis. Smolke added, "With further development, it can certainly have a significant difference." She said. "by our estimates it will reduce the cost by about 10 fold for making these chemicals. That is an important thing because there's a large percentage of the global population that doesn't have access to this medicine." According to the World Health Organization, more than five billion people have little or no access to pain medications. Smolke hopes that the new procedure could reduce the price of medicines enough to make them more accessible across the globe.

Challenges : Tom Ellis, who works on synthetic biology at Imperial College in London, said it is much more challenging to create illegal drugs, such as heroin, from the chemicals produced by GM yeast than those found naturally in poppies. "We can take the production of these medicines away from reliance opium poppies and so free it from being related to the illegal drug market and the farming of poppies in Afghanistan," "he said. The new route should also give manufactures more flexibility to make different drug compounds. "In an engineered yeast cell you can change the structure and have more control over what you want to make. There is the potential to make a certain medicinal compound over something you don't want," Ellis added. The next step for the researchers is to boost the efficiency of the GM yeast. The yields of yeast-based painkillers need to rise 10,000 times to challenge traditional opium poppy farming. Researchers could increase the amount of drug each cell makes by improving the efficiency of the enzymes used and optimizing the growth of the yeast.

"A well-funded company would be able to crack this in five or six years," said Ellis. In a separate study, Smolke looked at concerns that the new GM yeast cells could be used by illegal drug manufacturers and dealers to make homebrew opioids. But under homebrew conditions, she failed to get the modified strain to churn out the drugs.

> Gurasis Singh B.Sc.III

GALILEO GALILEI

Galileo Galilei : A great Astronomer and Scientist Born : February 15, 1564 in Florence, Italy Nationality:- Italian.

Fields : Astronomy, Mechanics, Mathematics Institutes : University of Pisa, University of Padva. Died : in 1642

Known For : Discovery of world's first telescope and for discovery that the sun is the center of Solar system.

When we see the history of physics especially astronomy, The name 'GALLILEO' is the name from popular names.

Galileo Galilei was a great astronomer and scientist. Galileo developed a superior telescope and made many significant discoveries in astronomy. He was sentenced to LIFE IMPRISONMENT by the in question FOR his support for the Copernican theory 'THAT THE SUN WASATTHE CENTRE OF SOLAR SYSTEM'.

Galileo was born in a poor but noble family. His parents recognized their child's innate intelligence and talents and so made Sacrifice to have him educated. As his father insist Galileo studied the profitable career of medicine. But, at the University of Pisa, Galileo become fascinated in wide range of subjects Galileo was appointed to be a mathematics professor at the University of Pisa, but his criticism of Aristotle left him isolated amongst his contemporaries. After three years of persecution, he resigned and went to University of Padva. Here he taught Mathematics. His entering lectures attracted a large following and he was able to spend the next 18 years pursuing his interest in astronomy and mechanics.

During this time, Galileo made important discoveries about gravity, inertia and also developed the fore runner of the thermometer. Galileo also worked tirelessly on the science of gnomon,(telling time by shadows) and laws of motion.

Galileo came to the same conclusions of the

universe and not the earth. By inventing the world's first telescope, Galileo was able to make many explorations of the universe. He found that

Saturn had a beautiful ring of clouds.

* The moon was not flat but had mountains and craters.

* Jupiter had many moons which revolve around it, not only the sun.

Thus Galileo not only had the Mathematical proofs of Copernicus, but, also new proof from the science of astronomy. However, Galileo knew that publishing these studies would bring the disapproval of the authorities.

> Brahambeta Singh Brar B.Sc.-I

LIFE IS MOMENTUM NOT REST

Life will never be always sweet, But can one enjoy success without knowing defeat? If in life you miss a chance That does not mean you'll never advance Keep yourself alive and your spirits high Don't give up before you try Everything is tough until, you try, For you need to learn to walk, before you dream to fly, Emotions are meaningless till they are expressed, Life is terrible only when you feel distressed, If your life has lost its glory, Make efforts to start a brand new story Don's just sit & curse fate For a new beginning its never too late But you must endeavor to be your best Life is momentum not rest, Life is an ice cream enjoy it Before it melts !

Deepshi B.Sc.-III

GLOBAL WARMING

What is Global Warming?

Here's a simple definition of global warming. (And yes, it's really happening.) Over the past 50 years, the average global temperature has increased at the fastest rate in recorded history.

What are the causes of Global Warming?

Global warming occurs when carbon dioxide (CO2) and other air pollutants and greenhouse gasses collect in the atmosphere and absorb sunlight and solar radiation that have bounced off the earth's surface. Normally, this radiation would escape into space but these pollutants, which can last for years to centuries in the atmosphere, trap the heat and cause the planet to get hotter. That's what's known as the greenhouse effect.

- Melting glaciers, early snow melt, and severe droughts will cause more dramatic water shortages and increase the risk of wildfires in the American West.
- Rising sea levels will lead to coastal flooding on the Eastern Seaboard, especially in Florida, and in other areas such as the Gulf of Mexico.
- Allergies, asthma, and infectious disease outbreaks will become more common due to increased growth of pollen-producing ragweed, higher levels of air pollution, and the spread of conditions favorable to pathogens and mosquitoes

Steps to control Global Warming :

- Plant maximum number of trees as they releases oxygen and absorbs CO2 present in atmosphere. In this way a tree balance the temperature of air and reduces the amount of CO2 present in air.
- Vehicles release many harmful gases in the air. Hence try to drive those cars which run on gas or electricity. If possible minimize the use of personal vehicle and travel by public transport. This way we can also control the problem of pollution.
- Use recyclable materials instead of disposable materials. This is good to control on waste
- Unplug all the electrical appliances if they are not in use.

Vanshika Pasricha B.Sc.-II

DRUG ADDICTION

- * Drug addiction is a social evil.
- * A drug addict becomes a drug dependent.
- * It is a form of psychological conditioning that implies a set of mental and behavioural responses to drugs and related stimuli.

CAUSES OF DRUGS

- * Exposure to drugs in the family, locality or school makes one a drug addict.
- * Peer pressure, personality, company of a person, gene structure leads to certain kinds of addiction.

VARIOUS FORMS OF DRUGS

* Opium, Morphine, Heroine, Bhang, LSD, Cannabis, Hashish, Marijuana, Alcohol etc.

SYMPTOMS RELATED TO DRUGS

 Loss of appetite, insomnia, psychosis, blood pressure, violent behaviour, increased pulse rate, poor perception of time and distance etc.

PREVENTIONS

- * The media, the NGO's, self help groups, other governmental and non governmental agencies can play influential role.
- * Re-education, medical treatment, awareness campaign and yoga is of immense help.

Sakshi

B.Sc.-III (Medical)

BE VEGETARIAN

In India, 64% peoples are vegetarian and 36% are non-vegetarian. According to Hindu mythology, we must be vegetarian because vegetarian food gives more energy as compared to non-vegetarian food. Firstly the scientists were against this, but now they agree with it because they found scientific logic behind it. They told that the plants are the producers on this earth. They convert radiant energy of sunlight into chemical energy. The autotrophic green plants trap energy contained in usable light and utilize it for conversion of CO2 and water into carbohydrates by the process known as photosynthesis. It has been estimated that only 111 Cal/cm2/yr, of energy is trapped by the autotrophs in producing organic food. The Aquatic ecosystem traps about 0.2% of the incident solar energy where as the terrestrial ecosystem traps about 1%. Thus, the terrestrial herbaceous plants are more efficient than trees in trapping solar energy. On an average only about 3% of the light energy striking the green plants is changed into potential energy of the organic substance by the process of photosynthesis. The remaining energy is dissipated as heat. The heat energy cannot be utilized by the organism to do any useful work except for looking the body warm; it is ultimately lost from the body. In fact the loss of energy in the form of a heat is not due to inefficiency

of photosynthesis mechanism of plants but it is due to the 2nd law of Thermodynamics.

The green plants transfer their stored energy to both herbivores and decomposers. The land animals usually graze on plants. The organic substance of plants is eaten by animals and digested food is then oxidized to liberate energy for synthesizing cellular constituent of the animals. In this way, the energy liberated in the animal body is equal to that used in synthesizing organic substance in plants. Therefore, a portion of food energy of plants goes into the detritus chain. It is approximately 90% of total energy that is not transferred from one tropic level (T1) to another. Next in the food chain are carnivores which feed upon herbivores and finally the energy flows to top carnivores. According to estimation, there is always loss of 90% heat during transfer from one tropic level to another and only 10% of energy is stored as food and it is known as 10 % law. However, 10% law is not always correct. There may be more than 10% transfer at higher level.

Thus from this, it is clear that vegetarian man gets more energy as compared to non vegetarian. So, we should eat vegetarian food.

Anamika

B.Sc.-III (Med.)

USES OF BAMBOO (BANS)

Bamboos are the largest members of the grass family. Bamboos are some of the fastestgrowing plants in the world. Certain species of bamboo can grow 35 inches within a 24-hour period, at a rate of 0.00003 km/h. Bamboos are of notable economic and cultural significance. The word bamboo comes from the Kannada term bambu.

1. As an animal Diet,

Bamboo is the main food of the giant panda in china as well as Red Panda in Nepal making up 99% of its diet. Chimps and Elephants of the region also eat the stalks.

2. In Culinary,

Although the shoots of bamboo contain a

toxin taxiphyllin that produces cyanide in the gut Khaolam is glutinous rice with sugar and coconut cream cooked in specially prepared bamboo sections. The bamboo shoot in its fermented state forms an important ingredient in cuisines across the

Himalayas. In Assam (India) for example, it is called Khorisa. In Sambalpur (India) the tender shoots are greated into juliennes and fermented to prepare Kardi.

3. In Medicine,

Bamboo is used in Chinese medicine for treating infections and healing the wounds. In northern Indian state of Assam, the fermented bamboo paste known as Khorisa is known locally as a folk remedy for the treatment of impotence, infertility, and menstrual pains. 4. In Construction,

Bamboo like true wood, is natural composite material with a high strength to weight ratio useful for structure. In India, Bamboo is used for drying clothes indoors both as rod high up near the ceiling to hang clothes in and as a stick wielded with acquired expert skill to hoist spread and to take down the clothes when dry. In Maharashtra, The Bamboo grooves and forests are called veluvana.

5. In Textiles,

The fibres of bamboo are very short (less then 3 mm) they are not usually transformed into yarn by a natural process. The usual process by which textiles labeled as being made of bamboo are produced uses only rayon made from the fibres with heavy employment of chemicals.

6. As Writing Surface,

Bamboo was in widespread use in early China as a medium for written documents. Bamboo pulps are mainly produced in China, Thailand and India, and are used in printing and writing papers.

7. In Weapon

A bamboo stalk, sometimes with one end sharpened, is used in the Tamil martial art of Silambam, a word derived from a term meaning "hill bamboo".

Staves used in the Indian martial art of gatka are commonly made from bamboo, a material favoured for its light weight.

> Aastha B.Sc-I (Med.)

IMPORTANCE & APPLICATION OF MATHEMATICS

"Life is like a maths equation in order to gain the most, you have to know how to convert the negatives into positives"

Mathematics play an important role in forming the basis of all other sciences which deal with the material substance of space and time. Study of Mathematics promotes habit of accuracy and exactitude and prevents one from being careless and slipshod. Mathematics finds its application in the field of science, technology, economics, business, commerce and computer design and functioning. The following are application of mathematics as under below.

* **Computer Scientist** : Creating the next generation of gadgats and apps involves more maths than one may think. Theoretical studies of algorithms are just a small part of process.

* **Fashion Designer :** Fashion Desingners use area, perimeter and diameter as well as mathematical algorithm helps to create designs and calculate the amount and cost of fabric required.

* **Astronaut** : Astronaut use maths to make precise mathematical calculations, from how the space craft leaves earth's atmosphere to how the astronauts pilot the craft.

* **Animator :** An Animator uses linear algebra to show the way an object is rotated and shifted, made larger and smaller.

* **Architect :** Architect use maths to calculate the square footage of rooms and buildings to layout space dimensions and to calculate the required space for other areas such as parking, plumbing etc.

Many aspiring careers, require a solid foundation in Mathematics. All tools which can lead to life long success ranging from basic counting to advanced calculus; enhances problem solving technique and improves mental calculation and reasoning skills.

Greema Bansal

Dept. of Mathematics

FUNNY MATHS STUDENT LOVE LETTER

My Dear love,

Yesterday, I was passing by your rectangular house in trigonometric lane. There I saw you with your cute circular face, conical nose and spherical eyes, standing in your triangular garden. Before seeing you, my heart was a null set, but when a vector of magnitude (likeness) from your eyes at a deviation of theta radians made a tangent to my heart, it differentiated.

My love for you is a quadratic equation with real roots, which only you can solve by making good binary relation with me. The consine of my love for you extends to infinity. I promise that I should not resolve you into partial functions but if I do so, you can integrate me by applying the limits from zero to infinity. You are as essential to me as an element to a set. The geometry of my life revolves around your acute personality. My Love, if you do not meet me at parabola restaurant on date 10 at sunset, when the sun is making an angle of 160 degrees, my heart would be like a solved polynomial of degree 10. With love from your higher order derivatives of maxima and minima, of an unknown function. Your ever loving,

Pythagoras De-Morgan's Law, 7th Cross. Binomial Avenue

> Sharvan B.Sc.-III

S.RAMANUJAM-A GREAT MATHEMATICIAN (1887-1920)

Srinivasa Ramanujan is recognised as one of the greatest mathematicians of his time, but had almost no formal training in mathematics. Many of his mathematical is coveries were based on pupre intpuition - but most of them were later proved to be true. He made extrardinary contributions in ure mathematics in a short san of 32 years.

S. Ramanujan was born on December 22, 1887, in his maternal grandmother's house at Erode, a small village about 400 km southwest of Madras. His father K. Srinivasa Iyengar, was an accountant in a cloth merchant's shop at Kumbakonam and his mother Komalathammal was a homemaker who also used to sing at a local temple. When Ramanujan was a year old his mother took him to their traditional home in the town of Kumbakonam which is now maintained as the Srinivasa Ramanujan International Monument. He was the first of three sons. Two of his siblings died in their infancy, he miraculously survived a case of smallpox at the age of two. At the age of five he was sent to Kangeyam Primary School in Kumbakonam. After that he entered the Town High School in Kumbakonam, where he studied from 1898 to 1903. During his school days, he impressed his classmates, senior students and teachers with his extraordinary intuition and astounding proficiency in several branches of mathematics. In later years a friend of his recounted the following incident: In an arithmetic class on division, the teacher said that if three bananas were given to three boys, each boy would get a banana. The teacher generalized this idea. Ramanujan is said to have asked:

Sir, if no banana is distributed to no student, will everyone still get a banana?

Ramanujan was a promising student, he imbibed more Mathematical knowledge than anyone of his age. In 1900 he began to work on his own on mathematics summing geometric and arithmetic series. Ramanujan was shown how to solve cubic equations in 1902 and he went on to find his own method to solve the quartic. At age 16 his life took a decisive turn after he came across a Mathematics book by G S Carr called Synopsis of elementary results in pure Mathematics. The book was simply a compilation of thousands of mathematical results, most set down with little or no indication of proof, allowed Ramanujan to teach himself mathematics.

In 1904 Ramanujan, on the strength of his good school work, was given a scholarship to the Government College in Kumbakonam. However the following year his scholarship was not renewed because Ramanujan devoted more and more of his time to Mathematics and neglected his other subjects. Without money he was soon in difficulties and, without telling his parents, he ran away to the town of Vizagapatnam about 650 km north of Madras. By 1904 Ramanujan had begun to undertake deep research. He investigated the series? (1/n) and calculated Euler's constant to 15 decimal places. He began to study the Bernoulli numbers, although this was entirely his own independent discovery. In the following years he worked on Mathematics developing his own ideas without any help and without any real idea of the then current research topics other than that provided by Carr's book. In 1906 Ramanujan went to Madras where he entered Pachaiyappa's College. His aim was to pass the First Arts examination which would allow him to be admitted to the University of Madras.

He attended lectures at Pachaiyappa's College but became ill after three months study. He took the First Arts examination after having left the course. This meant that he could not enter the University of Madras. At this stage he became seriously ill again and underwent an operation in April 1909 after which it took him some considerable time to recover. He married on 14 July 1909 when his mother arranged for him to marry a ten year old girl S Janaki Ammal. Ramanujan did not live with his wife, however, until she was twelve years old.

As a college dropout from a poor family, Ramanujan's position was precarious. He lived off the charity of friends, filling notebooks with mathematical discoveries and seeking patrons to support his work. Finally he met with modest success when the Indian mathematician Ramachandra Rao provided him with first a modest subsidy, and later a clerkship at the Madras Port Trust. During this period Ramanujan had his first paper published, a brilliant research paper on Bernoulli numbers that appeared in 1911 in the Journal of the Indian Mathematical Society. Despite his lack of a university education, he was becoming well known in the Madras area as a mathematical genius. At this point, he started mingling with several prominent mathematicians, wowing them with his brilliance but most of them did not even respond as they dismissed him as a crank due to the lack of sophistication in his works.

On 16 January 1913, with the encouragement of friends, he wrote to mathematicians in Cambridge seeking validation of his work. The English mathematician G. H. Hardy received a strange letter from an unknown clerk in Madras, India. The ten-page letter contained about 120 statements of theorems on infinite series, improper integrals, continued fractions, and number theory. Every prominent mathematician gets letters from cranks, and at first glance Hardy no doubt put this letter in that class. But something about the formulas made him take a second look, and show it to his collaborator J. E. Littlewood. Hardy, together with Littlewood, studied the long list of unproved theorems which Ramanujan enclosed with his letter. After a few hours, they concluded that the results "must be true because, if they were not true, no one would have had the imagination to invent them".

On 8th February 1913, Hardy wrote enthusiastically back to Ramanujan, and Hardy's stamp of approval improved Ramanujan's status almost immediately. Ramanujan was named a research scholar at the University of Madras, receiving double his clerk's salary and required only to submit quarterly reports on his work. But Hardy was determined that Ramanujan be brought to England. Ramanujan's mother resisted at first but finally gave a consent after she had a dream in which the family Godess commanded her not to become a hurdle in the purpose of son's life. Also this difficulty was overcome, partly by the work of E H Neville who was a colleague of Hardy's at Trinity College and who met with Ramanujan while lecturing in India. On 17 March 1914, Ramanujan boarded a steamer for England. He arrived in London on 14 April 1914 and was met by Neville. After four days in London they went to Cambridge and Ramanujan spent a couple of weeks in Neville's home before moving into rooms in Trinity College on 30th April. Ramanujan's arrival at Cambridge was the beginning of a very successful five-year collaboration with Hardy. His companionship Hardy was an atheist, who followed logic and sense, while Ramanujan was religious and intuitive. Often, Ramanujan would attribute his abilities to Goddess Mahalakshmi. He claimed that most of his ideas came to him in dreams. Many a times, Hardy was unable to figure out how Ramanujan, a quiet, pleasant and dignified man, could rely on intuition to come up with theories. Hardy was highly impressed from Ramanujan's

mathematical skills, and once he commented "I have never met his equal, and can compare him only with Euler or Jacobi."

Ramanujan's years in England were mathematically productive, and he gained the recognition he hoped for. He had been allowed to enrol in June 1914 despite not having the proper qualifications. Cambridge granted him a Bachelor of Science degree "by research" in 1916 (the degree was called a Ph.D. from 1920). Ramanuian's dissertation was on Highly composite numbers and consisted of seven of his papers published in England. Ramanujan had always lived in a tropical climate and had his mother (later his wife) to cook for him: now he faced the English winter, and he had to do all his own cooking to adhere to his caste's strict dietary rules. The alien climate and culture took a toll on his health. Ramanujan fell seriously ill in 1917 and his doctors feared that he would die. He did improve a little by September but spent most of his time in various nursing homes. A common anecdote about Ramanujan during this time relates how Hardy arrived at Ramanujan's house in a cab numbered 1729, a number he claimed to be totally uninteresting. Ramanujan is said to have stated on the spot that, on the contrary, it was actually a very interesting number mathematically, being the smallest number representable in two different ways as a sum of two cubes. Such numbers are now sometimes referred to as "taxicab numbers".

On 18 February 1918 Ramanujan was elected a fellow of the Cambridge Philosophical Society. His election as a fellow of the Royal Society was confirmed on 2 May 1918, then on 10 October 1918 he was elected a Fellow of Trinity College Cambridge, the fellowship to run for six years. He was one of the youngest (at 30) at the Society, being only the second Indian to become a Fellow there, and the first at Trinity. The greatest honours which were bestowed on Ramanujan seemed to help his health improve a little and he renewed his effors at producing Mathematics. Together, Hardy and Ramanujan had many accomplishments that changed the world of Mathematics.

An onset of various kinds of illnesses had made him weak. Life for vegetarians was difficult during First World War, due to a scarcity of vegetables and fruits, which made him malnutritioned. He was then diagnosed with vitamin deficiency and tuberculosis. Ramanujan sailed to India on 27 February 1919 arriving on 13 March and returned to Kumbackonam in Madras. He died there on 26 April 1920 just at the young age of 32. His wife, S. Janaki Ammal, lived in Madras (Chennai) until her death in 1994.

He compiled 3,900 results (mostly identities and equations), before he lost his life at the age of 32. His infinite series for pi was one of his most celebrated findings. Ramanujan, who lived a short but very productive life, continues to be an inspiration for mathematicians across the world, and his work has inspired a lot of research over the years. Some of his original and highly unconventional results, such as the Ramanujan prime and the Ramanujan theta function, have inspired vast amounts of further research and have found applications in fields as diverse as crystallography and string theory. On his 125th birth anniversary the Central government had decided to celebrate Ramajuan's birthday as the National Mathematics Day every year and declared 2012 as the National Mathematical Year.

> **Dr. Megh Raj Goyal** H.O.D., Dept. of Mathematics

WHAT EQUALS 100% IN LIFE ?

Here's a little mathematical formula that might help to answer these questions:

 If
 :
 A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z is represented

 as
 :
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26. Then

K-N-O-W-L-E-D-G-E = 11+14+15+23+12+5+4+7+5 = 96%

H-A-R-D-W-O-R-K = 8+1+18+4+23+15+18+11 = 98% and

But A-T-T-I-T-U-D-E = 1+20+20+9+20+21+4+5 = 100%

Therefore, one can conclude with mathematical certainty that: While Hard Work and Knowledge will get you close,

Attitude will get you there !

Have a great day!

Abhi Mittal B.Sc.-III

DISCIPLINE

When you are in a discipline. You add up to 100%

That is how :

А	В	С	D	Е	F	G	Н	I	J	K	L	Μ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Ν	0	Р	Q	R	S	Т	U	V	W	Х	Υ	Ζ
14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26

D+I+S+C+I+P+L+I+N+E

4+9+19+3+9+16+12+9+14+5=100%

- So, always be disciplined.
- * Difference in love and Friendship:
 - You give your whole heart to your love & they break it.

But you give your broken heart to a friend & they make it.

Jasjeewan B.A.-III

MATHEMATICAL BRAIN TEASERS

Odd Days : In a given period, the number of days more than the complete weeks are called odd days. Counting of odd days:

- I. 1. Ordinary year = 365 days = (52 weeks + 1 Day) 1 ordinary year has 1 odd days.
- II. 1 leap year = 366 days= (52 weeks + 2 days) 1 leap year has 2 odd days.
- 1 leap year nas 2 odd days.
- III. 100 years = 76 ordinary years+24 leap years
 - = (76 *1+24*2) odd days
 - = 124 odd days
 - = (17 weeks +5 days)
 - = 5odd days.

Now:

2.

3.

1. What was the days of the weeks on 15th augest, 1947?

Sol: 15 August, 1947 = (1946+Period from 1.1.1947 to 15.8.1947) Odd days in 1600 years = 0 days Odd days in 300 years = $5 \times 3 = 15 = 1$ 46 years = (11 leap years + 35 ordinary years) = 11 X 2 + 35 X 1 = 57 odd days = (8 weeks + 1 day)= 1 odd day. \therefore odd days in 1946 years =(0+1+1)=2 January February March April May June July, August (31 + 28 + 31 + 30 + 31 + 31 + 30 + 31 + 15) = 227 days 227 days = (32 weeks + 3 days) = 3 odd days = 3 odd daysTotal no. of odd days = (2+3)=5Hence, the required day is Friday. Prove that the calendar for the year 2003 will serve for the year 2014. Sol.: We must have same day on 1.1.2003 and 1.1.2014. So, number of odd days between 31.12.2012 and 31.12.2013 must be 0. This period has 3 leap years and 8 ordinary years. Number of odd days = (3*2+8*1) = 14=0 days Therefore Calendar for the year 2003 will serve for the year 2014. Today is Monday, After 61 days, it will be (a) Sunday (B) Saturday (c) Tuesday (d) Thursday **Sol.**: Each day of the week is repeated after 7 days So, after 63 days, it will be Monday.

. After 61 days, it will be Saturday

BIRTHDAY MATHS

Find a Calculator or a pencil and paper.

Ask Your friend or everyone to write down their birthday.

Example: September 28,1986

Ask your friend (or everyone in the room) to write down the **number of the month** he/she/they were born.

Example : 9 (born in September)

- 1. Multiply the month by **4** 9x**4**=36
- Add 13
 36+13=49
- 3. Multiply by **25** 49x25=1225
- 4. Subtract **200** 1225-200=1025
- Add the day of the month he/she/they were born 1025+28=1053
- 6. Multiply by **2** 1053x2=2106
- 7. Subtract **40** 2106-40=2066
- 8. Multiply by **50** 2066x50=103300
- 9. Add the **last two digits** of your year of birth (1986)
 - 103300+86=103386
- Ask your friend to give you their result 103386

Now you can magically tell them their birth

date.

Here's how to do it: Subtract **10500** from their result 103386-10500=92886

Anmol Kataria

B.Sc.-III

AMAZING PUZZLE

First ask your friend to think of their shoe size then using a calculator or pencil and paper-they should multiply it 5

Add 50

Multiply by 20

Add 1015

Subtract year of their birth

Magically, the result should be their shoe size and age; together making up a three or four digit number. The trick works regardless of whether you use UK, European or American shoe measurement.

However it won't work for someone who has already had their birthday this year or who is more than 100 years old.

Rajveer Kaur

B.Sc.-II

BEAUTY OF MATHS

- 1. $1^3 + 5^3 + 3^3 = 153$ $16^3 + 50^3 + 33^3 = 165033$ $166^3 + 500^3 + 333^3 = 166500333$ $1666^3 + 5000^3 + 3333^3 = 166650003333$ And so on and so on and so on !
- 2. There are just 4 no's of three digit no's which are the sums of the cubes of their digits $153=1^3+5^3+3^3$ $370=3^3+7^3+0^3$ $371=3^3+7^3+1^3$ $407=4^3+0^3+7^3$
- 3. What is wrong in it? 1=5 Sol : We have 1-6=25-30 \Rightarrow 1-6+9=25-30+9 \Rightarrow (1)²-2x1x3+(3)²= (5)²-2x5x3+(3)² \Rightarrow (1-3)² = (5-3)² \Rightarrow 1-3=5-3 Or 1-3+3=5-3+3
 - 1=5

Navdeep Kaur B.Sc.-II
INTERESTING FACTS ABOUT MATHS !!

- A pizza that has radius "z" and height "a" has volume pi * z * z * a (i.e. r²h)
- 2. "Zero" is the only number that cann't be represented in Roman Numerals.
- 3. If you write out the value of pi to two decimal places, backwards it spells. "pie".

3.14

4. Maths is how crazy it gets with its function. For instance, if you multiply 111, 111, 111 by 111,111,111 this becomes equal to 12,345,678,987,654,321

The no's seems like going in the same way over and over again

5. The Magic Number 9 :

If you believe in magic then mathematics does it too. Number 9 is believed to be a magic number. It is because if you multiply a number with 9, add all digits to resulting number, the sum would always come out to be 9.

```
e.g 9x11=99 \Rightarrow 9+9=18 \Rightarrow 1+8=9
9x25=225 \Rightarrow 2+2+5=9
9x50=450 \Rightarrow 4+5+0=9
```

6. Dice Magic :

The opposite sides of dice always add up to seven.

7. Hit a Century :

123-45-67+89=100 123+4-5+67-89=100 123-4-5-6-7+8-9=100 1+23-4+5+6+78-9=100

 Multiplying 21978 by 4 reverses the order of the numbers : 87912

- 9. Amongst all shapes with the same area, 'Circle' has the shortest perimeter.
- 10. Amongest all shapes with the same perimeter the "Circle" has the largest area.

11. If you have a large number to multiply and one of the number is even, you can easily sub divide to get the answer.
e.g 32x125 is same as 16x250 is same as 8x500 is same as 4x1000=4000.

- 12. Square Mirror $14^2 + 87^2 = 41^2 + 78^2$ $15^2 + 75^2 = 51^2 + 57^2$ $17^2 + 84^2 = 71^2 + 48^2$ $27^2 + 96^2 = 72^2 + 69^2$
- 13. The day of 31st Dec. of any leap year is the next day (Monday to Sunday) that of 1st January of same leap year.

eg. : 1st day on 1st Jan., 1996 was Monday so the day on 31st Dec., 1996 was Tuesday.

Asst. Prof. Anupriya Asst. Prof. Greema Bansal

(Dept. of Mathematics)

3D SHAPES POEM

- 3D Shapes are fat not flat A cone is like a party hat. A Sphere is like a bouncy ball.
- A Prism is like a building tall.
- A Cylinder is like a can of pop.
- A Cube is like the dice you drop.
- 3D Shapes are here and there.
- 3D Shapes are everywhere.

Viachna B.Sc.-II

MATH TRICKS AND FUN

- 2. eg 35x11=385 How ??? 3 (3+5) 5 385 e.g 39x11=429 3 (3+9) 9 = 3 (12)9 = 429
- 3. 34x15=510 How ???
 Step I : Place zero after the number other than '15'
 i.e

340

Step II : Find the half of the no. = $\frac{340}{2}$ = 170

Step III: Add Step I no. and Step II no. i.e 3 4 0

170

510

4. Easy Trick to calculate squares of no. ranging from 51 to 59 51x51=2601 52x52=2704 53x53=2809 54x54=2916 55x55=3025 56x56=3136

57x57=**32**49

58x58=**33**64

59x59=**34**81

5. Another method to multiply 12x34

1 2 ↓	1 2 X	1 2 ↓
3 4	3 4	34
3 + Ans : 408	1 (0)	8

6. 777x999 - 7,76,223 Smallest no.-1=777-1=776 = New No. Largest no.-New No.=999-776=223

* The Valid only if one of no. contain all 9 digits.

Abhishek

```
B.Sc.-III
```

MATHS QUOTES

- * Mathematics : King of Arts, Queen of Science, Mother of technology, Gate and key of success, the pulse of earth, friend of Universe.
- * Mathematics is a great motivator for all humans, because its career starts with "zero" but it never ends with 'infinity'.
- * "Mathematics is your friend. If you meet with him everyday, he becomes your best friend. If you leave for a time he forget you and you forget him."
- * "Obvious" is the most dangerous word in mathematics.
- * "If you able to solve the problems in MATHS, then you also able to solve the problems in your LIFE".
- * "MATHEMATICS is the supreme judge ; from its decisions there is no appeal".
- * If I feel unhappy, I do Mathematics to become happy.
 - If I am happy, I do mathematics to keep happy.
- * "Small minds discuss persons Average minds discuss events. Great minds discuss ideas Really great minds discuss MATHEMATICS.
- * Maths is King of all Sciences and all Mathematicians are the King of all Scientists.
- If people do not believe that Mathematics is simple, it is only because they do not realize how complicated life is.

Simran Kaur B.Sc.-l

www.davcollegemalout.com | 75

Staff Editor

Pankat Mehta Asst. Prof., Dept. of Computer Applications

Student Editor

Neha Dhingra PGDCA

CONTENTS

NO.	ARTICLE	PAGE
1.	EDITORIAL	77
2.	THE ERA OF CLOUD COMPUTING	78
3.	PROTECTING WEBSITE FROM HACKERS	79
4.	ELECTRONIC PAYMENTS	80
5.	EVOLUTION OF INTERNET	81
6.	PROGRAMMING JOKE	81
7.	16 BITS	81
8.	THERE ARE MANY THINGS WORTH KNOWING ABOUT WHATSAPP	82
9.	PARENTS	82
10.	FUN COMPUTER FACTS	83
11.	NEW WINDOWS SLOGANS JOKE	83
12.	HOW TO HIDE YOUR IMPORTANT FILES FROM PEOPLE WITHOUT	83
	MAKING HIDDEN FOLDERS	
13.	OUR LIFE WITHOUT COMPUTERS	84
14.	LOCAL VARIABLE	84

EDITORIAL

There is no doubt that science and computer technology are playing a vital role in the development of various human activities in various fields. The main aim of the science and computer section is to provide interesting and informative knowledge of new developments and some vital points regarding old ones. The budding writers have worked hard to provide a rich account of brilliant ideas and thoughts to ponder over.

The benefits which computer technology & science has conferred on mankind are manifold. A question arises, "Is it really true to say that where there is much technology, there is much sorrow?" No doubt, scientific and computer inventions have played an important role in the general drama of human life, yet there is tremendous increase in worries of human beings. Before these inventions, a man was a toy in hands of nature but now with their help, human life has been revolutionized and facilitated with modern knowledge. Science plays a

triple role of being the creator, the preserver and the destroyer. It is of great benefits in peace but a great destruction in war. Computer Science itself is neither moral nor immoral, neither a blessing nor a curse but it is what man makes it. Therefore, the fault lies in the head of a man. What is needed is not abandoning Computer Technology. Thus, the basic evil is in man's mind and not in science. So, I wish every reader to contribute in the advancement of science and computer technology in India.

The articles should be read with optimism so that the students of today feel inspired and encouraged to become real scientists and computer professionals in future.

'Science is organized Knowledge'

"The important thing is not to stop Questioning; Curiosity has its own reason for existing".

Pankaj Mehta

Dept.of Computer Applications

THE ERA OF CLOUD COMPUTING

Cloud computing consists of hardware and software resources made available on the Internet as managed third-party services. These services rely on advanced software applications and highend networks of server computers.

Types of Cloud Computing

Service providers create cloud computing systems to serve common business or research needs. Examples of cloud computing services include:

- Virtual IT (Information Technology): Configure and utilize remote, third-party servers as extensions to a company's local IT network
- 1. Software: Utilize commercial software applications, or develop and remotely host custom built applications
- Network storage: Back up or archive data across the Internet to a provider without needing to know the physical location of storage
- Cloud computing systems all generally are designed to support large numbers of customers and surges in demand.

Examples of Cloud Computing Services

These examples illustrate the different types of cloud computing services available today:

- * Amazon EC2 virtual IT
- Microsoft Office Online software as a service
- * Apple iCloud network storage
- * Drop Box
- * Google Drive

Some providers offer cloud computing services for free while others require a paid subscription.

How Cloud Computing Works

A cloud computing system keeps its critical data on Internet servers rather than distributing copies of data files to individual client devices. Video-sharing cloud services like Netflix, for example, stream data across the Internet to a player application on the viewing device rather than sending customers DVD or Blu Ray physical discs.Some industry observers expect cloud computing to keep increasing in popularity in coming years.

The Chrome book is one example of how all personal computers might evolve in the future under this trend - devices with minimal local storage space and few local applications beside the Web browser (through which online applications and services are reached).

Cloud Computing Pros and Cons

Service providers are responsible for installing and maintaining core technology within the cloud. Some business customers prefer this model because it limits their own burden of having to maintain infrastructure. Conversely, these customers give up management control over the system, relying on the provider to deliver on the needed reliability and performance levels.

Likewise, home users become highly dependent on their Internet provider in the cloud computing model: Temporary outages and slowerspeed broadband that are a minor nuisance today can become a critical issue in a fully cloud-based world. On the other hand - proponents of cloud technology argue - such an evolution would likely drive Internet providers to keep improving the quality of their service to stay competitive.

Cloud computing systems are normally designed to closely track all system resources. This in turn enables providers to charge customers fees proportional to their network, storage and processing utilization.

Some customers prefer this metered billing approach to save money, while others will prefer a flat-rate subscription to ensure predictable monthly or yearly costs.

Using a cloud computing environment generally requires you to send data over the Internet and store it on a third-party system. The privacy and security risks associated with this model must be weighed against the benefits versus alternatives.

> Pankaj Mehta Deptt.of Computer Applications

PROTECTING WEBSITE FROM HACKERS

Hackers are rampant on the internet and it's not unusual for people to get have their websites destroyed because of an attack. While these cyber attacks are actually quite common, there are many ways to be able to protect oneself from hackers that roam around the internet. In order to protect your information from these hackers, you can make use of these tips to beef up your security of your website or your personal accounts.

Get a proper web host

The first step would be to get a good web host for your website. I know that sometimes it is actually tempting to get the cheaper and less well known web hosts but it will be more expensive in the future when your website gets attacked by some hackers. If you are a user of Wordpress, one the most recommended servers for you to use would of course be WP Engine since this is the most compatible and most secured enterprise solutions for Wordpress. With regard to the security of host, WPEngine automatically backs up all your data everyday and contains protection for your login details as well as Ddos protection. With regard to virus protection, WP Engine can automatically kick out the viruses such as malware so that your website will not get infected.

Other than WP Engine, other web hosting options are Bluehost and Dreamhost. These are the more mainstream ones that you can probably make use of when you have a lower budget. These two also have very strong security features that can help protect your website. The tip here is to make sure to get the ones that have the best reviews on the internet so that you know it's not a scam.

Get the best security plugins

While you are managing your website, you will notice that there are many plugins that you can make of to make your life easier. Part of the plugins are the security plugins that can beef up your website's security. If you are making use of Wordpress, then one of the best ones would be Better WP Security. A similar security plugin that you can use is Bulletproof Security. Both of these can help your website block of viruses and malicious attacks that come from hacking.

Create complex passwords

Although this might actually be an obvious tip, it is often the most overlooked. Having a complex password won't totally protect you from hackers but at the very least, it can give them a hard time cracking in. The best passwords to create would be those that have a combination of letters, numbers, and symbols so that no one will be able to guess.

Use two-factor authentication

One of the methods that most hackers would use in order to steal your passwords would be to trick you into installing a keylogger to your PC. For those who don't know what a keylogger is, it is a program that records everything you type. This means that the keylogger would even record your passwords. With the use of a keylogger, it is possible for hackers to have access to your passwords.

In order to protect your computer from keyloggers, then you have to have two factor authentication like Google Authentication. What this does is that it allows you to have a second password that beefs up your security just in case the first password has already been breached.

Protect all your files

One thing that you have to know about websites is that everything on the website is composed of files that are stored in the web host's database. Of course, these files have permission limits that will limit the number of people who can view these files. In order to protect your files, you have to make sure that only you have permission to write and execute these files. You may change the settings of your files by clicking on the cPanel File Manager.

Create a backup of all your data

There will be times wherein no matter what you do, your website will be attacked. If ever this does happen, you have to make sure that all of your files are backed up. If they are backed up, you can at least rebuild your website after all of the data that is online has been erased or stolen. The trick here is to back up regularly so that you'll be ready in case of an attack.

With these tips, you'll definitely be able to beef up the

ELECTRONIC PAYMENTS

An E-commerce payment system facilitates the acceptance of electronic payment for online transactions. Also known as a sample of Electronic Data Interchange (EDI), e-commerce payment systems have become increasingly popular due to

the widespread use of the internet-based shopping and banking. An e-payment account provides another way to send and receive money online. An increasing number

of people use e-payment companies because they can make it easier to transfer money and make purchases. They also mean you don't have to share your card details.

There are two main ways that e-payment companies can work. You either:

- Pay money into your e-money account using a payment card. When you shop online the money is deducted from your balance or if you're selling things, it's added to your balance, or
- ✓ Link your e-money account to your payment card. There's no actual money in your account. When you buy online the e-payment company charges the money to your card or pays it to your card, if you're selling things.

The first step is choosing which e-payment company to use. Popular choices include PayPal and Google Checkout. Once you've security of your website. Always remember that while you're on the internet, you'll always be susceptible to an attack by a hacker. This is why you should be prepared for anything. The thing about hack attacks is that you'll never know when they're going to happen. They can happen anytime! This is why you have to regularly secure your website to prevent being attacked.

> Ms. Renu Bala Deptt. of Computer Applications

picked a company, most will ask you to :

- ✓ Set up an account. Register your details and follow the instructions.
- ✓ Connect a bank card. Enter your credit or debit card details.

Once you're registered, you'll be able to pay for purchases using your new account details. It's usually free to use e-payment services to buy things (though you might be charged for selling). These companies make their money by charging retailers. You might be charged for making or receiving payments in foreign currencies but E-payment companies are not protected by the Financial Services Compensation Scheme. This means you might not get compensation if your e-payment company goes out of business.

- ✓ It's safe. You don't need to give out your card details.
- ✓ It's quick. Just type in your password
- ✓ It's usually free. No charges for paying or setting up your account.

If you have a problem with your purchase, the first thing to do is to talk to the retailer and try to get it sorted out. If you can't get your money back from the retailer you can ask for help from the e-payment company.

> Neha Dhingra PGDCA Student Editor

EVOLUTION OF INTERNET

Present era is the era of Internet. The origin of Internet is 40 years back. It is started by U.S military's Funding research network called ARPANET (Advanced Research Projects Agency) in 1969. Since then the Internet has undergone more than just a name. The number of computers connected to the Internet has grown exponentially, while the number of users has risen from a handful of computer scientists to 1.5 billion consumers. Internet's reach has expanded beyond U.S to every corner of globe. The Internet's domain name system was created in 1984 to match IP addresses with easy to remember name ending in extensions such as.com (commercial), .edu (education), .org (organization), .gov (government), .mil (military) and country codes inclusing .in (India), i.e puchd.ac.in (Panjab University academics India). Tim berners Lee invented the www (World wide web) as a method of publishing information in a hypertext

PROGRAMMING JOKE

A guy is standing on the Corner of the street smoking One cigarette after another. A lady walking by notices Him and says "Hey, don't you know that Those things can kill you? I Mean, didn't you see the Giant warning on the box?!" "That's Ok" says the guy, Puffing casually "I'm a Computer Programmer" "So? What's that got to do With anything?" "We don't care about Warnings. We only care About errors."

format on the Internet. The web began to take off in 1990's after computer science student Mark Andressen created the first popular web browser known as Mosaic. Now a days many other web browsers are in use like UC Browser, Opera, Internet Explorer, Mozilla, Safari etc. Internet is used in each and every field like.

- a) Checking e-mails
- b) Download
- c) Search for relevant information
- d) Online shopping
- e) Book Tickets
- f) Make friends through social media like facebook
- g) E-Banking
- h) Data Sharing
- i) Education
- j) Entertainment
- k) Blogging
- l) Job search

Ms. Shivani, Tanima Wadhwa Dept. of Computer Applications

16 BITS

Some people say Computers are made of chips, Digital logic and binary bits.

Takes a technical jerk to wana make it run,

So I went to Computer-mart and bought myself one.

Ya load 16 bits, and what a get?

64K and a floppy diskette.

At \$ 1200 it's sweetly inane,

You get a Bio rhymes chart and a video game.

I was born one morning in a software mine,

I picked up my keyboard and I entered a line.

I loaded Some BASIC, I loaded FORTRON,

But nothing I loaded into COBOL ran.

Gurnanak Singh BCA-I

Chandan Watts

BCA-II

THERE ARE MANY THINGS WORTH KNOWING ABOUT WHATSAPP

1. Facebook bought WhatsApp for \$19 billion

After buying WhatsApp, Facebook issued a press release according to which the deal between these two networking giants was closed on\$19 billion.

The Break according to forbes is like this-\$12

billion in stock, \$4 billion in cash, and \$3 billion in restricted stocks which will be released to WhatsApp employees after 4 years.

According to this Facebook estimated the value of each WhatsApp user to be of around \$42.

2. WhatsApp has serious Security Issues

According to MacAfee WhatsApp have serious Security issues. Although there are many Misconceptions about hacking WhatsApp but it is one of the most insecure IM services and can be hacked even by a layman using some WhatsApp hacking tricks and techniques and anyone's message history can be decrypted easily.

3. WhatsApp has the most number of active users per engineer

WhatsApp has the number of active users per engineer in the industry or the least number of engineers working in comparison to the number of people using this services, there were 27 billion messages being sent per day

Approximately 450 million users use WhatsApp everyday, and there are only 55 employees in WhatsApp.

 It was founded by Brian Acton and Jan Koum WhatsApp was founded in 2009 by two former employees of Yahoo!- Brian Actor and Jan Koum. Both of them sat for job interviews in Facebook and Twitter and were rejected, after which Jan tweeted-"Facebook turned me down. It was great opportunity to work with some fantastic people, looking forward to life's next adventure."

5. WhatsApp has spent Zero Cash on marketing

Yeas, you read it right, WhatsApp has not spent a single penny on marketing, PR and user acquisition.

Also, the Co-Founder of the messaging app-Jan Koum keeps a note on his desk written by Brian which says "No Ads! No Games! No Gimmicks!" To keep them solely focused on building a pure messaging experience.

> Manpreet Kaur BCA-III

PARENTS

Remember, Parents are world No one can replace them, They are like a stem. They can never let you fall, They are best of all. Their love, their care is a precious gift, Those who are blessed with it, have no Regret. They are always with you, Even when you are blue. Their love acts as a protective shelter. Which helps when anything is the matter. Trust them at any cost, Never lie, always be truthful to them, And with all their efforts, They will make you a gem.

> Mansi BCA-III

FUN COMPUTER FACTS

- Bill Gates, the founder of Microsoft was a ** college drop out.
- On one of the world's most popular shopping websites, eBay, there are transactions of approx. \$680 per second.
- Doug Engelbart, invented the first computer mouse in the year 1964, which was made of wood!
- One of the world's leading computer and computer peripheral manufacturer, Hewlett Packard, was first started in a garage at Palo Alto, in the year 1939.
- If you open up the case of the original Macintosh, you will find 47 signatures, Macintosh division of 1982.
- Amongst the most interesting computer facts is, the first Apple computer which was built by Steve Jobs and Steve Wozniak, was made by using parts they got for free from their employers. They were made to scrounge spare parts from work.
- If you want to get a computer aquarium, then you must get the Macquariums, which are aquariums made from old Macintosh.
- It is believed that the first computer virus released in the world was created in the year 1986 by the Faroog Alvi brothers. It was designed by them to protect their research work.
- The group of 12 engineers who designed the IBM PC was called 'The Dirty Dozen'.
- The guintessential command 'Ctrl+Alt+Delete' was written by David Bradley.
- Amazon is a printed book seller company, that now sells more eBooks than printed books.

1. Microsoft gives you windows-OS/2 gives you the whole house.

NEW WINDOWS

SLOGANS JOKE

- 2. A Computer without windows is like a fish without a bicycle.
- 3. Windows and DOS : A Turtle and its shell.
- 4. Bang on the side of your Computer to restarted Windows.
- 5. Windows: The colorful clown suits for DOS.
- 6. Error #152: Windows no found: (c) heer (p)arty (D)ance.
- 7. Windows 3.1: The best \$ 89 Solitaire game you can buy.
- 8. Windows NT: Insert wallet into drive A: And Press the key to empty.
- 9. I'll never forget the first time I ran windows, but I m trying.
- 10. I still miss windows, but my aim is getting better.
- 11. My latest screen-save : Curtains for windows.
- 12. Double your drive space: deleted windows.
- 13. OS/2 opens up windows, shuts up gates.
- 14. Out of disk space : delete windows? [y] es [A] bsolutely [O] fcourse!
- 15. How do you want to crash today?

Ghansham **PGDCA**

HOW TO HIDE YOUR IMPORTANT FILES FROM PEOPLE WITHOUT MAKING HIDDEN FOLDERS

- 1. Go to Desktop and create a new Folder.
- 2. Name the folder Internet Explorer.
- 3. Change the folder icon to internet Explorer.
- 4. Keep it in a corner of the desktop Now, no one will open internet explorer!

Khushi BCA-III

Deepika

BCA-II

OUR LIFE WITHOUT COMPUTERS

In our present life everything is connected with computers technology. We use computers at homes, Schools, Banks, Hospitals, and many other places. A Computer is a helpful and comfortable invention. Most of things we know are run or made by computers. For example, Cars, traffic signals medical equipments, and most jobs today require the use of Computer. It plays a major role, and has a huge impact on our society. The main three effects of living without computers might be losing time, inaccuracy, and missing many important machines that run or made by them.

Computers complete a lot of work for us which normally consume a long time. If we did not have computers we have computers, we would need a long time to do many tasks. For Example Employs at banks need computers to finish their jobs in short time, Students in school use computers to finish their jobs in short time. Students in school use computers to print reports, do assignments, and research via the internet to get what they need very quickly. By using computers we will save our time, and get accurate results.

LOCAL VARIABLE

Main pal do pal ka shayar hoon Pal do pal mer khani hai... Pal do pal meri hasti hai... Global variable Main hare k hal ka shayar hoon Har ik pal meri kahani hai... Har ek pal meri hasti hai... Null pointers Mera jivan kora kagaz Kora hi reh geya Binters Maut bhi aati nhi... Jaan bhi jati nhi... Goto Computers provide us with accuracy. Many fields need computers to ensure the accuracy in their results. For example, doctors in the medical field would not have found curse for many diseases if they did not use computers. Most curses were found with the help of computers with a high level of accuracy. In addition, space exploration without computers.

Most machines we know are run or made by computers. For example- cars, airplanes, microwaves, traffic signals, and medical equipments. We could not organize the traffic signals with more proficiency without computers.

In conclusion, computers have helped us to take a large step into the future. They have played a major role, and have had a huge impact on our daily lives. Living without them could lead to many problems, and the main three effects of living without computers would be losing time, inaccuracy, and missing many important machines.

> Deeksha BCA-III

Ajeeb dasta hai meri Kahan shuru kahan khatam Ye mangilen hai koun si Na who samjh sake na hum... The debugger Jab koi baat bigad jaye Jab koi mushkil pad jaye Tum dena sath mera hamnawaz Unexpected bug Ye kya hua, kaise hua, kab hua, kyon hua...

> Inderjeet Kaur PGDCA

www.davcollegemalout.com | 85

Staff Editor

Dr. Vineet Kumar H.O.D. Dept. of Commerce

Student Editor

Sakshi B.Com.-III

CONTENTS

NO.	ARTICLE	PAGE
1.	EDITORIAL	87
2.	HUMAN RESOURCE MANAGEMENT : A MYTH OR REALITY	88
3.	DEMONETISATION POLICY : SWOT ANALYSIS	89
4.	GOODS AND SERVICES TAX (GST)	90
5.	ਅਲਵਿਦਾ	91
6.	ਪੜ੍ਹਾਈ	91
7.	ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਪਰਾਇਆ	92
8.	ਸੱਚਾਈ	92
9.	INDIAN WOMEN	93
10.	THE MOST BEAUTIFUL THING IN THE WORLD	93
11.	CHOICE BASED CREDIT SYSTEM (CBCS)	94
12.	WHY SHOULD I CHOOSE COMMERCE ?	95
13.	E-COMMERCE & ITS IMPORTANCE	95

EDITORIAL

I feel a great sense of elation while sharing that our college is bringing out its magazine 'Arpita'. The introduction of Commerce stream in this college has been an additional but a very valuable feather in the cap of this college. The department has been getting overwhelming response from the students.

Commerce students are properly sensitised to express their views on different structural changes in the economy of the nation. The department is making sincere efforts to familiarize the students with the ever changing & ever growing environment in general and in Commerce discipline in particular.

Besides touching issues relating to economy, students have also made their contributions on general topics. I value their efforts immensely. I am sure that their names in print will further boost their morale to be more creative in terms of their responses. My good wishes to them !

> **Dr. Vineet Kumar** H.O.D. Dept. of Commerce

HUMAN RESOURCE MANAGEMENT : A MYTH OR REALITY

For every nation, it is the human resource that plays a crucial role in the development of the country whether it is a capitalist country like USA, or socialist country like Russia, or a mixed economy like INDIA or CHINA. Human resource means the valuable persons which can provide future economic benefits, can grow up with technology, can solve complex problems in few seconds, can provide a better solution to a typical problem and can invent something new which can prove vital in the process of creating a mark in the world. For example, the skilled labour of China available at a very low cost, is a crucial example, which has Led China to be the global manufacturing hub of the world at present.

HRM is not limited to procurement of humans, utilizing and paying them for the services rendered to the organization. It is much more than that. HRM includes policies, practices, and implementation of the planned efforts to recruit the most skilled people, matching the organizational needs with the individual characteristics, placing them on their respective jobs, and then last but not the least doing every effort to retain them and motivate them to perform their best for the achievement of the goals of the organization.

HRM focuses on Human resources as an active factor of production. Being a social and emotional animal, human resources should be treated with dignity, fairness and justice at every point in the organization.

HRM basically includes Human resource planning, assessing manpower needs, recruiting the most appropriate people at job, deciding an attractive compensation for them and then using the motivational techniques to avail the best of HR at job. Furthermore, there is a need of developing 'WE' feeling rather than 'I' feeling because of the fact that UNITY IS STRENGTH. In present era, there is a need of Group tasks and team orientation. HR has unlimited potential and vision. There is a need to identify them well in advance and then taking every action to utilize that potential for the purpose of development of HR as well as of the organization. JOB satisfaction is another aspect the work life in present era. People may earn money, comfort, luxury and their dreams may also get fulfilled, but the thing that matters the most is that whether they feel happy at their workplace or not. There is a need to evaluate the Job satisfaction at workplace more than just the productivity of the people at work. Major studies have found that people in USA are most materialistic, whereas in India they work to fulfill their family needs. Both countries are not good in terms of being capable of providing job satisfaction to people.

Another clause of this article is the pay levels. There is a major difference in the public sector and private sector jobs in India. Where the private sector is highly paying, at the same time they are more focused on stressful jobs. On the other hand, the public sector is affected from red tapism and diplomacy; there is a need to bring reforms in the nature of work as well as equity in both the sectors for same nature of job.

But apart from all these aspects, the modern life needs some focus on peace of mind and stress free life. Lots of health issues are arising because of lust for money. Jobs definitely contribute to economy but should not to contribute to deterioration of health and peace of mind.

Further, there is a need of new concepts like EXIT INTERVIEW in each organization so that the organizations can improve the facilities and can attract better talent for their organization to avoid labour turnover at higher rates.

Without any doubt, EMPLOYEES ARE THE LIFE BLOOD OF THE ORGANISATIONS JUST LIKE FINANCE. Finance can be raised in any form, but skilled employees are not found everywhere. In India, there is a crucial need of recognizing the talent and a good compensation management for them to delight the employees through HUMAN RESOURCE MANAGEMENT.

> Ashish Baghla Assistant professor in commerce

DEMONETISATION POLICY : SWOT ANALYSIS

The recent revolution of Demonetisation brought about by the Prime Minister, Mr. Narendra Modi on November 8, 2016 plunged the whole economy into chaos. The announcement that 500 and 1000 rupee notes- 86% of the currency in circulation, will no longer be the legal tender stunned the Indians. People started counting their trash which they had accumulated and resorted to various legal and illegal ways to dump their lots.

The main objective of the move was to curb black money, terrorism, and counterfeited money. This policy captured mixed reactions of the public. The applauders welcomed the move and were ready to face all the difficulties in the coming 50 days because of cash crunch. On the other side, the opposition shook hand against this move under one pretence or the other. Some called the decision against public interest and wanted the government to roll it back.

Now the question arises- Is the decision of Demonetization really correct? Is it justifiable for the common people waiting in long queues outside the ATMs and Banks to fulfill their basic necessities? Will it actually be successful in wiping out the demons of black money and corruption even to a bit?

The questions are many, but the actual effects can only be seen in the long run. Let us have a SWOT- Strength Weakness Opportunity and Threat analysis of the Demonetisation policy.

STRENGTHS

- * The deposits with the Banks have increased to multiple folds after demonetization.
- * India is country where only 3% people are paying tax. Others are hiding their income under cash shields. Now more people are likely to come in tax brackets to show their money as white.
- * There is reduction in lending rates offered by banks, thus helping people to secure credit

at cheap rates.

- This policy has lead to cut in ostentatious expenditure on marriges and ceremonies.. So the society is likely to grow less materialistic.
- * The Government is able to track people who are having large sums of unaccounted cash.
- Since black money is used for terrorism, gambling and other illegal activities, the policy will somehow reduce such activities.

WEAKNESSES

- * The policy is not well planned and managed.
- * This replacement can cost RBI 12000 crore rupees, which is a huge cost to the economy.
- * It is difficult for Small Producers lacking capital have no means to run their production and are already shutting down.
- * Policy is against the interest of poor people who are the main sufferers.
- * Only 5% of black money transactions are done in cash..lt may not make a big difference in wiping out there transactions.
- * India has huge number of daily wage workers and the policy has made it difficult for them to find employers with cash.

OPPORTUNITIES

- * With demonetisation, India is moving towards the achievement of its aim of 'Digital India'. Many people have opened up paytm accounts.
- * The government will collect huge amounts of deposits which it can invest in infrastructure, economic development.
- * This move will inculcate Banking habits among people.
- * The price of Real Estate Property will fall down which will make it accessible for common man.

* Indian currency shall get respect in the International market as the things are getting cheaper.

THREATS

- * India is the sixth largest economy in the world. But with this policy it is doubtful as to how long India will hold this position.
- * The GDP of the economy is expected by the economists to fall down in next 2 quarters owing to fall in demand because of lack of cash.

Rest the actual effect of the policy will be visible in months to come. Lastly the question may arise as to whether the new 2000 rupee notes will create more black money or not. While that is always a possibility, it should be noted that demonetization would have created a psychological impact on large scale evaders who will definitely think twice before taking such decision.

Sonam Kathpal

Assistant Prof. in Commerce

GOODS AND SERVICES TAX (GST)

The GST is the most awaited reformation in the indirect tax structure of india which is planned to be implemented w.e.f April 1,2017. It has been a burning topic in the Parliament since December 19,2014, Since it was first presented by the finance Minister, Mr. Arun Jaitely in the Lok sabha.

GST is the value added tax proposed to be levied on manufacture, sale and consumption of goods and services. It will replace all indirect tax whether levied on Goods and services by the Central and State Government including Central Excise duty , Services Tax, Value Added Tax, Octroi etc.

It will be implemented concurrently by the Central and State Government as CGST and SGST respectively.

A number of countries have already experienced advantages of GST over the existing indirect Tax structure due to which India is looking forward to implement the same.

* The rationale behind GST Tax

Wider the Tax base, lower the Tax rate presently : Number of Taxes are imposed on same item, right from stage of Manufacture until the same is consumed. Currently Tax rate seems to be 35%-40%, while Rate of GST is to be kept around 16%-18%.

* Removing Cascading Effects: Another rationale is to remove the cascading effect of Tax more the no. of taxes, more the cascading effect.

Implementation of GST will bring drastic reduction on the Cascading effect.

* Comparing Products : Higher the ax rate, higher will be the cost of product, As GST will lead to reduction in Tax rate, there will be reduction in, overall costs of product manufactured in India. It will make Indian Products more competitive in International Markets.

Moreover, Implementation of GST will bring great reduction in the legal formalities as there would be only two Governing bodies i.e. Central Govt. for CGST and State Government for SGST. This will save, Time Money and Energy.

In present Structure, the same information is to be filled at several places for some Good/Services. It not only increases the cost of assesses, but also the overall cost of Government as the same information is being stored at several places which has to be maintained by employing man, money and energy.

GST is seriously discussed Topic in Parliament since December 19, 2014 when the (GST) Bill, 2014 was presented by Mr. Arun Jaitley. But in 2016, the hope prevailed that it could be implemented. It has already been passed by Lok Sabha. Now the Nation is ready to reap the benefits of GST from April, 2017.

> Raman Grover B.Com.-I

ਅਲਵਿਦਾ

ਭੱਲਣੇ ਨਹੀਂ ਦਿਲ ੳਹੋ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਬੀਤੇ ਜੋ, ਮਿਲਨੇ ਨਹੀਂ ਯਾਰ ਇੱਥੇ ਰੱਬ ਨੇ ਸੀ ਦਿੱਤੇ ਜੋ, ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਸਤਾਉਂਦੇ, ਕਦੇ ਹੀ ਕਲਾਸ ਲਾਉਂਦੇ, ਮਿਲਨੇ ਨਹੀਂ ਉਹ ਮਿੱਠੇ ਤਾਹਨੇ, ਕੁੜੀਆਂ ਨੇ ਸੀ ਦਿਤੇ ਜੋ, ਯਾਰਾ ਦੇ ਰੋਲ ਨੰਬਰ ਤੇ ਹੁਣ ਹੱਦ ਯਾਰ ਪਰੋਕਸੀ ਲਾਉਣਗੇ, ਹੁਣ ਇਹ ਦਿਨ ਦਸੋ ਮੁੜਕੇ ਫਿਰ ਕਦੋ ਆਉਣਗੇ... ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਆਖਰੀ ਲਾਇਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਜਾਨਾ. विमे ਵੱਲ ਵੇਖ ਕੇ ਦਿਲ ਦਾ ਕੁਛ ਕਹਿ ਜਾਨਾ, ਯਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ੳਹਨੰ ਭਾਬੀ, ਜਿਹਦਾ ਰੰਗ ਸੀ ਗਲਾਬੀ, ਸਾਡਾ ਅੰਦਰੋ-ਅੰਦਰੀ ਖੁਸ਼ ਹੋਕੇ, ਬਸ ਚੁੱਪ ਵੱਟੇ ਰਹਿ ਜਾਨਾ, ਹੁਣ ਰੱਬ ਜਾਣੇ ਉਹ ਜਨਾਬ ਕਦੋ ਫਿਰ ਨਜ਼ਰਾਂ ਮਿਲਾਉਣਗੇ, ਹੁਣ ਇਹ ਦਿਨ ਦੱਸੋ ਮੁੜਕੇ ਫਿਰ ਕਦੋ ਆਉਣਗੇ... ਕਈ ਪੂਰੇ 3 ਸਾਲ ਖਾਂਦੇ ਰਹੇ ਖਾਰ ਸਾਥੋ, ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋ ਦੂਰ ਰਹੋ, ਨਹੀ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸਾਥੋ, ਹੁਨ ਕਿੱਥੇ ਲਭਨੇ, ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਜੋ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸੀ ਆਪਣੇ. ਬਿਨਾ ਲੜੇ ਹੀ ਜਿੱਤ ਗਏ, ਨਾਲੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਗਏ ਹਾਰ ਸਾਥੋ, ਯਾਰਾ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਉਹੋ, ਕਦੋ ਫਿਰ ਕਦੇ ਮਿਲਾਉਣਗੇ, ਹੁਣ ਇਹ ਦਿਨ ਦਸੋ ਮੁੜਕੇ ਫਿਰ ਕਦੋ ਆਉਣਗੇ... ਲੈਕਚਰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਪਣਾ, ਗਰਾਉਂਡ ਚ' ਆ ਕੇ ਖੜਨਾ, ਘੈਂਟ ਜੇਹੀ ਕੁੜੀ ਦਿਖਾ ਕੇ, ਯਾਰਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨਾ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਡੀ ਫੜਕੇ, ਉਹਨੂੰ ਪਰਪੋਜ਼ ਕਰਨਾ, ਜਦ ਨਾਹ ਕਰਾ ਕੇ ਮੁੜਦਾ ਉਹੋ, ਸਬ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਨਵੀ ਕੜੀ ਵੱਲ ਕਰਨਾ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਕੁੜੀ ਤੇ ਕਾਕਾ, ਤੇਰੇ ਗੇੜੇ ਰੰਗ ਲਿਆਉਂਣਗੇ, ਹੁਣ ਇਹ ਦਿਨ ਦਸੋ ਮੁੜਕੇ ਫਿਰ ਕਦੋ ਆਉਣਗੇ... ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਮਗਰੋ ਯਾਰੋ, ਪੇਪਰਾ ਦਾ ਆਉਨਾ, ਜਦੋ ਤਕ ਪਾਣੀ ਸਿਰੋ ਨਾ ਟੱਪੇ, ਪੜ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨਾ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਗ ਕੇ ਪਰਚੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ, ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਪੇਪਰ ਗਾਹ ਸੀ ਪਾਉਂਦੇ, ਸਾਡੇ ਨੰਬਰ ਵੇਖ ਟੋਪਰਸ ਦਾ ਸਾਹ ਉੱਤੇ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਨਾ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੋੜ ਉੱਤੇ, ਹੁਣ ਯਾਰ ਪਰਚੀ ਚਲਾਉਂਣਗੇ, ਹੁਣ ਇਹ ਦਿਨ ਦੱਸੋ ਮੁੜਕੇ ਫਿਰ ਕਦੋ ਆਉਨਗੇਂ... ਕਾਲਜ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ, ਜਿਹੜੇ 'ਮੰਗਲੇ' ਨੇ ਆਪਣੇ ਯਾਰ ਸੀ, ਖੁਨ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਾਲੋ ਡੂੰਘਾ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਦੇਖੀ ਸਭ ਨੇ ਹੋਲੀ ਹੋਲੀ ਚਿਹਰੇ, ਤੇ ਫਿਰ ਨਾਮ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਭੁੱਲ ਜਾਨਾ, ਬਸ 4 ਕੁ ਰਖਣਗੇ ਯਾਦ, ਜਿਹਨਾ ਤੇ ਰੱਬ ਵਰਗਾ ਸੀ ਇਤਬਾਰ, ਡਿਗਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੱਸੋ, ਕਿਹੜੇ ਬਿਨਾ ਕੰਮ ਤੋਂ ਮਿਲਨ ਆਉਣਗੇ, ਹਣ ਇਹ ਦਿਨ ਮੱੜਕੇ ਫਿਰ ਕਦੋ ਆੳਣਗੇ... ਹੁਣ ਇਹ ਦਿਨ ਦੱਸੋ ਮੁੜਕੇ ਫਿਰ ਕਦੋ ਆਉਣਗੇ...

ਵੀਵੇਕ ਮੰਗਲਾ ਬੀ.ਕਾਮ. ਤੀਜਾ ਸਾਲ

ਪੜ੍ਹਾਈ

ਕੀ ਪੁੱਛਦੇ ਹੋ ਹਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਦਾ, ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪੈਂਦੇ ਬਹਤ ਧੱਕੇ। ਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੜਕਾ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦਿੰਦਾ, ਸਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇਣ ਠੱਕੇ, ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਵੇਖੀ ਜਾੳ ਜਦੋਂ ਆੳਣਗੇ ਪੇਪਰ ਪੱਕੇ। ਪੇਪਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਲਾਸ਼ੀ ਇੰਝ ਹੰਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਹੰਦੇ ਆ ਅਸੀਂ ਚੋਰ ਪੱਕੇ। ਪਰਚੀਆਂ ਬਗੈਰ ਹਾਲਤ ਇੰਝ ਹੁੰਦੀ, ਹੰਦੀ ਘੋੜਿਆਂ ਬਗੈਰ ਜਿੱਦਾਂ ਚੱਕੇ। ਪੇਪਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਛੱਤ ਵੱਲ ਨੂੰ ਝਾਕੇ, ਜ਼ਮਾਨਾ ਪੱਕੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਅਗਾਂਹ ਜਾਂਦੇ. ਫੇਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਚੱਕੇ। ਕਾਲਜ ਦਾ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਬਹਤਾ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸਦੇ ਬੰਦੇ ਪੱਕੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਸ਼ਮਣ ਪਰਾਣੀ ਸਾਡੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਨੂੰ ਪਾ ਲਈਏ ਜੱਫੇ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਰਿਜ਼ਲਟ ਸਾਡਾ ਲੇਟ ਹੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨੰਬਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹੰਦੇ ਫੱਫੇ।

ਵੀਸ਼ਾਲ ਸੇਤੀਆ ਬੀ.ਕਾੱਮ. ਤੀਜਾ ਸਾਲ ਰੋਲ ਨੰ: 1634

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਪਰਾਇਆ

ਜਿਨ੍ਹਾ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਪਰਾਇਆ, ਹਰ ਵਾਰੀ ਉਹ ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਜੱਦ ਵੀ ਗਲ ਲੇਖਾ ਤੱਕ ਪਹੰਚੀ, ਹਰ ਵਾਰੀ ੳਹ ਸਾਡੇ ਮਾੜੇ ਰਹੇ ਨੇ.... ਮਿਲਨੀਆਂ ਨੇ ਹਾਰਾਂ, ਫਿਰ ਵੀ ਬਾਜੀ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਅੱਜ ਜੀ ਕਰਦਾ, ਪਤਾ ਹੈ ਆਖਿਰ ਡੱਬ ਜਾਣਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਤਾਰੀ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਅੱਜ ਜੀ ਕਰਦਾ, ਅਸੀ ਵਾਅਦਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਨਹੀਂ ਤੋੜਿਆ. ਜਨਾਬ ਦੇ ਸਦਾ ਹੀ ਲਾਰੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਜਦ ਵੀ ਗੱਲ ਲੇਖਾ ਤੱਕ ਪਹੰਚੀ, ਹਰ ਵਾਰੀ ੳਹ ਸਾਡੇ ਮਾੜੇ ਰਹੇ ਨੇ.... ਮੈ ਤਾਂ ਹਾਲੇ ਸੀ ਸੋਚ ਰਿਹਾ, ਦਿਲ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਉਹੀ ਕਾਹਲੇ ਸੀ, ਪੁਰਾਣੀ ਚੀਜ਼ ਵਾਂਗੂ ਸੁੱਟ ਗਏ ਮੈਨੂੰ, ਮਨੋ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਵੀ ਉਹੀ ਕਾਹਲੇ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਇਕ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸੰਜੋਹ ਕੇ ਰੱਖਦੇ ਰਹੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਅਰਮਾਨ ਪੈਰ੍ਹਾਂ ਚ ਖਲਾਰੇ ਪਏ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਵੀ ਗੱਲ ਲੇਖਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ. ਹਰ ਵਾਰੀ ੳਹੀ ਸਾਡੇ ਮਾੜੇ ਰਹੇ ਨੇ... ਕਦੇ ਵੇਖੀ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨੀ, ਕੋਣ ਗਲਤ ਸੀ ਇਹ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਜਾਵੀਂ, ਅੱਜ ਕਲ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਘੰਮਦੀ ਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਦਸ ਜਾਵੀਂ, ੳਹ ਵੀ ਨੱਚਦਾ ਹੋੳ ਤੇਰੀਆਂ ੳਂਗਲਾਂ ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਨਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਤੇਰੇ ਹੀ ਇਸ਼ਾਰੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਜੱਦ ਵੀ ਗੱਲ ਲੇਖਾ ਤੱਕ ਪਹੰਚੀ, ਹਰ ਵਾਰੀ ੳਹ ਸਾਡੇ ਮਾੜੇ ਰਹੇ ਨੇ...... ਗੱਲ ਦਿਲ ਤੇ ਲਾਣੀ ਛੱਡ ਤੀ ਏ. ਹਣ ਅੱਗੇ ਵੱਧਣਾ ਸਿੱਖ ਰਿਹਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਵੈਸੇ ਹੀ ਚਾਹ ਜਾ ਚੜਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਨਾ ਸਮਝੀ ਕਿ ਪੀ ਕੇ ਲਿਖ ਰਿਹਾ. ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ 'ਮੰਗਲੇ' ਨੂੰ ਛੱਡ ਗਈ ਏ, ਅਸਲੀ ਯਾਰ ਤਾਂ ਉਹੀ ਚਾਰੇ (4) ਰਹੇ ਨੇ, ਹੁਣ ਲੇਖਾ ਤੱਕ ਗੱਲ ਆਪਾਂ ਪਹੁੰਚਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਲੇਖ ਤਾਂ ਯਾਰਾ ਦੇ ਮਾੜੇ ਹੀ ਰਹੇ ਨੇ...

ਸਁਚਾਈ

ਜਿਹੜੇ ਦਿੰਦੇ ਧੋਖਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਨੂੰ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਕਦੇ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਬੋਲ ਕੇ ਕੌੜਾ ਕਿਸੇ ਨੰ, ਫਿਰ ਮਿਲਦਾ ੳਸਦਾ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ। ਹਰ ਸ਼ਾਮ ਢਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੁੰਦੀ ਸਵੇਰ. ਹਨੇਰਾ ਸਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ। ਸੁਰਜ ਚੜ੍ਹਦਾ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਦੇਰ ਨਾਲ, ਪਰ ਉਹ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਦੇ ਭੁੱਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਨੀਆ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਸਿਰਫ ਨਫ਼ਰਤ ਏ, ਇੱਥੇ ਪਿਆਰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮਿਲਦਾ ਨਹੀਂ। ਬੰਦਾ ਪੈਸੇ ਦਾ ਗਲਾਮ ਹੈ. ਪਰ ਪੈਸਾ ਬੰਦੇ ਦਾ ਗਲਾਮ ਨਹੀਂ। ਜਦ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਗੁੱਡੀਆਂ ਅਸਮਾਨੀ ਪਹੁੰਚਾਵੇ, ਥੱਲੇ ਲਾਹੰਦਿਆਂ ਵੀ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਪੱਛਦਾ ਨਹੀਂ। ਪੈਸੇ ਵਾਲਾ ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ ਬੰਦੇ ਨੂੰ, ਪਰ ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਈਮਾਨ ਨਹੀਂ। ਰੱਬ ਨੇ ਦਿੱਤਾ. ਰੱਬ ਨੇ ਲੈ ਜਾਣਾ. ਇਸ ਸਰੀਰ ਦਾ ਕਰਨਾ ਗਮਾਨ ਨਹੀਂ। ਸਫ਼ਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਮੁੱਕਾ ਜਾਣਾ ਏ, ਸੱਤੇ ਪਿਆਂ ਨੇ ਅਸੀਂ ੳਠਣਾ ਨਹੀਂ। ਚਿੱਟੀ ਚਾਦਰ ਦੀ ਮਾਰਨੀ ਬੱਕਲ ੳਦੋਂ, ਤਰ ਪੈਣਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੱਛਣਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਰੋਕਿਆਂ ਰੁਕਣਾ ਨਹੀਂ। ਚਾਰ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਪੈਣੀ ਏ ਰਾਮ ਰਲਾਈ. ਮੁੜ ਨਾਮ ਕਿਸੇ ਨੇ ਪੁੱਛਣਾ ਨਹੀਂ।

> **ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੇਤੀਆਾ** ਬੀ.ਕਾੱਮ. ਤੀਜਾ ਸਾਲ

ਵੀਸ਼ੇਕ ਮੰਗਲਾ ਬੀ.ਕਾੱਮ. ਤੀਜਾ ਸਾਲ ਰੋਲ ਨੰ: 1630

INDIAN WOMEN

"ਸੋ ਕਿਉਂ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ, ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ" It has been rightly said by Guru Nanak Dev Ji.

International womens day is celebrated on 8th of March every year all over the world. In the modern era, status of women is growing and developing gradually. Indian women of India have been facing different kinds of problems and exploitations since Vedic period, when foreign invaders began ruling India. During medieval period sati, Pardah system, child marriage, ban on widow remarriage and Jauhar like practices deteriorated women's status in society. Therefore, Razia Sultana and Nur Jahan are the only female rulers of medieval India. Before independence, women's status in India began improving due to abolition of sati system and ban on widow re-marriage. Many women rose as fighters like Rani Luxmi Bai, Sarojini Naidu, Annie Basant, Mirabai and others. After independence of India, more problems grew for the women like dowry, domestic violence, rape and molestation, female foeticide, acid attacks and trafficking of girls into prostitution etc and are still prevailing at high pace. Inspite of the hardships women are struggling and fighting for their status to be equal with men. Some of the fighter and successful women have shined world wide like Indira Gandhi, Mother Teresa, Kalpana Chawla, Lata Mangeshkar, Asha Bhosle, Sunita Williams, Sania Mirza, Kiran Bedi, Pratibha Patil, Meira Kumar and many more. But the journey of the struggle for women empowerment has not halt yet. Time demands women to be in the power in politics for their rights. We can take example of Benazir Bhutto who brought changes for improvement of women in Pakistan as Prime Minister.

It is shameful that we have not inherited the women status from our ancestors. In ancient India, during early Vedic period women had equal rights as the men had. Women studied up to higher level, married at mature age and had freedom to choose their life partners. Gargi and Maitgregi are the two scholars of ancient India. Our scriptures like Rigveda, Upnishads and Guru Granth Sahib also teach us to respect women. It was due to foreign invasion and their rule in India that the status of women has declined. So, respect our religious scriptures and respect women.

We always teach and say to boys "लड़के रोते नहीं" but it would be better to teach them "लड़के रुलाते नहीं". Respect for women should not only be in words but in practice too. Don't update your status on whatsapp, facebook, and twitter only with wishes on women's day but load up your heart with respect for women also.

> Sakshi B.Com-III

THE MOST BEAUTIFUL THING IN THE WORLD

Once, a painter wanted to paint the most beautiful thing in the world. But he could not decide what could be the most beautiful thing. He went to a priest to seek a piece of advice. He asked, "Father, what is most beautiful thing in the world?" The priest replied that 'Faith' is the most beautiful thing in the world. Then he went to a soldier. He replied that 'Peace' is the most beautiful thing in the world. A lover replied that 'Love' is the most beautiful thing in the world.

The painter was perplexed. How could he paint 'Faith', 'Peace' and 'Love' altogether! He returned home. He saw 'Faith' in heart of his beloved wife and 'Love' in his children's eyes. Then he painted Family the most beautiful thing in the world.

> Shallu Sharma B.Com-II

CHOICE BASED CREDIT SYSTEM (CBCS)

University Grants Commission (UGC) has decided to introduce Choice based Credit System as a part of New Education Policy (NEP), [initiative of Ministry of Human Resource Development (HRD), Govt.] in order to promote higher education in our country. In this regard UGC has already introduced several steps to bring objectivity, efficiency and academic excellence in National Higher Education System.

Recent Education System has lack of knowledge, Confidence, value & Skill, relation between education and employment. Majority of Indian higher education institutions follow marks or percentage based evaluation system. The students do not get the flexibility to study the subjects/courses of their choice and their flexibility to different institutions. There is necessity to allow the flexibility in education system. So that students may opt or select interdisciplinary, intra-disciplinary and skill-based courses.

Choice based credit system :

It transfers focus from the teacher-centric to student-centric education. Student may take up as many credits as they can cope with (without repeating all courses of semester if they fail in one/more courses). It Provides more flexibility for students by allowing inter-disciplinary, intradisciplinary courses and skill oriented papers. Education becomes broad-based and at par with global standards by CBCS. A student is allowed to join unique combinations such as Physics with Economics, Microbiology with Chemistry or Environment Science etc. It provides flexibility to study at different times and at different institutions to complete one course. Credits produced at one organization can be shifted.

There may be a Core Course in every semester. This is the course which will be

compulsory one.

Course in a programme may be of three kinds :

- 1. **Core Course :** Core Course will be core requirement to complete a programme in a said discipline of study.
- 2. Elective Course : Elective course is a course which can be chosen from a pool of papers. It may be Supportive to the discipline of study. It provides an expanded scope & gives an exposure to some other discipline/domain. It nurtures student's proficiency/skill. An elective may be "Generic Elective" focusing on those courses which add generic proficiency to the students. An elective may be "Discipline centric or may be chosen from an unrelated discipline. It may be called an "Open Elective."
- 3. Foundation Course : The Foundation Courses may be of two kinds: Compulsory Foundation and Elective foundation. "Compulsory Foundation" courses are the courses based upon the content that leads to Knowledge enhancement. They are mandatory for all disciplines. Elective Foundation courses are value-based and are aimed at man-making education.

The grading system is considered to be better than the conventional marks system and hence it has been followed in the top instutitions in India and abroad. So it is desirable to introduce uniform grading system. This will facilitate student mobility across institutions within and across countries and also enable potential employers to assess the performance of students.

> Aanchal B.Com.-III

WHY SHOULD I CHOOSE COMMERCE ?

"Science is not my cup of tea and humanities does not suit me, my status, so I should go in commerce". Generally, this is the idea of many students studying in commerce. But dear readers, it is not the right criteria to choose commerce. There are many reasons for doing so.

Firstly, we should know what is commerce? Simply, it is study of business and trade from various aspects. Accountancy, management, taxation, economy, are broader aspects which integrate to form commerce. Although, society, politics, psychology also effect commerce. International trade, business and e-commerce are also gaining momentum now.

Secondly, development of commerce has contributed a lot to the society. Infrastructure has developed with development of commerce. Customers have got a large variety of products to fulfil their needs. Income level and living standard of the people has risen. Industry is now a faster means of providing employment to the large unemployed population of our country.

Thirdly, commerce teaches us a lot, it is a practical stream of knowledge. Like, accountancy teaches us how to do expenditures according to budgets and income. Maintaining accounts clearly states the financial health position of an individual or an organisation. It helps in planning our expenditure in daily life.

Marketing is another subject which teaches us how to impact the psyche or mind of the target customer. There are different techniques of advertising and sales promotion used to impact the mind of the target customer In simple terms, it is dealing with people in a polite way. Again, it is also a part of our daily life.

Economy is a vast field of study which effects commerce tremendously. Economic concepts and monitory policy of government affects the business. In fact, everyone should know about economy to exploit the opportunities and combat the threats for example recently demonetization of currency has brought a tremendous change in business and in our life too.

Taxation is a very interesting subject to study. Unfortunately people in India evade tax general. It is shocking to know that only less than 1% people pay tax. Our government provides many tax incentives for promotion of industry. We must study taxation to choose right type of business to do.

Management is another very interesting subject. It teaches us how to organise a group of people efficiently to achieve a common goal. It also teaches us how to lead, motivate and influence the group. In daily life also, a family as an organisation is managed by the head of the family.

E-commerce is doing business transactions using internet. It has led to online shopping. Ebanking on the other hand enables e-payment through plastic money like credit cards and debit cards.

So, commerce has great importance. It is in tune with our daily life. For e.g. Ritesh Aggarwal founded OYO and became millionaire. Moreover, government is also promoting industry by funding and providing incentives to startups. Thus there is a good scope of career in commerce. Now, it's "era of commerce".

Jaisika B.Com.-III

E-Commerce & Its Importance

E-commerce means electronic commerce. E-Commerce is the buying and selling of Goods and Services or transmitting funds or data, over an electronic Network, primarily the Internet. These Business Transactions, occur either as Business to Business, Business to Consumer, Consumer to Consumer or Consumer to Business. The term e-tail is also sometimes used In reference to transactional Processes for online Shopping.

E-Commerce proved its importance where time is essence. In the commercial Markets time plays an important role to Business to consumers. From the Business perspective. Because of this E-Commerce steps in and replaced the traditional commerce method, where a single transaction can cost both parties a lot of valuable time with just a few clicks in minutes, a transaction or an order can be placed and completed via the Internet with ease. Through E-Commerce, payments can also be expedited and documentation can be made more efficient. This facts obviously proves that E-Commerce is beneficial to both business and consumers.

> Vishal Gagneja B.Com.-II

Staff Editor

Iqbal Kaur H.O.D., Dept. of Phy. Edu.

Student Editor

Sarbjeet Kaur B.A.-I

Nishu Bala B.A.-I

CONTENTS

NO.	ARTICLE	PAGE
1.	EDITORIAL	98
2.	SIGNIFICANCE OF SPORTS IN DAILY LIFE	99
3.	VALUE OF SPORTS	100
4.	A TO R ADVICE TO MY DEAREST FRIENDS	100
5.	MY HERO	100
6.	HOCKEY- THE NATIONAL GAME OF INDIA	100
7.	KHELON KI DUNIYA	101
8.	MY FIRST CRICKET MATCH	101
9.	IF YOU THINK	102
10.	ਅੰਤਰ ਸਮਝੋ	103
11.	ART OF MEDITATION	103
12.	EXERCISE AND HEALTHY DIET	103
13.	WORDS OF WISDOM	104
14.	ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ : ਖੇਡਾਂ	104
16.	ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਪੂੰਜੀ : ਮਿਹਤਨ	105
18.	ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਅਸਰ	106
15.	ਹੌਲੀ−ਹੌਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਸਫ਼ਰ	107
17.	SOCIO ECONOMIC STATUS OF WOMEN IN INDIA	109
19.	SEX EDUCATION : PART AND PARCEL OF LIFE	110
20.	MANAGING QUALITY SERVICES IN THE	113
	LIBRARY : THE SIX SIGMA WAY	

EDITORIAL

Dear readers,

It gives me immense pleasure to pen a few words as prologue to our in-house magazine exclusively meant for churning out the latent writing talent which bears immense potentiality of sharpening communication skill as part of your overall personality development. I congratulate all the contributors and the editorial board for bringing out such a beautiful magazine.

Empowerment of students for their all-round development through education is our cherished motto. It is acquisition of knowledge and skills, building character and improving employability of our young talent, the future leadership.

We are sure that the positive attitude, hard work, sustained efforts and innovative ideas

exhibited by our students will surely stir the mind of the readers and take them to the surreal world of unalloyed joy and pleasure.

It is a fine thing to have ability but the ability to discover ability in others is the true test. I am really thankful to our respected Principal Sir and Editor of Magazine for entrusting me with the responsibility of being a part of the Editorial Board. I heartily wish all the readers my best wishes and hope this magazine will enjoy your critical acclaim and prove itself to play a vital role in the all-round development of the students.

Wishing you all the best ...!

Iqbal Kaur Assistant Professor Dept. of Phy. Edu.

SIGNIFICANCE OF SPORTS IN DAILY LIFE

There used to be a period when children wanted to go out and play with their companions. About 10 years ago, games were an exceptionally respected action in our everyday lives. Be that as it may, with the development of computer games and TV, mobiles; physical activities have taken a backseat in our life. There is a motivation behind why schools and colleges have made games exercises a standard part of their educational programs. A wide range of games and physical exercises furnish kids with the appropriate measure of physical and also mental advancement.

Not just had these, individuals who are great in games additionally show a way of life of incredible quality. They are more dynamic in their everyday tasks and can take better choices as an aftereffect of their adjusted mental improvement. Not urging your youngsters to take an interest in games exercises can make them inert and grouchy as they transform into grown-ups. A splendidly fit individual not just performs well in school and in addition home; rather he/she can unmistakably sparkle out at the work environment too. It is normally observed that individuals who take an interest in games show better initiative qualities at their working environment too.

Physical coordination and quality

There is a motivation behind why games and quality are accepted to be two sides of a similar coin. A person who is good at sports or at least participates in any kind of sports activity not only remains fit and healthy at all times, rather they also develop great body strength with time. It is, however, not necessary for everyone to indulge in hardcore sports; rather there are several different physical activities that one can take part in. Sweating is one of the most underrated advantages of taking an interest in games as it helps the body in disposing of poisons which furthermore, also helps in strengthening the immune system. Individuals who are great at games are additionally observed getting less drained when contrasted with individuals who have least physical exercises as a part of their regular daily existence.

Sports helps in building character

On the off chance that an individual is a part of any games beginning from an extremely youthful age, it is most generally observed that they have a reasonable and also solid character. One of the common traits seen in all sportsmen is their punctuality as well as discipline, thus gifting to the society strong as well as well- built individuals. Most importantly, it removes the dullness of everybody's life.

Great Wellbeing

Being a dynamic member in games or exercises imply that you have less time to squander around. While individuals who don't partake in games are regularly observed battling with illnesses in their adulthood, for example, cholesterol, diabetes, and so on; dynamic individuals are seen driving nearly more advantageous lives.

For a person to be a part of any games, it is exceptionally important that they get propelled beginning from an extremely youthful age. Parents should set a good example for their children by being active in sports. It is one activity that benefits the body as well as the mind in the long run.

> Ms. Iqbal Kaur Assistant Professor Department of Physical Education

VALUE OF SPORTS

Sports and games are very for us. They keep us healthy and fit. They offer us a change from the monotony of daily life. It is a useful means of entertainment and physical activity. Sports and games help in character building. They give us energy and strength.

Sports and games are means of mental and physical growth. During sports we come to learn many things. We learn how to maintain mental balance in the midst of hopes and despair. They makes us learn how to tackle the difficult situation. Sports develop a sense of friendliness. They develop in us team spirit. They help in developing mental and physical toughness. They shape our body and make it strong and active. They give us energy and strength. They remove tiredness and lethargy. They improve blood circulation. This improve our physical wellbeing.

Sports and games improve our capacity. They improve our efficiency. Either study or work alone makes us exhaust. We remain no longer efficient to do any work. Sports remove our mental exhaustion. Sports are integral part of education. Education without sports is incomplete keeping their value in life, children are taught some sorts of games in the very early stage in school. These day's sports are a part of academic curricula.

Thus, sports have great value in life. Sports facilities are being developed in rural and semiurban areas. There are playgrounds in villages. Sports infrastructure are being developed everywhere so as to promote them. Various sports organization are also doing well in promotion of sports.

Jyoti Narula

B.A.-II

A TO R ADVICE TO MY DEAREST FRIENDS

- A. Always be honest
- B. Be there when they need you
- C. Cheer them and give them encouragement
- D. Don't look for their mistakes, go ahead
- E. Encourage their dreams, what would be without them?
- F. Forgive them though they are wrong sometimes
- G. Get together to make any discussion
- H. Have faith in them
- I. Ignore all their mistakes
- J. Join together and give support
- K. Keep in touch till they live
- L. Love them always
- M. Make them feel special
- N. Never forget them
- O. Open free to offer help
- P. Praise them honestly and openly
- Q. Quietly discharge when they are angry
- R. Really listen to their words make your ears free to them

Amanpreet Kaur

B.A.-I

MY HERO

My hero doesn't have any special powers, Because my hero doesn't fight My hero doesn't have any wings, Because my hero doesn't fly My hero doesn't have any special costumes, Because my hero doesn't like any other hero My hero is different from any kind of super creatures My hero is just an ordinary human being My hero makes me smart My hero changes my future

My hero makes me know something Because my hero is my teacher!

HOCKEY- THE NATIONAL GAME OF INDIA

- 1. The roots of hockey are buried deep in antiquity historical records show that a crude form of hockey was played in Egypt 4000 years ago and in Ethiopia around 1000 B.C (Before Christ). The first Olympic hockey competition on for men was held in London in 1908 with England. The first hockey club came up in Calcutta in 1885-86. After having made its appearance in 1908 game, hockey took its most important step forward in 1924, when the International hockey federation the world governing body for the sport was founded in Paris under the initiative of Frenchman. The women game developed quickly in many countries in 1927. The FIH in 1974 and the IFWH in 1980. The two organizations came together in 1982 to form the FIH.
- 2. Craze for Hockey : The craze of Hockey is high in Odisha. Many national players in Hockey are from Odisha. There are seven teams in the PHL-Premier Hockey League and in East India, only team is Orissa Steels who won Premier Hockey League 2007-2008. Hockey World Cup is to be held in Bhuvneshwar, Odisha, India.
- Hockey Ka Jaadugar : Dhyan Chand of India is known as the 'Magician of the game of the Hockey'. Dhyan Chand is remembered for his extraordinary goalscoring feats in addition to earning three Olympic gold medals (1928,1932 and 1936) in field hockey, during an era

where India was the most dominant team in Hockey. Known as "The Wizard" for his superb ball control, Dhyan Chand played his final International match in 1948, having scored more than 400 goals during his International career.

- Goaltenders : Billy Smith of the New York Islanders, in the 1979-80 season. Fred Brophy, Nathan Frye, Tiny Thompson, Rogie Vachon are the other goaltenders.
- 5. Fastest Goal : Ajit Pal Singh of India was the captain of team in 1975 World Cup. Ajit Pal Singh has scored the fastest ever goal in Olympics history. It came in just 15 seconds from the start of Indian opening game against Argentina in the 1976 Montreal games. It was the first Olympic game scored on the Astroturf. No one has broken his record yet.
- 6. Achievements of India : India holds the record of consecutive 8 time Olympic gold medalist since 1928-1956. In 1960, India won the silver medal. Again, in 1964 India won the gold medal.
- a) Awards in 2014 : a) India achieved fourth place in Hockey Champion Trophy.
- b) Sreejesh Ravinder is awarded as a Goalkeeper of the tournament.
- c) Akashdeep Singh is declared young player of the tournament.

Kashish Jindal

KHELON KI DUNIYA

Khelon ki duniya ka jadoo, Khel humein sikhlaate. Aao bachhon aaj tumhe main, ek baat batlaaun. Khelo ka kitna mahatve hai? yeh tumako samjhaaun. Khelo se sab kuch mil sakta, humko hanste gaate. Khelon ki duniya ka jadoo, Khel humein sikhlaate. Khel-khel mein sare bachhe Sehat khoob banate. Uchhal kood kar masti karte. Jeevan ka sukh paate. Yeh anand bina paise ka, hum khelon se pate. Khelon ki duniya ka jadoo, Khel humein sikhlaate. Khel khelane se hi bachhon. Khel bhavna aati. Khel-khel mein jeevan ke sab, Bigade kaam banaati. Har jeet se upar uth kar, hume adarsh banaate. Khelon ki duniya ka jadoo, Khel humein sikhlaate. Rupaya-Paisa, dhan-daulat sab, Khelon se mil jaata. Sachin ghuma kar apna balla, Laakhon laakh kamata. naam aur dhan paa kar donon, fule nahi samate. Khelon ki duniya ka jadoo, Khel humein sikhlaate. Khelon ki duniya ka jadoo, Khel humein sikhlaate. Preeti Narula

MY FIRST CRICKET MATCH

Dear Friends,

When I played my first cricket match in life I could correlate terms as below : Batsman : Students Bowler : Paper Setter Umpire : Board of Education Score Board : Mark Sheet Play Ground : Examination Hall Fast Ball : Long Questions Spin Ball : Short Questions Yorker Ball : Objective type questions Bouncer Ball : Out of Syllabus Questions : Destination Sixer Clean Bold : Fail Run Out : Detained Oh ! No Ball : Passed in re-evaluation **Karamjeet Kaur**

BA-III

IF YOU THINK

If you think you are beaten, you are! If you think you dare not, you don't! If you like to win, but think you can't, It's almost a cinch you won't! If you think you'll lose, you're lost! For, out in the world we find. Success begins with a fellow's will: It's all in the state of mind! If you think you are outclassed, you are, You've got to think high to rise, You've got to be sure of yourself Before you can ever win a prize! Life's a battle doesn't always go To the stronger and faster man, But sooner or later the man who wins... IS THE MAN WHO THINKS HE CAN!

Manpreet Kaur

ਅੰਤਰ ਸਮਝੋ

'ਨਸ਼ਾ ਮੌਤ ਹੈ' 'ਖੇਡ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ' ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਦਾ ਸਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਝ ਸਮਿਆਂ ਦਾ ਸਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਮੌਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਾਂ ਅਪਣੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੋਂ ਵੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਅਪਣੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੇ ਵੀ ਨੇੜੇ ਹੰਦਾ ਹੈ। ਨਸ਼ਾ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ 'ਚ ਹੈ ਦਰਾੜ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਖੇਡਾਂ ਖਿਡਾਰਿਆਂ ਚ ਵੀ ਹੈ ਏਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ। ਨਸ਼ਾ ਕਰਦਾ ਹਰ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੀ ਯਾਰੋ ਚੂਰੋ-ਚੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਯਾਰੋ ਹਰੇਕ ਖਿਡਾਰੀ ਲਗਦਾ ਅਪਣਾ ਭਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਨਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਬਸ ਅਪਣੇ ਨਸ਼ੇ ਤੇ ਹੀ ਗਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਖੇਡਾਂ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਮਾਨਸਿਕ ਵਿਕਾਸ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਨਾ ਅਪਣੇ-ਆਪ ਤੇ ਗਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਖੇਡ ਤਾਂ ਆਖਿਰ ਖੇਡ ਹੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਨਾ ਕੋਈ ਮੁਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਅੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ART OF MEDITATION

Meditation is not just an act of sitting in a still position, crossing your legs and closing your eyes. It is the art of giving peace to the mind, letting out all the negative thoughts and taking in all the positive thoughts and vibrations; most of which prove to be profound with some obvious surprises within you. It must be included in our everyday routine which is better than any work that you do to keep your mind and soul free. It will simply push out all the stress and depressions away and helps you prevent them by meditating every day or perhaps every time you feel like doing it. Every time you feel like you are broken down or when you go nuts about something or when you feel like you need a break from all the pressure, then, the best way to relieve yourself from the stress is by getting yourself a private space and start quieting your mind. Meditation is highly recommended for people between the ages of 18-60 and is proven to be the best treatment for everybody playing a role in this chaotic stressful society.

> Poonam B.A.-II

ਸ਼ੀਨੂੰ ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਤੀਜਾ

EXERCISE AND HEALTHY DIET

Exercise has abundant benefits, especially when it comes to self- improvement, this can be the best way to keep your life hale and healthy. It improvises your strength and helps to improve your body's immune system. Most importantly exercise keeps you in good shape, physically and mentally. Exercises have 101 benefits which are associated with an esteem of immense benefits and values. If self improvement is your ultimate target, then exercise with no doubts will b e a part of your habit. It is very important to be conscious on what you consume. A proper diet is a very important issue to be considered in our day- to- day life. It is also important that you maintain a balanced diet with sufficient nutrients and proteins to help manage your immune system and supply you with the necessary energy. A self sufficient diet and an hour of exercise would be the perfect thing for self- improvement as it keeps you in good shape and health.

Nishu Bala B.A.-I

WORDS OF WISDOM

- As far as possible without surrender, be on good terms with all persons.
- Speak the truth quietly and clearly and listen to others, even the dull and ignorant; they too have their story.
- Avoid loud and aggressive persons, they are vexations to the spirit.
- If you compare yourself to others you may become vain and bitter, for always there will be greater and lesser persons than yourself.
- Enjoy your achievements as well as your plans.
- Keep interested in your career however humble; it is a real possession in the changing fortune of time.
- Exercise caution in your business affairs, for the world is full of trickery.
- But let this not blind you from what virtue there is.
- Many persons strive for high ideals and everywhere life is full of heroism.

ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ : ਖੇਡਾਂ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿੱਦਿਆ ਨਵਾਂ ਜਾਨਣ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ,ਅਮੀਰ ਦੀ ਸ਼ਾਨ, ਗਰੀਬ ਦੀ ਦੌਲਤ, ਜਵਾਨ ਦੀ ਤਾਕਤ, ਇਸਰੀ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਬੁਢਾਪੇ ਦਾ ਧਰਵਾਸ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਤਰ ਸਾਧਨ ਖੇਡਾਂ ਹੀ ਹਨ। ਖੇਡਾਂ ਜਿੱਥੇ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਬਾਹਰੀ ਦਿੱਖ ਸੰਵਾਰਦੀਆਂ ਹ, ਉਥੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਰੂਪ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅੰਗਾਂ ਜਿਵੇਂ ਦਿਲ, ਫੇਫੜੇ, ਮਿਹਦਾ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਢੱਕਦੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਤੰਦਰਸਤ ਆਦਮੀ ਤੰਦਰਸਤ ਸੋਚ ਦੇ ਆਸਰੇ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਸੇਧ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖਿਡਾਰੀ ਤਕੜੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਲਬੂਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪਸਰ ਰਹੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਖੇਡਦੇ, ਭਜਦੇ-ਦੌੜਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਫੇਫੜਿਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਦਿਲ ਕਿਸੇ ਵਾਧ ਦਬਾਅ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੂਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਤੇ ਗਣਵਤਾ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀਹੈ। ਚੰਡੇ ਖਿਡਾਰੀ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਸੱਤ ਬੋਤਲਾਂ ਦੇ ਲਗਭਗ ਹੰਦੀ ਹੈ ੳਸ਼ੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਬੋਤਲਾਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਖਿਡਾਰੀ ਕਦੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਅਜਾਈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦਾ, ਕਦੇ ਵੀ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਦੂਰ ਦੁਰਾਡੇ ਤੱਕ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਿਰੱਧ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜ ਕੇ ਚੰਗਾ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਵਿੱਚ ਵਧਆ ਰੋਲ ਅਦਾ

- Be yourself, especially do not feign affection.
- Neither be cynical about love; for in the face of all aridity and disenchantment, it is as perennial as the grass.
- Take kindly the counsel of the years, gracefully surrendering the things of youth.
- Nurture the strength of spirit of shield in sudden misfortune.
- But do not distress yourself with imagination.
- Many fears are born of fatigue and loneliness.
- Beyond a wholesome discipline, be gentle with yourself.
- You're a child of the Universe, no less than the trees and the stars; you have right to be here.
- And whether or not it is clear to you, no doubt the Universe is unfolding as it should be.
- With all it shams, drudgery and broken dreams, it is still A BEAUTIFUL WORLD. BE CHEERFUL. STRIVE TO BE HAPPY.

Bhupinder

B.A.-I

ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਨਵੀਂ ਪਨੀਰੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਤਤਪਰਤਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਖੇਡ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਆਦਮੀ ਜਦ ਖੇਡਾਂ ਦੀ ਦਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ੳਹ ਆਗਿਆ ਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣਾ ਕਰਕੇ ਅੱਗੇ ਵੱਧਣਾ ਸਿਖਦਾ ਹੈ। ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਮਿਲੇ ਸਹਿਯੋਗ ਸਦਕਾ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਆਮ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀ ਆਦਤ ਪਰਪੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਾਂ ਹਾਰਾਂ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿੱਚ ਸਮੋਈ ਫਿਰਦਾ ਖਿਡਾਰੀ ਬਾਕੀਆਂ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖੇਡ ਭਾਵਨਾ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਕਦੇ ਵੀ ਆਲਸੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ੳਹ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹਰੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਕਦੀ ਗੱਲ ਜੇ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਤਕੜਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਤਕੜੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਆਦਮੀ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਵੱਧ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਰਹੱਦਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਲਈ ਆਪਾ ਵਾਰ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਮਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੂਸਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਖਿਡਾਰੀ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਕੌਮ ਸਿਰਜਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਚੰਗੇ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜਦੂਤ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

> ਬਲਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਪੂੰਜੀ : ਮਿਹਨਤ

ਬਿਨਾਂ ਮਿਹਨਤ ਦੇ ਕੋਈ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਰੁਤਬਾ, ਸਥਾਨ ਆਦਿ ਤਾਕਤ, ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਵੀ ਲਈਏ ਤਾਂ ਉਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪੱਲੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਜੇਕਰ ਰਹਿ ਵੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਤਸੱਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਝੂਠ-ਫਰੇਬ, ਧੋਖਾ ਅਤੇ ਪਾਪ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਨ ਰਹਿਣ ਦਿੰਦੀ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰੇ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਜੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਉਚਾ ਉਟ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਚੰਗੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਤਮਗੇ

ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਉਚੇ ਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁੱਝ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਦੇ ਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪੱਖ ਦੇ

ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਾਕਾਰਾਤਮਕ ਪੱਖ ਵੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੇ ਉਪਰ ਚਾਨਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੇ ਇਕੱਲਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਬਲ, ਧਨ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਮੈਡਲ, ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਆਦਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਨੌਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਚੰਗੇ ਸਪੋਰਟਸਮੈਨ ਨੂੰ ਖੇਡ ਪਿਆਰ ਹੈ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਵਾਰ–ਵਾਰ ਮੈਡਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਉਹ ਉਚ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵੀ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਹ ਜ਼ਰੁਰੀ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨੌਕਰੀ, ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਹੋਰਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਬਣਨ। ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਈ ਵਾਰ ਨੌਕਰੀ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜਦ ਨੌਕਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਪੋਰਟਸ ਖਤਮ। ਬਲ, ਧਨ, ਸਿਫਾਰਿਸ਼, ਡਰੱਗ ਆਦਿ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀ ਚੁੳ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਬੈਠਾ ਬੈਠਾ ਸੁਪਨੇ ਵੇਖਦਾ ਕਿਤੇ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਸੁਪਨੇ ਲੈਂਦਾ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਿਹਨਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਾਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦਾ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਅਮਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖ ਕੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਕਾਰਾਤਮਕ ਸੋਚ ਲਿਆਉਣੀ ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਆਤਮ– ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵੱਧਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਭਗਤੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਮਿਹਨਤ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਬਿਨਾਂ ਰੋਇਆਂ ਤਾਂ ਮਾਂ ਵੀ ਦੁੱਧ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਣਾ, ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਨ ਕਰਨ। ਸਾਡਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਵਿਖਾਏ ਰਾਹ ਤੇ ਚੱਲ ਕੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨਾ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਾਹਾ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਸਫ਼ਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ। ਸਾਨੂੰ ਪੱਕੀਆ ਪਕਾਈਆ ਖਾਣ ਦੀ ਆਦਤ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।

ਏ.ਪੀ.ਜੇ. ਅਬਦੁਲ ਕਲਾਮ-"ਸੁਪਨੇ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜੋ ਸੌਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੁਪਨੇ ਉਹ ਹਨ ਜੋ ਸੌਣ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।" ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੁਨਰ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਨ ਹੁੰਦਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਮੱਥਾ ਮਾਰਦਾ ਤੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਨਰ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਹੁਤ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਰੁਚੀ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕੰਮ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ਫਿਰ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਔਖ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ, ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸੌਕ ਜ਼ਰੂਰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ।

> ਬਿਨਾਂ ਮਿਹਨਤਾਂ ਰਹਿਮਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਦੀਆਂ, ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਸੁਪਨੇ ਸਜਾਈ ਜਾ, ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਜਾਨ ਮਾਰ ਸੱਜਣਾ, ਸਿਰਫ ਚੈਲਿੰਜ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲਾਈ ਜਾ।

ਸਰਬਜੀਤ ਕੌਰ ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਅਸਰ

ਮਨੁੱਖ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵਰਤੋਂ ਮਨ ਦੀ ਉਤੇਜਨਾ ਲਈ ਸੀ ਜਾਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰੇ ਲਈ ਪਰ ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਇੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰੂ ਅਸਰ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਏ। ਸਾਇੰਸ ਦੀਆਂ ਨਵੀਂਆਂ-ਨਵੀਆਂ ਕਾਢਾਂ ਕਾਰਨ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਏ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੇ ਖੇਡ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਭੰਬਲ ਭੂਸੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਕੰਮ ਲਿਆ ਪਰ ਇਸ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੰਮ ਕਾਰਨ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਰੋਗ ਗ੍ਰਸਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਹੱਸਦਾ ਖੇਡਦਾ ਖਿਡਾਰੀ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਰਾਬ, ਤੰਬਾਕੂ, ਅਫੀਮ, ਭੰਗ, ਸਮੈਕ ਆਦਿ। ਇਹ ਅਜਿਹੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀ ਚੰਗੀ ਖੇਡ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ

ਕਰਨੋਂ ਅਯੋਗ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਖੇ ਡ ਅਜਿਹੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਜੋ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬੁੱਢੇ ਤੱਕ ਸਭ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਾਲਾ ਖਿਡਾਰੀ ਬਾਸਕਿਟਬਾਲ, ਫੁਟਬਾਲ, ਕਬੱਡੀ ਆਦਿ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ-ਲੰਬੇ ਸਾਂਹ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਦੀ ਹਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਖੇਡਣ ਸ ਮ ੇ ' ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਉ_ਲੰ ਪਿ ਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੇਕਰ

ਖਿਡਾਰੀ ਖੇਡਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਨ ਪਰਚਾ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਖਿਡਾਰੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਖਿਡਾਰੀ ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਖੇਡ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਖਿਡਾਰੀ ਦੀ ਗਿਆਨ ਸ਼ਕਤੀ, ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ, ਮਾਸ ਪੇਸ਼ੀਆਂ, ਦਿਲ, ਲਹੂ ਅਤੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਗ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਖਿਡਾਰੀ ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੀ ਰੰਗਤ ਵੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੈਰ ਲੜ-ਖੜਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵੀ ਕਾਬੂ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਨਸ਼ੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਖਿਡਾਰੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਦਲੀਲ ਦੀ ਥਾਂ ਜ਼ੋਰ ਅਜਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਖੇਡ ਦੀ ਥਾਂ ਲੜਾਈ ਝਗੜਾ ਮੁੱਲ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਖੇਡ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਖਿਡਾਰੀ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਪਕੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਜਿੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਇਨਾਮ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਖੇਡਣ ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਖਿਡਾਰੀ ਲਈ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਤਾਂ ਸੇ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਰੋਗ–ਰਹਿਣ ਬਣੇ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਖੇਡ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਬਲ ਹੋਵੇ।

ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਕਾਰਨ ਪਾਚਨ ਕਿਰਿਆ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਅੰਸ਼ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਅੰਸ਼ਾ ਕਾਰਨ ਮਿਹਦੇ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦੀ

ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਖਿਡਾਰੀ ਪੇਟ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ

ਨਸ਼ੇ ਨਾਲ ਪੱਟਿਆਂ ਨੂੰ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਤਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹੋ

ਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਾਲਾ ਖਿਡਾਰੀ ਜਦੋਂ ਖੇਡ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ

ਉਹ ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਸਰੀਰ ਢਿੱਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਚੰਗੀ ਖੇਡ ਖੇਡਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਤੰਬਾਕੂ ਦੀ

ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ ਸਾਹ ਦੇ ਰੋਗ, ਦਮਾ ਅਤੇ ਕੈਂਸਰ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ

ਰਾਜਵੰਤ ਕੌਰ

ਬੀ.ਏ. ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ

ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਨੱਗਦੀ ਤੋਂ ਕੈਂਸ ਲੈੱਸ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵੱਲ।

ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਹਰ ਇੱਕ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੈਸ਼ ਲੈਸ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਹੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਉਥੇ ਚੰਗੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਬਲੈਕਮਨੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਘਟਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਆਲੀ ਕਰੰਸੀ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਮ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖਣ ਨੰ ਮਿਲਦਾ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਰੰਸੀ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਵੀ ਬਹਤ ਹੈ।ਘੱਟ ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੈਸ਼ ਲੈਸ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ-ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਬਲੈਕਮਨੀ ਜਆਲੀ ਕਰੰਸੀ, ਬੇਈਮਾਨੀ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵੱਧ ਰਹੀ ਜੰਨ-ਸੰਖਿਆ, ਗ਼ਰੀਬੀ ਅਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾਂ ਕੈਸ ਲੈਸ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਰਾਸਤੇ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਰਕਾਵਟ ਹੈ। ਕੈਸ਼ ਲੈਸ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਲੈਣ-ਦਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਣ-ਦਾਰੀਆਂ ਨਕਦ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਬਲਕਿ ਕਰੈਡਿਟ ਅਤੇ ਡੈਬਿਟ ਕਾਰਡ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਫਿਰ ਇੰਟਰਨੈਟ ਬੈਕਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਹੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਨਹੀ ਬਦਲਦੀਆਂ ਬਲਕਿ ਹਰ ਇਕ ਵੱਡੀ ਲੈਣ-ਦੇਣਦਾਰੀ ਈ-ਬੈਕਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਹੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਨਾ ਚੋਰੀ ਦਾ ਡਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਆਲੀ ਕਰੰਸੀ, ਬਲੈਕਮਨੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਖੋਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਹੋਣਾ ਹੋਰ ਵੀ ਜਿਆਦਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਜੀ ਨੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਚੱਲਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਹਿਮ ਫੈਂਸਲਾ ਲੈਂਦਿਆ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵੱਡੇ ਨੋਟ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਕਰੰਸੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਹੈ ਲੋਕ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ, ਵਪਾਰ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਹਰ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਬਲਕਿ ਜਲਦਬਾਜੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫ਼ੈਸਲਾ ਹੈ ਇਸ ਦੇ ਮਾੜੇ ਨਤੀਜੇ ਸਰਕਾਰ ਭੁਗਤ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜਆਲੀ ਕਰੰਸੀ ਘੱਟਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਧੇਗੀ। ਅੱਜ ਹਰ ਨਾਗਰਿਕ ਨੋਟਬੰਦੀ ਦੇ

ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਨਪੜਤਾ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬੀ ਇਸ ਕੈਸ ਲੈਸ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਰਾਸਤੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 87 ਫੀਸਦੀ ਵਪਾਰਿਕ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦਾਰੀਆਂ ਨਕਦ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਰਫ 13 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਈ-ਬੈਕਿੰਗ ਦਾ ਪੂਰਾ ਫ਼ਾਇਦਾ ਉਠਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡੀਆਂ ਇਸ ਦੇ ਰਾਸਤੇ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟਾ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲਾ ਧਨ ਖਪਾਉਣ ਲਈ ਗਰੀਬਾ ਨੂੰ ਮੋਹਰਾ ਬਣਾਉਣਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਡਿਜ਼ੀਟਲ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮਦਦ ਮੰਗੀ ਹੈ।ਉਨ੍ਹਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਿ੍ਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਧਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਨਿਜਾਤ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨੌਜਵਾਨ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਅਤੇ ਕਾਲਾ ਧਨ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਿਆ ਹਾਂ ਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ 'ਭਾਰਤ ਬੰਦ' ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਮੋਦੀ ਜੀ ਦੇ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਏ ਸਰਵੇਂ ਅਨਸਾਰ 90 ਫ਼ੀਸਦੀ ਲੋਕ ਨੋਟਬੰਦੀ ਅਤੇ ਕੈਸ਼ ਲੈਸ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹਨ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਤਨੇ ਬੜੇ ਆਰਥਿਕ ਸਧਾਰ ਨਾਲ ਖੜੇ ਹਾਂ। ਪਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹਣ ਨੋਟਬੰਦੀ ਤੋਂ ਕੈਸ਼ ਲੈਸ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਏ ਹਨ।ਭਾਵੇਂ 100 ਫੀਸਦੀ ਕੈਸ਼ ਲੈਸ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ਰਆਤ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਨੰ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਲਾਭ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਅਤੇ ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨ ਫਿਰ ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਕੈਸ ਲੈਸ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਗ਼ਰੀਬ ਦਾ ਪਾੜਾ ਵੀ ਘੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਵੀ ਘੱਟ ਭਰਨੇ ਪੈਣਗੇ।ਪੰਜਾਹ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।ਈ-ਬਟੁਆ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਨਾ ਤਾਂ ਚੋਰੀ ਦਾ ਡਰ ਰਹੇਗਾ, ਨਾ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਣ ਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਬੈਂਕਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਰਹਿਣਾ

ਪਵੇਗਾ। ਸਾਡਾ ਮੋਬਾਇਲ ਹੀ ਸਾਡਾ ਆਪਣਾ ਬੈਂਕ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੋਟਬੰਦੀ ਅਤੇ ਕੈਸ਼ ਲੈਸ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸ਼ਤਰੀਆ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਦੇਵ, ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਅਤੇ ਨਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਿਹਾਰ ਬਹੁਤ ਮੱਹਤਵਪੂਰਣ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬਹੁਤ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅੰਮਿਤਾਸੇਨ, ਰੁਗੁਰਾਮ ਰਾਜ਼ਨ, ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਅਰੁਣ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਰਥਸ਼ਾਸ਼ਤਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਟਨਾਈਕ ਆਦਿ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਬਲੈਕਮਨੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭੰਡਾਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੌਕਾ ਹੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ 50 ਫ਼ੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਟੈਕਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਦੇਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਗ਼ਰੀਬਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ 50 ਫ਼ੀਸਦੀ ਦਾ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਾ ਵਾਈਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਜਨ-ਧਨ ਯੋਜਨਾ ਆਧੀਨ ਖੋਲੇ ਗਏ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੇ ਖਾਤਿਆ ਵਿੱਚ ਬਲੈਕਮਨੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਤੇ ਸਖਤ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਕਰ ਵਿਭਾਗ ਜਾਂਚ ਕਰੇਗਾ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ 70 ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਲੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਭਾਂਵੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਪਰ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀ। ਅਜਿਹਾ ਫੈਂਸਲਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਲਿਆ ਹੈ।ਭਾਂਵੇ ਫੈਂਸਲਾ ਸਖ਼ਤ ਹੈ ਪਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਨਸਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਆਮ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਨਕਲੀ ਨੋਟ ਆ ਜਾਣਗੇ।ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਰਿਜ਼ਰਵ ਬੈਂਕ ਦੇ ਗਵਨਰ ੳਰਜਿਤ ਪਟੇਲ ਨੇ ਨੋਟਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ 2000 ਅਤੇ 500 ਦੇ ਨਕਲੀ ਨੋਟ ਬਣਾੳਣੇ ਬਹੁਤ ਔਖੇ ਹਨ।ਨਵੇਂ ਨੋਟ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਖ਼ਾਨੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਕਦੀ ਥਾਂ ਪਲਾਸਿਟਕ ਮਨੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਇਸ ਨਾਲ ਦੇਣ-ਲੈਣ ਸਸਤਾ ਅਤੇ ਸੌਖਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਭਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਲੋਕ ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕਾਲਾ ਧਨ ਹੈ ਉਹ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਲੱਭਣ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹਰੇਕ ਵਸਤੂ ਹੀ ਖ਼ਰੀਦ-ਫਰੋਖਤ 'ਪੱਕੇ ਬਿੱਲਾਂ' ਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਈ-ਬੈਕੰਗ ਦੇ ਵੱਖ−ਵੱਖ ਚੈਨਲ ਇਸ ਕੈਸ਼ ਲੈਸ ਅਰਥਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁਲਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਹਾਈ ਹੋਣਗੇ। ਬਹੁਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮੋਦੀ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਰਵੇ ਦਾ ਨਤੀਜਿਆ ਨੂੰ ਪੱਖਪਾਤੀ ਅਤੇ

ਮਨਘੜਤ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ, ਵਪਾਰੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਦਕਾਨਦਾਰਾਂ ਦਾ ਬਿਜ਼ਨਸ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਆਮ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ 2000 ਰੁਪਏ ਮਿਲਣੇ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਅਜਿਹਾ ਸਖ਼ਤ ਫੈਂਸਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਬੈਂਕਾ ਰਾਹੀ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਈ-ਬੈਕਿੰਗ ਅਤੇ ਮਬਾਇਲ ਬੈਂਕਿੰਗ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੁਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰੇ। ਇਸ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਔਗੁਣ ਦੱਸੇ। ਹਰ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਪੈਂਮੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਮੋਬਾਇਲ ਬੈਂਕਿੰਗ ਨੂੰ ਜਰੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਹ-ਗਿਣਤੀ ਵਸੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਜਾਂ ਅਜਿਹੇ ਆਧਨਿਕ ਢੰਗ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦੇ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹਜ਼ਾਰ ਤੱਕ ਦੀ ਨਗਦ ਰਾਸ਼ੀ ਖਰਚਣ ਦੀ ਛੋਟ ਦੇ ਕੇ ਜੇਕਰ ਉਪਰੋਕਤ ਢੰਗ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਨਕਲੀ ਨੋਟਾਂ ਦਾ ਚਲਣਾ ਘੱਟ ਸਕੇਗਾ, ਉੱਥੇ ਹਰੇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਰਚ ਵਿਚਲੇ ਫ਼ਰਕ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਫ਼ਲਤਾ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕਿੱਤੇ ਗਏ ਅਜਿਹੇ ਆਰਥਿਕ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਣ ਦੀ ਆਸ ਹੈ।

> ਪ੍ਰੋ. (ਡਾ.) ਆਰ. ਕੇ. ਉਪੱਲ (ਡੀ.ਲਿੱਟ.) ਮੁਖੀ ਅਰਥ ਸ਼ਾਸ਼ਤਰ ਵਿਭਾਗ

SOCIO ECONOMIC STATUS OF WOMEN IN INDIA

Although gender empowerment has been a buzzword in development circles, the concept is being used in so many different ways that it remains ambiguous. All studies and reports on women status have only remained as a source of data, which rather endorses the passivity of the state. We should reject the touristic observation of women in metro society, dispel misconceptions and portray the real scenario of Orissa. Effective policy design requires an accurate understanding of the gender issues within a broad social framework. We need povertyindependent gender analyses and policies in order to rescue gender from poverty trap. Women's income earning activity should not be temporary, exploitative and reversible. Education and technology should ensure liberation and freedom for all human beings. It should break gradually the shackles of tradition that binds women in the manmade goal. Technological development can be both a threat and an ally to their various roles. Therefore we should integrate gender into technology and development. More nuanced discussion of the complex interrelationships between gender and technology is needed. Training program for successful technology transfer is necessary to derive the benefits of existing market driven technological promotion. The new technology should be used as a vehicle for gender equality in the backward societies like Orissa.

The gender issue should be delinked both from myopic economic and incentive politics. There is no substitute for a gender analysis, which transcends class divisions and material definitions of deprivation. Therefore 'adding women' is not necessary, but an insight and rethinking development concepts and practices as a whole through a gender lens is necessary. We have to initiate debate on state non action on gender issues. Despite several rules and acts in place, all rights of women are being violated and they have been suffering in silence. A vigorous multi pronged and multi-professional effort is needed to establish the woman as a human being in her own right. With the hosanna of modernization it is imperative to dispel myths, superstitions and misconceptions about women and her duties and adopt a rational attitude towards the woman as a human being.

Despite jamboree of techno culture we need a meaningful social transformation, which gives the equal independent human status to women. Economic citizenship is not sufficient for transforming existing asymmetric gender relations. In all backward states like Orissa, girls are educationally very successful but socially women are not sufficient for transforming existing asymmetric gender relations. In all backward states like Orissa, girls are educationally very successful but socially women are not. The wife may be happy but the women are not. The real progress should occur when the women become the producers of their own welfare and bounty, not the recipients of charity. The chance for a social transformation should begin and end with the womankind in the ground, because, nothing grows from the top. Effective policy design requires accurate understanding of the gender issues within a broad social framework. Women development is a social process to be evolved from the society but not a technological product to be achieved by a proffered policy.

Tajinder Kaur

Associate Professor (Head of Dept. of History)

SEX EDUCATION : PART AND PARCEL OF LIFE

INTRODUCTION

Sex-education is defined as education which provides the learner an opportunity to have an access to authentic information and knowledge about the certain facts of human sexual behavior. It is the procedure of gaining knowledge and developing mind set as well as ideas about human sexual anatomy, sexual identity, sexual reproduction, reproductive health, reproductive rights, sexual orientation, methods and preventions from the sexually transmitted disease. Further, it is well concerned with complex medical, pedagogical and social problems. The way round Comprehensive Sexuality Education (CSE) is an age-appropriate, culturally relevant approach to teaching about sex and relationships by providing scientifically accurate, realistic, non-judgemental information. Sexuality education provides opportunities to explore one's own values and attitudes and to build decision-making, communication and risk reduction skills about many aspects of sexuality. The term comprehensive emphasizes an approach to sexuality education that encompasses the full range of information, skills and values to enable young people to exercise their sexual and reproductive rights and to make decisions about their health and sexuality.

The World Health Organization as viewed sex - education"the integration of the physical, emotional, intellectual, and social aspects of sexual being, in ways that are positively enriching and that enhance personality, communication, and love . . . every person has a right to receive sexual information and to consider accepting sexual relationships for pleasure as well as for procreation."

Forrest (2004) defines sexuality education as the process of acquiring information and forming attitudes and beliefs about sex, sexual identity, relationships and intimacy. It is also about developing young people's skills on sex issues in order to enable them to make informed choices about their behaviour and feel confident and c o m p et ent a b o ut a cting on their choices.Leepson(2002) defines sex education an instruction in various physiological, psychological and sociological aspects of sexual response and reproduction. Kearney (2008) defined sex education as "involving a comprehensive course of action by the school, calculated to bring about the socially desirable attitudes, practices and personal conduct on the part of children and adults, that will best protect the individual as a human and the family as a social institution.

WHY SEX-EDUCATION?

Indian society is closed in nature and it follows double standard on the question of sex education. It generates utter confusion in the mind of youngsters and sex taboos become a sense of great mysticism in their minds. Due to this a great deal of anxiety emerging out of poor knowledge about their sexual development, or at another time out of their curious minds. This incorrect information and lack of awareness about sexual health or sexuality may get responsible for students to be attracted towards unwanted activities.

According to Maharukh Adenwalla " Children should be made aware of sexual abuse at an early age. Age appropriate sexual information should be given to children at early stage, So that they are less vulnerable to abuse . And if they are abused, sexeducation will give them the vocabulary and confidence to report it to adults."

Further Due to access to sex education adolescents will not only have scientific knowledge about it but also have healthy attitude toward this issue because adolescence is often regarded as a period of marked sexual urgency which almost demands expression. Based on HIV Sentinel Surveillance it was found that in 2008-09, according to the estimate that in India as an adult prevalence of 0.31% with 23.9 lakh people were infected with HIV, of which, 39% are females and 3.5% are children. Sex education is also needed for freedom from sexual dysfunctions and organic disorders, to create awareness about sexual-social issues like gender discrimination, child marriage, dowry, prostitution etc. So Sex-education is need of today. But question here arises. How we can provide this education to our youth ? What should be the curriculum ? How teacher can provide this education to the students. Here I highlight certain points of curriculum and role of teacher & parents to educate their children.

Curriculum of sex-education

The curriculum for effective sex-education according to Kirby(2001) includes the following points

- * Effective programs include activities that address social pressures that influence sexual behaviour.
- * Effective programs provide modeling of and practice with communication, negotiation, and refusal skills.
- * Effective programs employ a variety of teaching methods designed to involve the participants and have them personalize the information.
- * Effective programs incorporate behavioural goals, teaching methods, and materials that are appropriate to the age, sexual experience, and culture of the students.
- * Effective programs last a sufficient length of time to complete important activities adequately.
- * Effective programs select teachers or peer leaders who believe in the program they are implementing and provide them with training.

- Effective programs focus on reducing one or more sexual behaviours that lead to unintended pregnancy or STD/HIV infection.
- * Effective programs are based on theoretical approaches that have been demonstrated to be effective in influencing other healthrelated risky behaviours.

Role of Teacher

The prime responsibility of imparting sex- education lies with the school system. The educational institutions are better equipped to guide and direct attitude formation, installing skill and competencies. So role of teacher in imparting sex-education is highly significant. A teacher can play effective role by following the below mentioned steps:

Be Sincere :

A sincere attitude will make any communication easier. The teacher should be able to express his/her reservations about certain topics.

Express Discomfort :

The teacher should not be afraid to express any discomfort. Expressing it will create a more relaxed atmosphere.

Know how to listen :

Listening is an essential part of authentic and efficient communication. The teacher must impart his/her knowledge while being attentive to students' questions, lack of understanding, concerns, worries and thoughts.

Have an open mind :

The teacher must show an open attitude so that the students feel comfortable expressing themselves more freely. The teacher should, for example, accept to hear students' opinions, value the students

and be aware that their opinions can change over time.

Be flexible :

The teacher should be flexible and try to respond to concerns and needs that may arise during the workshop, even if doing so does not perfectly correspond to the suggested content.

Respect privacy :

The teacher must specify that he/she intends to discuss facts and opinions, and not his/her own sexual experiences nor those of any student.

Remain calm :

The teacher must calmly listen to the students as they express their opinions, even if he/she does not agree with their statements.

Ask for the students' opinion :

The teacher should ask the students to express their opinions not

ask for confessions.

Answer questions :

It is preferable that the teacher answer questions as they arise. Should the teacher, however, be unsure of the proper answer he/she should look it up rather than give out the wrong information.

Role of Parents

Parents should not rely on the school system to teach sex education. Rather they should talk with their children at homes about sex-education. They should tell their childrens about:

- * the way they are physically touched by others
- * the way their bodies feel to them
- * what your family believes is okay and not okay to do
- the words that family members use (and don't use) to refer to parts of the body
- * watching the relationships around them

Conclusion : So, now, its high time to realize the need of imparting sex-education to our youngsters, so that they feel empowered with the knowledge, values of sexual health. So that they should not become victim of sex abuse and sexual harassment in their life and we can protect their raw minds from diversting towards the unwanted and immoral activities.

Tarranum Saluja

Asst. Prof. in Economics

MANAGING QUALITY SERVICES IN THE LIBRARY : THE SIX SIGMA WAY

Introduction

Quality is a key to profitability. It is a single most important force leading to organizational success and growth. It can be described as doing the right thing in a right way at right time. To practice quality control is to develop, design produce and service a quality product-which is most economical, useful and satisfactory to the customer. Quality parameters in service organizations like library are more difficult to specify and measure than manufactured products. In service sector, service provided is not physical entity and is intangible. Quality parameters in service organizations like library are more difficult to specify and measure than manufactured products. In service sector, service provided is not physical entity and is intangible. So Quality Control has been replaced to some extent by quality management introducing some basic concept from management and organization theory such as participation, autonomy, motivation and leadership. This paved the way for quality to be introduced more efficiently in service sector. It is a relative concept closely linked to users expectations and requirements. The relative nature of quality leads ultimately to excellence. Quality management includes effectiveness and efficiency rating, cost control and user oriented analysis.

Objectives

Quality Management process in service organization aims to

- * Achieve Total Customer Satisfaction
- * Strengthen the Competitive Positiion
- Improve the Image

Need

Library and Information Centre is non profit service providing organization which caters to the needs of its users. Users come first always. They are most important people to be served. They are not dependent on the library rather library depends on them. So customer centered approach seen as route to gain competitive advantage. It is the single most vital factor for success of LICs. Most of the organizations are now practicing quality improvement management techniques which ultimately aims at achieving total customer satisfaction. Six Sigma () technique is one such quality management technique that helps on developing and delivering near perfect services to the users.

Six Sigma (6): The Improvement journey

Concept

Sigma () a Greek alphabet is used in mathematics and statistics to define Standard Deviation (SD). Six sigma is a result oriented project focused approach to quality. It's a way of measuring and setting targets for reduction in product/service defect that is directly connected to customer requirements. Most control charts set their range at ± 3 but 6 extends three more standard deviations. At (6) there are only 3.4 parts per million (PPM) defects.

According to O'Neil and Duvall Six sigma is a disciplined quality improvement methodology that focuses on moving every process that touches the customer's every products and service torwards near perfect quality.

Components of Six Sigma: All improvement efforts follow simple basic processes FISH Focus, Improve, Sustain and Honour

Focus

- * Identify specific problem
- * Define goal/vision
- * Clarify scope and customer requirements

Improve

- * Measure the performance of existing services against requirements.
- * Identify root cause
- * Gather process efficiency data
- * Identify best practice and Alternate path
- * Design new process and implement it.

Sustain

 Sustain the improved service so that it may become benchmark

Honour

* For better implementation of process, it is necessary to develop and implement sound reward and recognition system for each level of employee of organization.

Organizational structure for six sigma quality management

Being the overall in charge of university library, librarian will be responsible for ensuring effective implementation of six sigma quality management system. He periodically measure (SSQM) and monitor the process of SSQM system.

Deputy Librarian

Deputy Librarian will assist the Librarian and coordinate with all SSQM team in charges of SSQM system.

Assistant Librarian

All Assistant Librarians will be the in charges of their respective SSQM teams dealing with areas identified for improvement their responsibility is to identify the needs of users and to improve the operational effectiveness of the staff working under them. They work in coordination so that target set, plans are determined and process is tracked. They are the heart of SSQM system. Their main purpose is to lead the quality project.

Semiprofessionals

They are the employees who work most of their tune in competing the quality project. For better implementation and results of SSQM system it is necessary to recognize and reward employee at each level.

Application of six Sigma in Library

Library is a place where knowledge is accessed for its optimal use. Application of six sigma technique in the library emphasized the proper identification of

- * Critical success factors
- * Critical to quality characteristics
- * Key performance indicators

Critical success factors include management's commitment, education training, culture change; customer satisfaction.

Critical to quality characteristics:- are the key

measurable indicates of service like

* Time : This involves time to process users request and time spent on checking, updating and shelving library resources.

* Staffing level : Refers to Library staff involved in technical services, users services etc.

* Cost of process : Cost involved in different library services.

Key Performance Indicators

Various key performance indicators are

* Efficiency : Involve developing staff skills through regular education and training.

* Timely and Quality services needs to be value added and proactive

* Accessibility : To make books and other digital

library services available as quickly and as efficiently as possible.

* Image and reputation : This is seen from user point of view

Conclusion : Libraries exist for the people for whom they serve not for the people who work in them. Six Sigma places a high premium on both users and the library staff. The planned framework and focus on process improvement are major strengths of six sigma. Tangible enhancements will be evident in the work flow throughout the library. Six sigma is a source of permanent innovation and also changes the way of life of person for its information needs.

Deepak Aggarwal Librarian

CHOICE OF CAREER

Now a days, when the ability of student's mind is judged by the stream or course he/she takes, it becomes hard for a student to make the choice of a stream, choice of course or choice of a good college etc. after the secondary education.

When a student asks his relatives or teachers after secondary education, they give him a lot of suggestions of courses, fields with their scope in future and their value and pay-bands in jobs. But these choices should not be made on the suggestion of any of them. Because these people don't know what you are capable of, in which field you are interested in, and what makes you feel comfortable. It doesn't mean that you should not listen to the advice of your seniors or elders, even if it doesn't mean that you should give the rein of your future to those persons.

Because you are the one who has to take care of your own career, no one else will be with you in the journey of your life to tackle the problems you have to face. So, a student should start thinking about his strengths and weaknesses.

During the time of his secondary education a student should know himself/herself. He or she

should know the appropriate course he is going to choose. He or she should know in which subject he/she can perform better or even the best. If a student becomes aware of his ability and interests, he can win every game of life and can face all the challenges of life. To know yourself is the best thing to know in the world especially when it is about your education. So your choices about your career should be based on your strengths and weaknesses. Because no one can play your role better than you yourself in this world. Everyone has a different ability to learn or to perform a task etc.

Einstein said "Life is the most difficult exam. Many people fail because they try to copy others, not reading that everyone has a different question paper"

Following this quotation a student should make the choice of his career on the basis of his ability, efficiency, interests etc.

One must be that much successful in career of one's life that he/she can say with pride that "I made it"

> Krishan K. Thakral B.A.-III